LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA ORZESZE NA LATA 2014 - 2022

ORZESZE 2014 (AKTUALIZACJA, 2016 R.)

Spis treści

1. Wstęp ... 3
2. Wprowadzenie do zagadnienia rewitalizacji ... 6
3. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy ... 9
4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych 13
4.1. Informacje ogólne (położenie geograficzne, rys historyczny, podział administracyjny) ... 14
4.2. Sfera społeczna ... 19
4.2.1. Struktura demograficzna i społeczna ... 19
4.2.2. Pomoc społeczna ... 24
4.2.3. Edukacja ... 27
4.2.4. Kapitał społeczny ... 29
4.2.5. Bezpieczeństwo publiczne ... 31
4.2.6. Charakterystyka bezrobocia ... 32
4.2.7. Podsumowanie ... 34
4.3. Sfera gospodarcza ... 35
4.3.1. Liczba i struktura podmiotów gospodarczych ... 35
4.3.2. Dochody z prowadzenia działalności gospodarczej ... 39
4.3.3. Podsumowanie ... 39
4.4. Sfera środowiskowa ... 40
4.4.1. Obszary chronione oraz tereny zielone ... 40
4.4.2. Jakość środowiska ... 43
4.4.3. Gospodarka odpadami ... 44
4.4.4. Podsumowanie ... 45
4.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna ... 45
4.5.1. Struktura użytkowania gruntów ... 45
4.5.2. Charakterystyka przestrzeni publicznych, w tym tereny rekreacyjne ... 46
4.5.3. Dostępność komunikacyjna ... 46
4.5.4. Zabytki ... 47
4.5.5. Podsumowanie ... 48
4.6. Sfera techniczna ... 48
4.6.1. Charakterystyka zasób mieszkaniowy oraz budynki i budowle o innym przeznaczeniu . 48
4.6.2. Infrastruktura techniczna ... 51
4.6.3. Podsumowanie ... 52

4.7. Wnioski w zakresie diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych 52
4.7.1. Sfera społeczna 52
4.7.2. Sfera gospodarcza 56
4.7.3. Sfera środowiskowa 58
4.7.4. Sfera techniczna 59
4.8. Analiza otoczenia przygotowana metodą PEST 61
5. Zasięgi przestrzenne obszaru/obszarów rewitalizacji i diagnoza potrzeb rewitalizacyjnych .. 64
6. Wizja wyprowadzenia obszarów zdegradowanych z sytuacji kryzysowej – planowany efekt rewitalizacji 73
7. Cele rewitalizacji oraz kierunki działania 74
8. Zestawienie projektów rewitalizacyjnych. 81
8.1. Projekty główne 81
8.2. Projekty uzupełniające. 105
8.3. Komplementarność projektów z celami operacyjnymi Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 113
9. Ramy finansowe programu rewitalizacji 115
10. System wdrażania i monitoringu skuteczności działań programu rewitalizacji oraz mechanizmy włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji w Orzeszu. 122
10.1. Proces włączania mieszkańców oraz przedstawicieli środowisk publicznych, gospodarczych i społecznych Orzesza do prac na Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 122
10.2. System wdrażania i monitorowania wraz z procedurami wprowadzania modyfikacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022. 124

1. Wstęp

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014-2022 został opracowany na przestrzeni miesiąca maja do września 2014 r. przez konsultantów Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, C. Ulasiński, J. Szymańska z Krakowa w ścisłej współpracy z władzami miasta Orzesze, powołanym przez Burmistrza Miasta Pełnomocnikiem ds. Rewitalizacji oraz Zespołem ds. Rewitalizacji, Radnymi miejskimi, pracownikami Urzędu Miasta w Orzeszu, przedstawicielami kluczowych dla rozwoju miasta instytucji publicznych, przedstawicielami środowisk gospodarczych i środowisk organizacji społecznych działających w sferze społecznej, sferze sportu i kultury.
Następnie w okresie luty-maj 2016 r. dokument został zaktualizowany i dostosowany do obowiązujących przepisów i stał się częścią dokumentu pn. „Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej (w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych i działania na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych służących wzmocnieniu lokalnych więzi społecznych oraz opieki nad zabytkami) na lata 2016-2025 wraz z Planem Operacyjnym" jest opracowywana w ramach projektu „J-ednolita S-trategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST", realizowanego w ramach programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2009-2014.

Zastosowana metoda prac, nad dokumentem programu rewitalizacji, stanowiła wyważone połączenie prac eksperckich i dyskusji publicznej nad zagadnieniami związanymi ze strategicznym planowaniem rozwoju miasta. Obszar do rewitalizacji został wyznaczony w oparciu o wiele konsultacji społecznych odwołując się do szeregu metod – począwszy od spotkań warsztatowych, przez badania społeczne na próbie reprezentatywnej dla liczby mieszkańców miasta (N: 237), indywidualne rozmowy z przedstawicielami środowiska gospodarczego miasta Orzesze oraz organizacji pozarządowych, informacje prasowe (prasa lokalna), po stale otwartą stronę Internetową służącą do konsultacji, zgłaszania propozycji rozwiązań do programu rewitalizacji bezpośrednio przez mieszkańców. Poznanie opinii i preferencji mieszkańców było bardzo ważne z punktu widzenia trafności diagnozy. Udział lokalnej społeczności umożliwił weryfikację i pogłębienie opisu opracowanego na podstawie danych zastanych. Rezultatem włączenia mieszkańców w prace nad Programem było uwzględnienie ich perspektywy już na etapie wyboru obszarów zdegradowanych i rewitalizacji. Badania społeczne pozwalają na bezpośredni kontakt z interesariuszami rewitalizacji, przez co pozwalają na zaistnienie w świadomości mieszkańców zagadnienia rewitalizacji. Łączenie metod ilościowych i jakościowych pozwoliło na dotarcie do różnych grup społecznych oraz poznanie opinii wielu środowisk.

Horyzont czasowy Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Orzesze obejmuje lata 2014 – 2022.

Poniżej prezentowany dokument, Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022, został przygotowany zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju Regionalnego (MIiRR) z dnia 14 sierpnia 2014 r. w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych (tzw. Projekt do konsultacji podpisany przez Minister Elżbietę Bieńkowską), a następnie został dostosowany do Wytycznych Ministerstwa Rozwoju i Infrastrukury w zakresie

rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 3 lipca 2015 r. Tym samym zarówno jego struktura, jak i zawartość merytoryczna, koresponduje wprost z zaleceniami dla tego typu opracowań. Dokument Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 składa się z 11 rozdziałów głównych. Struktura i ich zakres przedstawia się następująco:

- rozdział pierwszy to wstęp prezentujący kontekst całego opracowania,
- rozdział drugi to wprowadzenie do zagadnienia rewitalizacji,
- rozdział trzeci to opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi oraz planistycznymi dla miasta Orzesze,
- rozdział czwarty to diagnoza zarówno ta społeczno-gospodarcza jak i diagnoza oparta na wynikach badań społecznych (ilościowych oraz jakościowych) przeprowadzonych z mieszkańcami miasta i kluczowymi dla rozwoju społeczno-gospodarczo-przestrzennego miasta ekspertami lokalnymi,
- rozdział piąty określa zasięgi przestrzenne obszarów do rewitalizacji,
- rozdział szósty wskazuje na bezpośrednie potrzeby rewitalizacyjne - określa czynniki i zjawiska kryzysowe (opis objawów stan kryzysowego) oraz wskazuje na skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych,
- rozdział siódmy to wizja zmian – czyli wskazanie kierunku wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej,
- rozdział ósmy zawiera zidentyfikowane cele służące realizacji zakładanej wizji,
- rozdział dziewiąty obejmuje szerokie spektrum – zawiera zatem:
  - wykaz szczegółowo opisanych głównych projektów (zadań) rewitalizacyjnych, które będą realizowane w ramach programu rewitalizacji wraz z ich szczegółowym opisem zawierającym: obszar rewitalizacji (w ramach miasta Orzesze), nazwę zadania, opis zadania w podziale na stan istniejący i koncepcję zadania czyli etapy zadania, zakres prac modernizacyjnych, efekty zadania, oddziaływanie zadania na sferę przestrzenna, gospodarcza i społeczną, wskaźniki, lokalizację zadania w przestrzeni miasta, szacunkowy koszt zadania, termin realizacji, odpowiedzialność za realizację, partnerzy (w realizacji zadania);
  - listę projektów uzupełniających (opisanym równie szczegółowo jak projekty główne),
  - wskazanie które projekty (zarówno te z listy projektów głównych jak i uzupełniających),
  - zapewnienie o komplementarności projektów do rewitalizacji,
- rozdział dziesiąty to ramy finansowe dla zamierzeń rewitalizacyjnych,
- rozdział jedenasty opisuje:
  - mechanizmy włączania mieszkańców do prac nad programem rewitalizacji, czyli w jaki sposób partnersko / partycypacyjnie myśli się i działa w Orzeszu, w kwestiach zmian rewitalizacyjnych,
  - jak przeprowadzono się konsultacje społeczne,
  - ale także w jaki sposób zamierza się wdrażać i monitorować program rewitalizacji miasta,
  - kto odpowiada za te działania.

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 jest dokumentem, który określa kierunki działań planowanych przez władze miasta w zakresie rewitalizacji. Program ma znaczenie strategiczne i planistyczne. Podejmowane w interesie publicznym działania dotyczą skoordynowanego procesu przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, których celem jest przywrócenie funkcji i stworzenie warunków dla rozwoju na obszarach kryzysowych. Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji jest wyrazem troski samorządu o dobro miasta, w szybko zmieniającym się i coraz bardziej konkurencyjnym otoczeniu, poprzez działania mające na celu odnowę i rozwój terenów o niewykorzystanym potencjale. Warto wskazać także na genezę programu rewitalizacji, czyli od wielu lat widoczną potrzebę rozwiązania istniejącego problemu, wynikającego ze struktury przestrzennej miasta, jakim jest brak zdefiniowanego, jednego centrum miasta oraz duże odległości między dzielnicami, które utrudniają mieszkańcom tychże swobodną możliwość korzystania z naturalnych funkcji miejskich (m.in. koncentracja usług, etc.).

2. Wprowadzenie do zagadnienia rewitalizacji

Rewitalizacja (łacińskie re-+vita - dosłownie: przywrócenie do życia, ożywienie), to zespół działań urbanistycznych i planistycznych, koordynowanych przez lokalną administrację państwową, których celem jest społeczne, architektoniczne, planistyczne i ekonomiczne korzystne przekształcenie miejskiej dzielnicy (lub innego wyodrębnionego obszaru miasta) będącej w stanie kryzysu wynikającego z czynników ekonomicznych i społecznych.

Rewitalizacja zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministerstwa Rozwoju i Infrastruktury z dnia 3 lipca 2015 r. to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Bardzo ważnym aspektem prowadzenia procesu rewitalizacji jest człowiek, dlatego u podstawy podejmowanych działań rewitalizacyjnych leżą kwestie związane z rozwiązaniem problemów społecznych.

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 charakteryzuje:

- podejście do rewitalizacji jako do całościowej wizji rozwoju gminy miejskiej Orzesze,
- przygotowanie pełnej diagnozy obszaru w celu dogłębnego poznania wszelkich problemów. Diagnoza obejmuje zarówno aspekty przestrzenne, jak również społeczne i gospodarcze/ekonomiczne,
- wyznaczenie obszarów zdegradowanych, na których zidentyfikowano sytuację kryzysową. Sytuacja kryzysowa manifestuje się m.in. problemami, zarówno przestrzennymi, ale także społecznymi i gospodarczymi,
- zaproponowane rozwiązania (wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego) możliwie najbardziej optymalnie wykorzystują endogeniczne uwarunkowania oraz starają się wzmacniać lokalne potencjały oraz dokonana jest hierarchizacja tychże rozwiązań,
- proponowane działania są zaplanowane, skoordynowane, komplementarne oraz wewnętrznie (poszczególne działania – projekty proponowane do realizacji są powiązane pomiędzy sobą) i zewnętrznie (na poziomie lokalnej polityki poprzez kompatybilność z dokumentami strategicznymi jak Strategia Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012 – 2022) ,
- realizacja w pełni zgodna z art. 5 rozporządzenia nr 1303/2013 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 17 grudnia 2013 r. dotyczącego zasad partnerstwa polegających na łączeniu szerokiego grona partnerów, w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów, w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych,
- rewitalizacja prowadzona zgodnie z zasadami zawartymi w rozdziale 1.5.4. Umowy Partnerskiej – Programowanie perspektywy finansowej na lata 2014 – 2020 (dokument Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 8 stycznia 2014

r.) czyli sprzyja poprawie ładu przestrzennego, realizacji idei miasta zwartego, przeciwdziałaniu niekontrolowanej suburbanizacji, zwłaszcza na styku obszar miejski – obszar wiejski.

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2020 cechuje ponadto:

1. Kompleksowość – proponowane działania nie tylko odnoszą się do realizacji funkcji przestrzennych, ale także i społecznych oraz gospodarczych. Warto zaznaczyć, iż nie pomijają aspektu środowiskowego i kulturowego obszaru. Dodatkowo program rewitalizacji sam w sobie jest konstrukcją warunkującą osiągniecie kompleksowości interwencji. Projekty są wzajemnie powiązane dając ostatecznie efekt synergii i efektywne oddziaływanie na sytuacje kryzysową.

2. Koncentracja – czyli objęcie działaniami rewitalizacyjnymi rzeczywiście najbardziej zdegradowanych obszarów w gminie miejskiej Orzesze.

3. Wielowymiarowa komplementarność. Przykładowo:

- komplementarność przestrzenna wyrażająca się w powiązaniu wzajemnym proponowanych projektów (zadań do realizacji). Część projektów w naturalny sposób jest kontynuowana przez kolejne projekty. Kontynuacja ta ma swój przestrzenny wymiar ale także społeczny lub gospodarczy. Dzięki temu mamy w Orzeszu do czynienia z efektem synergii. Ważnym jest również fakt, iż proponowane w Orzeszu działania nie powodują przesuwania / wypychania „bieżących problemów" na inne obszary – takich jak segregacja społeczna czy wykluczenie;

- komplementarność problemowa to kolejna cecha projektów proponowanych w ramach programu rewitalizacji miasta Orzesza. Przejawia się ona w prezentacji zjawisk / wskaźników przestrzennych, gospodarczych czy społecznych nie tylko w odniesieniu do samego miasta Orzesze, ale także w skali szerszej, regionalnej. Pozwala to na trafniejszą obserwację trendów i zjawisk zachodzących w mieście na tle otoczenia zewnętrznego. Kolejno - każda z propozycji (zadań) zawartych w prezentowanym programie rewitalizacji miasta Orzesze, zawsze oddziałuje minimum na dwa, a najczęściej na trzy aspekty – przestrzenny, społeczny i gospodarczy, co jest działaniem sprzyjającym eliminacji fragmentaryczności, pokazuje spojrzenie całościowe, szerokie na stan kryzysowy i radzenie sobie z nim. Każda z propozycji jest sformułowana w taki sposób, iż widać jak ma wyglądać po zakończeniu jej realizacji (co należy zrobić). Ponadto każda z propozycji (zadań) jest powiązana ze strategicznymi decyzjami gminy miejskiej Orzesze, czyli jest spójna ze Strategią Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012 – 2020 co będzie skutkować lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracyjnych;

- komplementarność proceduralno – instytucjonalna oznaczająca takie zaprojektowanie systemu zarzadzania programem rewitalizacji aby możliwe było efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2020 realizuje tą zasadę poprzez osadzenie systemu zarzadzania programem rewitalizacji w systemie zarzadzania w ogóle (przyjętym w gminie miejskiej Orzesze). Ważnym aspektem jest

także działania Zespołu ds. Rewitalizacji, jaki został powołany przez Burmistrza miasta Orzesze i będzie funkcjonował nadal jako zespół odpowiedzialny za wdrożenie programu;

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 jest programem spójnym z lokalnymi założeniami strategicznymi oraz planistycznymi, czyli:

- założeniami Strategii Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012 – 2020, począwszy od misji rozwoju miasta, która zakłada, że aspiracją rozwojową Orzesza jest bycie nowoczesnym miastem – stabilnym ekonomicznie i atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, czerpiącym ze śląskich wartości. Założenia programu rewitalizacji są wprost elementem realizacji aspiracji rozwojowej Orzesza;
- miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – wszystkie propozycje zadań zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 są spójne z wytycznymi planistycznymi dla danego obszaru.

Dokument wyznacza kierunki rozwoju gminy, jest także uzupełnieniem aktualnych dokumentów strategicznych. Dzięki planowanym inwestycjom obszary zdegradowane zostaną poddane rewitalizacji, która przełoży się bezpośrednio na podwyższenie jakości życia i warunków zamieszkiwania na terenach objętych działaniami rewitalizacyjnymi. Program Rewitalizacji będzie podstawą do ubiegania się o środki publiczne i prywatne na inwestycje, które są ukierunkowane przede wszystkim na eliminację negatywnych zjawisk społecznych, a także poprawy otoczenia w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej, gospodarczej i technicznej.

3. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Lokalny Program Rewitalizacji jest jednym z programów operacyjnych gminy, dlatego też działania w nim zaproponowane powinny wpisywać się w prowadzoną politykę rozwojową gminy i być spójne z wizją, do której dąży wspólnota samorządowa. Jednocześnie nie może on funkcjonować w oderwaniu od innych dokumentów planistycznych i strategicznych obowiązujących w gminie. Poniższa tabela przedstawia powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy.

Tabela 1. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Lp.	Nazwa dokumentu	Cele strategiczne/operacyjne danego dokumentu	Cele strategiczne i operacyjne Gminnego Programu Rewitalizacji
1.	Strategia Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012-2020	Domena Strategiczna I. Zharmonizowany rozwój mieszkalnictwa w mieście Orzesze. Cel strategiczny I. Spójna polityka Miasta wspierająca rozwój inwestycji mieszkaniowych na terenie Gminy. Cel strategiczny II. Zapewnienie wysokiego poziomu obsługi mieszkańców Miasta Orzesze.	Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców Cele operacyjne: 2.1 Zapewnione odpowiednie warunki techniczne obiektów mieszkalnych 2.2 Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych
		Domena strategiczna II. Tworzenie warunków wpierających wszechstronny rozwój mieszkańców w sferze edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej. Cel strategiczny I. Rozwój infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej w Mieście Orzesze. Cel strategiczny II. W kierunku nowoczesnej edukacji. Cel strategiczny III. Rozwój i spójne zarządzanie ofertą aktywnego spędzania czasu wolnego w Mieście Orzesze.	Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej Cele operacyjne: 1.1 Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej 1.2 Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi

Lp.	Nazwa dokumentu	Cele strategiczne/operacyjne danego dokumentu	Cele strategiczne i operacyjne Gminnego Programu Rewitalizacji
		Domena strategiczna 3. Bezpieczna środowiskowo, zorganizowana przestrzeń gospodarcza zapewniająca atrakcyjne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości. Cel strategiczny I. Zbudowanie systemu wsparcia lokalnych przedsiębiorców. Cel strategiczny II. Pozyskiwanie inwestorów dla zaplanowanych i przygotowanych terenów inwestycyjnych. Cel strategiczny III. Promocja przedsiębiorczości i kreowanie postaw proprzedsiębiorczych.	Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego Cele operacyjne: 3.1 Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego 3.2 Podniesienie jakości przestrzeni publicznych Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego Cele operacyjne: 4.1 Ożywienie gospodarcze zdegradowanych obszarów gminy 4.2 Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców
		Domena strategiczna 4. Marka Orzesze – wygodne, funkcjonalne, bezpieczne i atrakcyjne do zamieszkania miasto; spójna i zintegrowana miejska społeczność. Cel strategiczny I. Budowanie tożsamości i poczucia wspólnoty w Orzeszu. Cel strategiczny II. Stworzenie i wypromowanie marki Miasta Orzesze – wygodne, funkcjonalne, bezpieczne i atrakcyjne do zamieszkania miasto- Zielone Serce Śląska.	Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej Cel operacyjny 1.1 Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej
2.	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Orzesze na lata 2016–2022	Cel strategiczny Nr 1: Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym Cele operacyjne: 1.1.Przeciwdziałanie bezdomności, reintegracja osób	Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej Cele operacyjne: 1.1 Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty

Lp.	Nazwa dokumentu	Cele strategiczne/operacyjne danego dokumentu	Cele strategiczne i operacyjne Gminnego Programu Rewitalizacji
		bezdomnych. 1.2.Zapobieganie bezrobociu, aktywizacja na rynku pracy. 1.3.Wsparcie aktywizacja i rehabilitacja osób niepełnosprawnych. Cel strategiczny Nr 2: Wsparcie rodzin dysfunkcyjnych i seniorów Cele operacyjne: 2.1.Redukcja skutków i ograniczenie zjawisk uzależnień i przemocy. 2.2.Wzmacnianie systemu opieki nad dziećmi i rodziną. 2.3.Przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych.	kulturalnej 1.2 Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi
3.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Orzesze	Cele rozwojowe: 1. stworzenie bardzo dobrych warunków rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, rozumianego poprzez kreowanie polityki pro-gospodarczej przez władze miasta, rozwój działalności gospodarczych nieuciążliwych dla środowiska, aktywizację rozwoju usług i nowoczesnych technologicznie zakładów produkcyjnych, wykorzystanie lokalizacji przy drodze krajowej nr 81 pod lokalizację usług związanych z obsługą	Cele strategiczne: 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego Cele operacyjne: 1.1 Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej 2.1 Zapewnione odpowiednie warunki techniczne obiektów

Lp.	Nazwa dokumentu	Cele strategiczne/operacyjne danego dokumentu	Cele strategiczne i operacyjne Gminnego Programu Rewitalizacji
		komunikacji, wsparcie dla przekształceń w sektorze rolniczym, 2. spokojne i bezpieczne miasto dzięki stworzeniu warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, zaspokojeniu potrzeb w zakresie usług medycznych, oświatowych, infrastruktury technicznej i transportu publicznego, zapewnieniu bezpieczeństwa ludzi i ich mienia, 3. miasto, w którym można ciekawie spędzić czas, wykorzystujące potencjał bazy rekreacyjno-sportowej, stwarzające dogodne warunki dla rozwoju bazy wypoczynkowej i turystycznej, będące organizatorem i animatorem imprez kulturalnych, sportowych.	mieszkalnych 2.2 Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych 3.1 Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego 3.2 Podniesienie jakości przestrzeni publicznych 4.1 Ożywienie gospodarcze zdegradowanych obszarów gminy 4.2 Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców

4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Podstawowym celem niniejszej diagnozy jest wskazanie głównych potencjałów (mocnych stron) oraz barier rozwojowych (słabych stron) Gminy Orzesze, a także identyfikacja różnego rodzaju obszarów problemowych (obszarów kryzysowych), wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji. Poniższy raport składa się z trzech zasadniczych części, których zakres tematyczny dotyczy kolejno sfer: przestrzennej, gospodarczej i społecznej. W pierwszej części opracowania analizie poddano położenie Orzesza w przestrzeni geograficznej, zagospodarowanie terenu oraz planowanie przestrzenne, infrastrukturę techniczną i zagadnienia związane z mieszkalnictwem. W drugiej części diagnozy skupiono się na strukturze miejscowej gospodarki, a także lokalnym rynku pracy. Natomiast trzecią część raportu poświęcono na omówienie struktury oraz trendów demograficznych, jak również wybranych zagadnień dotyczących edukacji i wychowania, pomocy społecznej, bezpieczeństwa publicznego, a także aktywności obywatelskiej i społecznej ludności. W ramach każdej z rozpatrywanych sfer każdorazowo starano się wskazywać potencjały (mocne strony) i bariery (słabe strony) rozwojowe Gminy Orzesze. Poszczególne części diagnozy zostały zwieńczone krótkimi podsumowaniami, w ramach których wskazywano najważniejsze wnioski, płynące z przeprowadzonych analiz. Równocześnie w każdej z badanych sfer starano się, o ile pozwalały na to dostępne informacje oraz dane, delimitować obszary problemowe, wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Analizy zamieszczone w poniższym opracowaniu w przeważającej większości przypadków mają charakter porównawczy, co oznacza, że wartości mierników ilustrujących sytuację Gminy Orzesze w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej, starano się każdorazowo odnosić do szerszej skali terytorialnej, obrazując je na tle średnich dla Polski, województwa śląskiego oraz podregionu tyskiego i powiatu mikołowskiego. Wykaz zastosowanych wskaźników dla poszczególnych sfer zamieszczono na końcu niniejszego wprowadzenia. Ponadto, w miarę dostępności informacji oraz danych na poziomie sublokalnym, starano się dokonywać analizy porównawczej poszczególnych jednostek pomocniczych Gminy Orzesze (dzielnic i sołectw), w celu identyfikacji potencjalnych obszarów problemowych, wymagających wsparcia w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Analizy wykonane dla potrzeb niniejszego raportu mają zarówno charakter statyczny, jak również dynamiczny. W pierwszym przypadku ograniczono się do prezentacji poszczególnych wskaźników dla sfery przestrzennej, gospodarczej oraz społecznej w Gminie Orzesze, w oparciu o najnowsze dostępne informacje. Dane wykorzystane w ramach realizacji poniższego opracowania pochodzą głównie z 2014, 2015 i 2016 roku. Z kolei w przypadku analiz o charakterze dynamicznym każdorazowo starano się zwrócić uwagę na zmienność rozpatrywanych zjawisk oraz procesów na przestrzeni okresu obejmującego lata 2010 - 2014 Przy tej okazji starano się wskazywać trendy i tendencje rozwojowe charakterystyczne dla Gminy Orzesze w perspektywie średniookresowej. Głównym źródłem informacji, z którego korzystano przy realizacji raportu były dane statystyczne pozyskane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS). Jednocześnie w trakcie prac diagnostycznych korzystano także z różnorodnych danych administracyjnych (m.in. danych Państwowej Komisji Wyborczej czy danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie), jak również informacji uzyskanych z Urzędu Miasta Orzesze.

W ramach niniejszego opracowania wykorzystano poniższe wskaźniki obrazujące sytuację Gminy Orzesze w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. Poszczególne wskaźniki konstruowano przeliczając dane bezwzględne na liczbę ludności (najczęściej na 1 000 mieszkańców) bądź też na jednostkę powierzchni. Dopiero tego typu mierniki o charakterze względnym umożliwiają dokonywanie rzeczywistych porównań pomiędzy różnymi jednostkami terytorialnymi oraz w odrębnych skalach przestrzennych.

Do opisu zjawisk kryzysowych zastosowano następujące wskaźniki:

Wskaźniki dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej:

- odsetek dróg do remontu w podziale na sołectwa/dzielnice

Wskaźniki dla sfery technicznej:

- odsetek budynków generujących niską emisję w podziale na sołectwa/dzielnice
- odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem w podziale na sołectwa/dzielnice

Wskaźniki dla sfery gospodarczej:

- liczba przedsiębiorców na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa/dzielnice
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości uiszczanego przez osoby fizyczne i osoby prawne w podziale na sołectwa/dzielnice

Wskaźniki dla sfery środowiskowej:

- liczba budynków z azbestem w podziale na sołectwa/dzielnice

Wskaźniki dla sfery społecznej:

- liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w podziale na sołectwa/dzielnice
- liczba organizacji pozarządowych na 1000 ludności w podziale na sołectwa/dzielnice
- liczba założonych „Niebieskich Kart" na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa/dzielnice
- liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa/dzielnice

4.1. Informacje ogólne (położenie geograficzne, rys historyczny, podział administracyjny)

Gmina miejska Orzesze położona jest w środkowej części województwa śląskiego, w granicach administracyjnych powiatu mikołowskiego, na obszarze podregionu tyskiego. Gmina Orzesze zlokalizowana jest w odległości około 30 km na południowy zachód od stolicy regionu – Katowic. Orzesze graniczy od północy z gminą wiejską Ornontowice (powiat mikołowski) i gminą miejską Mikołów (siedziba władz powiatu mikołowskiego). Od wchodu Gmina Orzesze sąsiaduje z gminą miejską Łaziska Górne (powiat mikołowski), a także z gminami wiejskimi: Wyry (powiat mikołowski) i Kobiór (powiat pszczyński). Z kolei od południa Orzesze graniczy z gminą wiejską

Suszec (powiat pszczyński) oraz miastem Żory (miasto na prawach powiatu). Wreszcie Gmina Orzesze sąsiaduje od zachodu z gminą miejsko-wiejską Czerwionka-Leszczyny (powiat rybnicki).

Teren Gminy Orzesze podzielony został na 10 jednostek pomocniczych, w skład których wchodzą:

- 3 dzielnice (Orzesze – Centrum, Jaśkowice, Zawada),
- 7 sołectw (Gardawice, Królówka, Woszczyce, Mościska, Zazdrość, Zawiść, Zgoń).

Początki Orzesza i jego dzielnic, jak większości miast i wsi śląskich, mają bardzo odległą historię. Ustne przekazy nawiązujące do starych legend wskazują czas powstania tutejszych miejscowości na początek XI wieku. W orzeskich gminach gościli wysocy rangą urzędnicy polscy, czescy i austriaccy, pruscy i niemieccy. Ludność orzeska żyła pod panowaniem Piastów, Przemyślidów i Habsburgów. Do XIII wieku ziemie orzeskie należały do ziemi krakowskiej, na początku XV wieku weszły w skład księstwa raciborskiego, by wreszcie – po utworzeniu księstwa pszczyńskiego – pozostać przez pięć stuleci w jego granicach.

Najstarszą dzielnicą Orzesza są Woszczyce. Przekazy historyczne wskazują, że pierwsza parafia na tym terenie powstała około roku 1000. Natomiast pierwszą wzmiankę historyczną o wiosce Orzesze znaleźć można w dokumentach z czasów Heleny, księżnej raciborskiej (XV wieku), w których wymienia się wieś rycerską Orzesze. Do XIII wieku ziemie orzeskie należały do ziemi krakowskiej, na początku XV wieku weszły w skład księstwa raciborskiego, wreszcie po utworzeniu księstwa pszczyńskiego przez około 500 lat pozostawały w jego granicach. 2 lipca 1962 roku Orzesze otrzymało prawa miejskie, jednocześnie uzyskało również prawo do posługiwania się herbem, który jest wybierany przez Radę Miejską. Obecny herb został zatwierdzony Uchwałą Rady Miejskiej 24 stycznia 1992 r., jest to krzew orzecha laskowego z kwiatostanami. Krzew składa się z trzech konarów i dziesięciu gałęzi. Tarcza herbu jest w kolorze błękitnym, krzew w kolorze złotym (żółtym). Nazwa Orzesze zdaniem językoznawców nawiązuje do miejsca, gdzie rosną orzechy. Ważną funkcję w rozwoju Orzesza pełnił przemysł. Pierwszą hutę na terenie gminy zbudowano w XVIII wieku. W rejestrach z końca XIX wieku wymienia się w Orzeszu łącznie 4 huty. W 1838 roku Franciszek Winkler wybudował hutę żelaza, którą przerobiono na fabrykę szkła. W XIX wieku było w Orzeszu, Jaśkowicach i Zawadzie równocześnie kilkanaście kopalń, które później połączono tworząc kopalnię „Fryderyk-Orzesze". Do dziś zachowały się niektóre zabudowania oraz hałdy i zapadliska. W Orzeszu działało także kilka kamieniołomów.

Ryc. 1. Położenie Gminy Orzesze na tle podziału administracyjnego województwa śląskiego

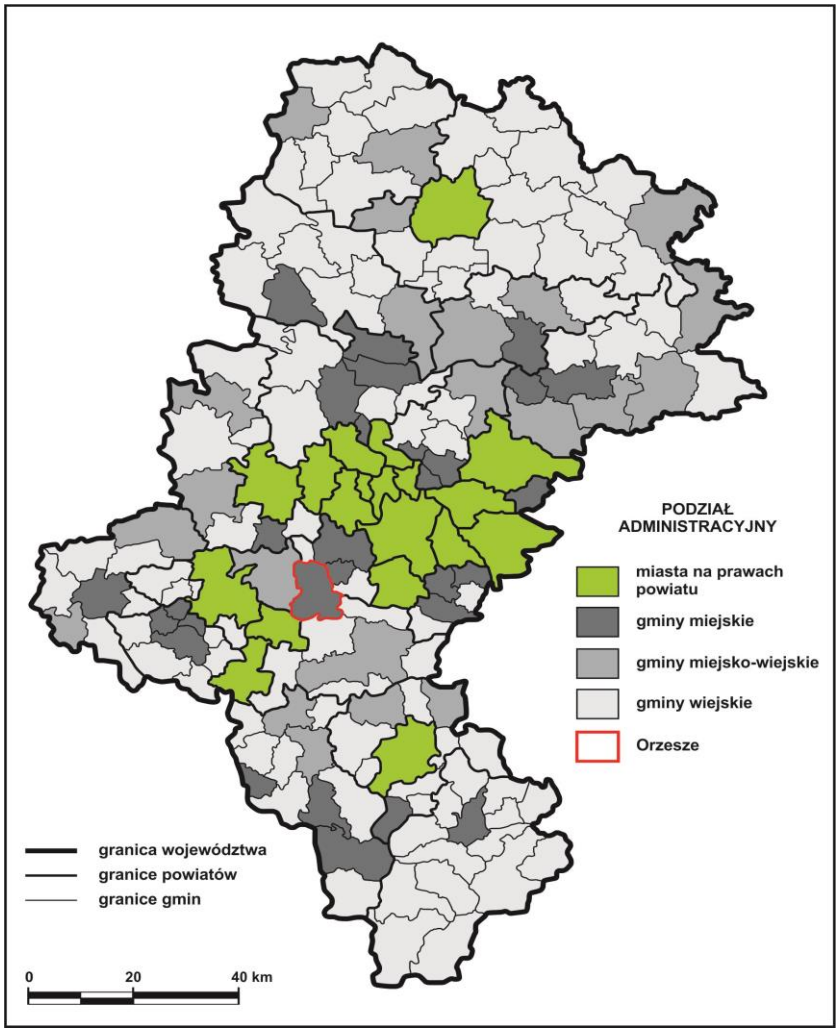

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego

Położenie na tle systemu i hierarchii osadniczej kraju i regionu

Pozycja zajmowana przez poszczególne ośrodki miejskie w systemie oraz hierarchii osadniczej kraju determinuje ich miejsce w systemie polityki regionalnej i przestrzennej realizowanej przez władze centralne, jak również samorządy województw, co z kolei przekłada się na możliwości ich dalszego rozwoju. Orzesze, jako gmina miejska, w hierarchii osadniczej kraju i regionu spełnia rolę ośrodka o znaczeniu (zasięgu) lokalnym. Orzesze spełnia na rzecz swoich mieszkańców różnego rodzaju funkcje (m.in. administracyjne, edukacyjne, kulturalne, zdrowotne, handlowe, usługowe) o znaczeniu lokalnym (np. szkolnictwo na szczeblu podstawowym). Położenie Gminy Orzesze na tle sieci oraz hierarchii miejskiej województwa śląskiego zostało zilustrowane na rycinie 2.

Gmina Orzesze cechuje się bardzo korzystnym położeniem w systemie osadniczym województwa śląskiego. Gmina Orzesze zlokalizowana jest w relatywnie bliskiej odległości od stolicy regionu – Katowic, a także pozostałych ośrodków miejskich Górnośląskiego Związku Metropolitalnego[1]. Tym samym wśród zjawisk wynikających z umiejscowienia Orzesza w przestrzeni geograficznej, które mogą istotnie wpływać na charakter, kierunek i dynamikę procesów jego dalszego rozwoju, na pierwszym miejscu należy wymienić bardzo silne oddziaływanie miast Górnośląskiego Związku Metropolitalnego. Jednocześnie wpływ tych ośrodków na rozwój Gminy Orzesze może się wiązać z zachodzeniem dwojakiego rodzaju procesów. Po pierwsze oddziaływanie miast Górnośląskiego Związku Metropolitalnego może mieć stymulujący (pozytywny) charakter i wiązać się z procesami tzw. rozprzestrzeniania (rozlewania) się rozwoju, których przejawem może jest chociażby napływ ludności czy kapitału prywatnego w formie różnorodnych inwestycji. Napływ mieszkańców oraz lokalizacja inwestycji gospodarczych są czynnikami, które zazwyczaj przekładają się na wzrost dochodów budżetowych jednostek samorządu terytorialnego, co z kolei daje władzom lokalnym szersze możliwości realizacji różnego rodzaju przedsięwzięć prorozwojowych. Ponadto lokalizacja Orzesza w relatywnie niedalekiej odległości od dużych miast (zarówno tych wchodzących w skład Górnośląskiego Związki Metropolitalnego, jak i Rybnika) jest bardzo korzystna z punktu widzenia jej mieszkańców. Położenie w pobliżu dużych ośrodków miejskich daje mieszkańcom okolicznych gmin większe możliwości znalezienia zatrudniania poza miejscem zamieszkania, a także szersze sposobności zaspokajania popytu na różnego rodzaju usługi, w tym usługi wyższego rzędu (m.in. szkolnictwo wyższe, specjalistyczna pomoc medyczna itp.). Niemniej jednak oddziaływanie miast Górnośląskiego Związku Metropolitalnego na rozwój Orzesza może mieć hamujący (negatywny) charakter i wiązać się z występowaniem efektów wymywania, wśród których najczęściej wskazuje się na zjawisko tzw. „drenażu mózgów", przejawiające się w długotrwałej, selektywnej migracji osób młodych, dobrze wykształconych i przedsiębiorczych. Wreszcie wśród zjawisk wynikających z lokalizacji Gminy Orzesze w przestrzeni geograficznej, w tym przede wszystkim w niedalekiej odległości od dużych miast, trzeba wskazać na nasiloną konkurencję ze strony innych jednostek osadniczych, ukierunkowaną na przyciąganie mieszkańców oraz potencjalnych inwestycji (w tym kapitału zagranicznego). Tereny podmiejskie, zwłaszcza zaś te położone w granicach obszarów metropolitalnych charakteryzują się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną oraz osadniczą. Niemniej o wyborze konkretnych lokalizacji przez poszczególne osoby czy podmioty gospodarcze decyduje wiele dodatkowych czynników, wśród których wymienić można dostępność sieci infrastruktury technicznej czy obiektów infrastruktury społecznej, a także aktywność lokalnych władz.

[1] W skład Górnośląskiego Związku Metropolitalnego wchodzi 14 miast na prawach powiatu, tj. Katowice, Gliwice, Chorzów, Bytom, Ruda Śląska, Mysłowice, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy, Zabrze, Dąbrowa Górnicza, Sosnowiec i Zawiercie.

Ryc. 2. Położenie Gminy Orzesze na tle systemu i hierarchii miejskiej województwa śląskiego

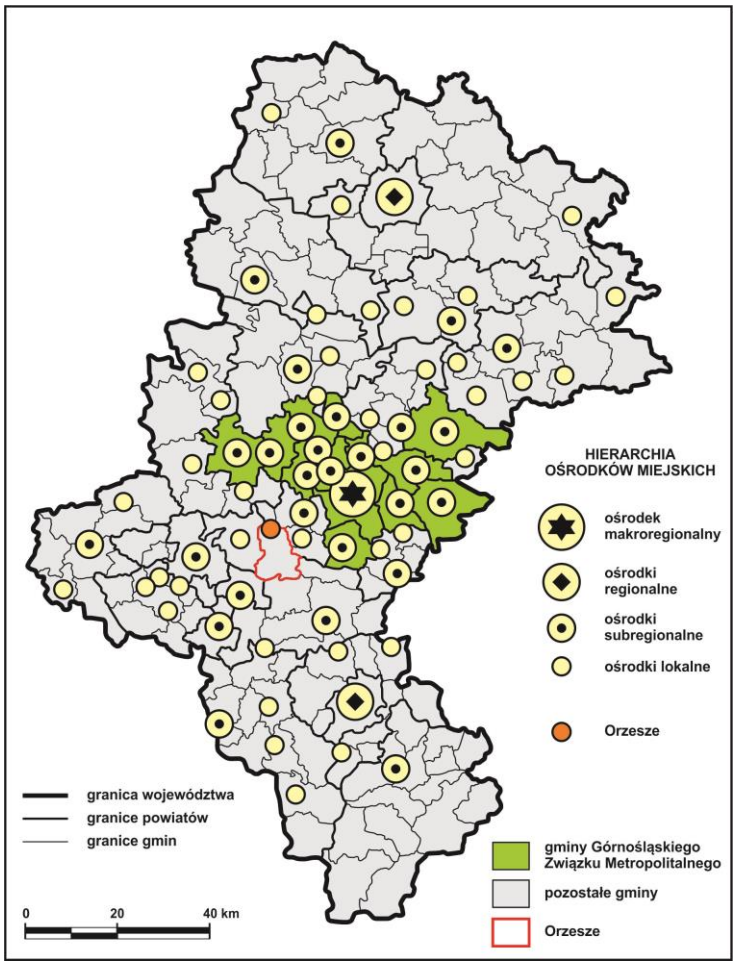

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego

Położenie na tle krajowych i regionalnych układów przestrzenno-funkcjonalnych

Istotny wpływ na charakter, kierunek i dynamikę procesów rozwoju poszczególnych jednostek osadniczych, wywiera także ich lokalizacja na tle krajowych i regionalnych układów funkcjonalno-przestrzennych, wśród których wymienić należy aglomeracje miejskie oraz okręgi przemysłowe.

Gmina miejska Orzesze położona jest w zewnętrznej strefie peryferyjnej konurbacji katowickiej (określanej również mianem konurbacji górnośląskiej bądź konurbacji śląsko-dąbrowskiej), która jest obszarem o największej koncentracji ludności w skali całej Polski. Lokalizację Orzesza na tle konurbacji górnośląskiej zobrazowano na rycinie 3. Równocześnie Gmina Orzesze położona jest w relatywnie bliskiej odległości w stosunku do aglomeracji rybnickiej (w jej skład oprócz samego Rybnika wchodzą także Jastrzębie-Zdrój, Żory, Pszów, Radlin, Rydułtowy oraz Wodzisław Śląski). Rozpatrując umiejscowienie Gminy Orzesze w przestrzeni geograficznej, wypada także zaznaczyć, iż jest ona zlokalizowana w obrębie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, który jest obszarem o największej koncentracji działalności gospodarczych w skali całego kraju. Położenie na obszarze

Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, a także w zewnętrznej strefie konurbacji katowickiej bez wątpienia jest ważnym czynnikiem kształtującym atrakcyjność inwestycyjną Orzesza. Górnośląski Okręg Przemysłowy cechuje się bardzo wysoką dostępnością komunikacyjną, wysokim stopniem osiągalności różnego rodzaju usług, a także bardzo intensywnym zagospodarowaniem terenu w zakresie infrastruktury technicznej. Niemniej Górnośląski Okręg Przemysłowy jest jednym z tych obszarów Polski, które w największym stopniu zostały dotknięte negatywnymi następstwami procesu transformacji gospodarczej po 1989 roku. W efekcie restrukturyzacji oraz modernizacji polskiego przemysłu, zwłaszcza zaś tradycyjnych gałęzi przemysłu ciężkiego (górnictwo węgla kamiennego, hutnictwo żelaza i metali niezależnych, przemysł chemiczny i elektromaszynowy), na obszarze Górnego Śląska uwidoczniło się wiele różnorodnych problemów przestrzennych, gospodarczych oraz społecznych, które niejednokrotnie w dalszym ciągu ograniczają możliwości rozwojowe znacznej części ośrodków miejskich. Występowanie różnego rodzaju niekorzystnych zjawisk o charakterze przestrzennym, ekonomicznym i społecznym, zwłaszcza zaś ich wyraźna koncentracja w niektórych obszarach miast, rodzą konieczność podjęcia odpowiednich działań zaradczych, wśród których szczególnie ważną rolę odgrywają programy oraz projekty rewitalizacji obszarów kryzysowych.

4.2. Sfera społeczna

4.2.1. Struktura demograficzna i społeczna

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 roku na terenie gminy Orzesze mieszkały 20 194 osoby. Zmiany liczby ludności w latach 2010 – 2014 były relatywnie niewielkie.

Tabela 2. Liczba ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika zmian
Polska	38 529866	38 538 447	38 533 299	38 495 659	38 478 602	99,84%
woj. śląskie	4 634 935	4 626 357	4 615 870	4 599 447	4 585 924	99,13%
powiat mikołowski	94 096	94 661	95 217	95 769	96 107	101,53%
Łaziska Górne	22 252	22 322	22 467	22 460	22 419	100,43%
Mikołów	39 513	39 629	39 597	39 776	38 974	100,42%
Orzesze	19 514	19 654	19 823	20 000	20 194	102,75%
Ornontowice	5721	5822	5912	5941	5963	102,42%
Wyry	7096	7234	7418	7592	7736	106,94%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najbardziej liczne jest samo Orzesze, w którym na początku 2016 roku mieszkało 4402 osób. Najmniej liczne jest sołectwo Królówka liczące 266 mieszkańców.

Tabela 3. Liczba ludności w 2016 r. w podziale na sołectwa/dzielnice

sołectwo/dzielnica	suma
Orzesze	4402
Jaśkowice	939

sołectwo/dzielnica	suma
Gardawice	1974
Mościska	998
Woszczyce	639
Zawada	1830
Zazdrość	1167
Zawiść	1942
Zgoń	1167
Królówka	266
Łącznie	19896

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Współczynnik feminizacji dla gminy w 2014 był najniższy w całym powiecie. Był również niższy niż średnia dla województwa i kraju.

Tabela 4. Współczynnik feminizacji w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	107	107	107	107	107
woj. śląskie	107	107	107	107	107
powiat mikołowski	105	105	105	105	105
Łaziska Górne	106	106	106	106	106
Mikołów	107	107	107	108	108
Orzesze	102	102	102	101	101
Ornontowice	102	102	102	102	103
Wyry	103	103	104	105	104

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Udział ludności w wieku produkcyjnym w ogóle ludności w gminie Mikołów jest zbliżony do średniej dla powiatu. Różnica w liczebności grup w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym jest niewielka (liczniejsza jest pierwsza z grup).

Tabela 5. Ludność w podziale na grupy wieku (%) w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w roku 2014

jednostka terytorialna	wiek przedprodukcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny
Polska	18,54%	64,19%	17,26%
woj. śląskie	17,09%	64,81%	18,10%
powiat mikołowski	18,71%	64,93%	16,36%
Łaziska Górne	17,99%	66,16%	15,85%
Mikołów	18,17%	64,59%	17,24%
Orzesze	19,38%	64,33%	16,30%
Ornontowice	19,89%	66,04%	14,07%

jednostka terytorialna	wiek przedprodukcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny
Wyry	21,15%	63,80%	15,05%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Gmina Orzesze zajmuje trzecią pozycję, po gminach Mikołów i Wyry, pod względem wielkości współczynnika obciążenia demograficznego. W latach 2010 – 2014 w Orzeszu współczynnik wzrósł, ale mimo to obecnie jest on niższy niż średnia dla powiatu, województwa i kraju.

Tabela 6. Współczynnik obciążania demograficznego w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	55,2	55,8	56,6	57,6	58,8
woj. śląskie	53,4	54,3	55,4	56,7	58,2
powiat mikołowski	53,5	54	54,6	55,7	57,0
Łaziska Górne	50,3	51,1	51,7	52,3	53,4
Mikołów	53,8	54,8	55,9	57,7	59,3
Orzesze	55,7	55,5	55,6	56,0	56,8
Ornontowice	51,9	51,4	52,2	53,4	54,8
Wyry	57,2	56,7	55,8	57,0	57,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wartość wskaźnika żywych urodzeń na 1000 mieszkańców dla gminy Orzesze jest wyższa od średniej powiatowej. Na przestrzeni lat 2010-2014 jego wartość ulegała zmianom bez jednoznacznej tendencji.

Tabela 7. Urodzenia żywe na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	10,73	10,08	10,02	9,60	9,75
woj. śląskie	10,31	9,68	9,64	9,30	9,30
powiat mikołowski	11,62	11,05	10,36	10,21	10,82
Łaziska Górne	10,93	11,92	11,13	10,47	9,69
Mikołów	11,76	10,27	9,20	9,06	10,51
Orzesze	12,31	10,83	11,21	11,20	12,28
Ornontowice	9,85	12,87	12,12	10,91	11,27
Wyry	12,54	11,83	10,52	12,36	11,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Również w przypadku liczby zgonów na 1000 mieszkańców nie jest możliwe wyznaczenie wyraźnego trendu. W ostatnim z analizowanych lat (2014) była to najwyższa wartość w powicie. Od 2011 roku wartość tego wskaźnika wzrosła.

Tabela 8. Zgony na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	9,83	9,75	9,99	10,06	9,78

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
woj. śląskie	10,29	10,30	10,61	10,67	10,41
powiat mikołowski	9,04	9,25	9,11	8,76	9,79
Łaziska Górne	8,41	9,37	9,70	8,69	9,92
Mikołów	9,86	9,89	8,93	8,86	9,73
Orzesze	8,29	8,22	9,69	9,69	10,29
Ornontowice	6,69	7,31	7,51	5,20	7,90
Wyry	10,40	9,74	8,06	8,77	9,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W całym analizowanym okresie w Orzeszu utrzymywał się dodatni przyrost naturalny. W latach 2010 – 2014 wskaźnik przyrostu naturalnego zmniejszył się o około 50%. W stosunku do 2013 w 2014 roku nastąpił niewielki wzrost. Taka sytuacja jest niekorzystna z punktu widzenia starzenia się społeczeństwa i jego skutków dla rynku pracy.

Tabela 9. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	0,90	0,34	0,00	-0,46	0,00
woj. śląskie	0,00	-0,63	-0,97	-1,37	-1,11
powiat mikołowski	2,58	1,80	1,24	1,46	1,03
Łaziska Górne	2,52	2,56	1,43	1,78	-0,22
Mikołów	1,91	0,38	0,28	0,20	0,78
Orzesze	4,02	2,60	1,52	1,51	1,99
Ornontowice	3,17	5,57	4,61	5,71	3,36
Wyry	2,14	2,09	2,46	3,59	1,70

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2010-2014 zarówno liczba zameldowań jak i wymeldowań w ruchu wewnętrznym zmieniały się bez jednoznacznego trendu. Przez cały analizowany okres liczba zameldowań przewyższała liczbę wymeldowań, czego efektem było dodatnie saldo migracji, którego wartość w ostatnich latach rośnie.

Tabela 10. Migracje krajowe w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	zameldowania w ruchu wewnętrznym					wymeldowania w ruchu wewnętrznym				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	422 621	419 946	395 278	427 279	407 604	4226 21	419 946	395 278	427 279	407 604
woj. śląskie	44 185	43 733	42 049	45 094	41 781	4737 9	47 385	45 347	48 974	45 414
powiat mikołowski	154 9	1444	1522	1735	1454	1033	1004	1042	1151	983

jednostka terytorialna	zameldowania w ruchu wewnętrznym					wymeldowania w ruchu wewnętrznym				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Łaziska Górne	262	310	338	311	259	292	293	266	320	287
Mikołów	671	560	535	678	579	489	425	469	491	412
Orzesze	286	268	305	390	345	129	173	158	192	143
Ornontowice	129	129	124	140	94	71	57	82	79	76
Wyry	201	177	220	216	177	52	56	67	69	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 11. Saldo migracji krajowych w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	0	0	0	0	0
woj. śląskie	-3194	-3652	-3298	-3880	-3633
powiat mikołowski	516	440	480	584	471
Łaziska Górne	-30	17	72	-9	-28
Mikołów	182	135	66	187	167
Orzesze	157	95	147	198	202
Ornontowice	58	72	42	61	18
Wyry	149	121	153	147	112

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Migracje zagraniczne mieszkańców Mikołowa były zjawiskiem znacznie rzadszym od migracji krajowych. We wszystkich analizowanych latach liczba osób wyjeżdżających przewyższała liczbę przybyłych, czego skutkiem jest ujemne saldo migracji.

Tabela 12. Migracje zagraniczne w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	zameldowania w ruchu zewnętrznym					wymeldowania w ruchu zewnętrznym				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	15 246	15 524	14 583	12 199	12 330	17 360	19 858	21 200	32 103	28 080
woj. śląskie	2214	2165	2068	1704	1616	3958	4185	4672	7142	5147
powiat mikołowski	31	37	33	28	29	91	82	83	182	165
Łaziska Górne	5	10	7	8	1	6	14	25	26	28
Mikołów	15	15	18	13	21	50	49	33	70	85
Orzesze	7	8	2	4	4	28	14	23	53	28
Ornontowice	0	1	2	2	1	2	4	0	11	16
Wyry	4	3	4	1	2	5	1	2	22	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 13. Saldo migracji zagranicznych w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	-2114	-4334	-6617	-19904	-15750
woj. śląskie	-1744	-2020	-2604	-5438	-3531
powiat mikołowski	-60	-45	-50	-154	-136
Łaziska Górne	-1	-4	-18	-18	-27
Mikołów	-35	-34	-15	-57	-64
Orzesze	-21	-6	-21	-49	-24
Ornontowice	-2	-3	2	-9	-15
Wyry	-1	2	2	-21	-6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.2.2. Pomoc społeczna

Głównym realizatorem zadań z zakresu pomocy społecznej w gminie Orzesze jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. MOPS rozpoczął swoją działalność w 1990 roku. Obok Ośrodka w Orzeszu działa również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Placówka Wsparcia Dziennego Przystań, która na mocy ustaw o wychowaniu do trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej realizuje zadania opiekuńczo – wychowawcze. Placówka organizuje imprezy środowiskowe, zajęcia profilaktyczne i edukacyjne. W okresie wakacji letnich i zimowych zajęcia prowadzone są w różnych formach między innymi półkolonii, obozów, wyjazdów, wycieczek.

W latach 2010–2014 w gminie Orzesze następowało stopniowe zmniejszanie się liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej. Spadek ten był zauważalny zarówno w Polsce, w województwie śląskim, jak i w powiecie mikołowskim. W powiecie spadek był relatywnie niewielki. W latach 2010–2014 liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się o 1,4. W 2014 roku mieszkańcy gminy Orzesze korzystający z pomocy społecznej stanowili 3,8% całkowitej populacji Gminy. Odsetek ten był niższy niż w powicie mikołowskim, dla którego w 2014 roku wynosił 4,8%.

W gminie Orzesze w omawianym okresie ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej, zgodnie z tendencjami zauważalnymi na wyższych poziomach podziału terytorialnego, zmniejszyła się. W 2010 roku liczba osób, którym zrealizowane zostały świadczenia pomocy społecznej wynosiła 771. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej fluktuuje. Ogólna liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ulega niewielkim zmianom. Dane wskazują, że od roku 2010 do 2014 nastąpiło zmniejszenie się liczby osób otrzymujących pomoc społeczną o 15,3%.

Tabela 14. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	3 338 703	3 103 832	3 111 054	3 204 830	2 953 964

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
woj. śląskie	265 433	242 878	248 978	259 862	241 695
powiat mikołowski	4 676	4 262	4 396	5 194	4 612
Łaziska Górne	1 531	1 099	1 199	1 858	1 633
Mikołów	1 828	1 983	2 070	2 181	1 899
Orzesze	910	815	716	798	771
Ornontowice	201	156	164	146	106
Wyry	206	219	247	211	203

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Polsce w latach 2010–2014 większość wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej stanowiły osoby, których dochód był poniżej kryterium dochodowego. Podobnie było w województwie śląskim i powiecie mikołowskim.

W Orzeszu większość osób korzystających z pomocy społecznej stanowią osoby znajdujące się poniżej kryterium dochodowego. Od 2010 roku zwiększa się przewaga między dwiema grupami – z roku na rok coraz mniej osób powyżej kryterium dochodowego korzysta z pomocy społecznej.

Tabela 15. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej poniżej i powyżej kryterium dochodowego w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010		2011		2012		2013		2014	
	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium
Polska	2 134 852	1 203 854	1 944 680	1 159 152	2 248 823	862 252	2 299 796	905 033	2 048 461	905 503
woj. śląskie	161 213	104 221	145 653	97 225	170 490	78 492	178 448	81 411	164 237	77 458
powiat mikołowski	2 809	1 867	2 241	2 021	2 764	1 632	2 959	2 235	2 699	1 913
Łaziska Górne	1 235	296	561	538	760	439	821	1 037	833	800
Mikołów	910	918	1 058	925	1 286	784	1 437	744	1 209	690
Orzesze	522	388	441	364	489	227	478	320	493	278
Ornontowice	50	151	70	86	78	86	88	58	57	49
Wyry	92	114	111	108	151	96	135	76	107	96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2015 roku najwięcej rodzin korzystających z pomocy społecznej było w Orzeszu, najmniej w sołectwach Królówka i Mościska.

Tabela 16. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2015 r. w podziale na sołectwa/dzielnice

dzielnica/sołectwo	liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 1000

		mieszkańców
Orzesze	154	34,9
Jaśkowice	21	22,4
Zawada	12	8,1
Zazdrość	16	9,0
Woszczyce	23	36,0
Zawiść	26	6,6
Mościska	9	13,7
Gardawice	16	13,4
Zgoń	16	13,7
Królówka	3	11,3
Ogółem	284	19,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne w gminach powiatu mikołowskiego stopniowo się zmniejsza. Jest to tendencja zauważalna na poziomie województwa śląskiego oraz całego kraju.

W gminie Orzesze od 2010 do 2014 roku zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z zasiłku rodzinnego na dzieci. W 2010 roku zasiłek pobierało 445 rodzin. W latach 2011, 2012, 2013 liczba rodzin otrzymujących zasiłek wynosiła odpowiednio 391, 335, 316. Z kolei w 2014 roku z zasiłku korzystało 297 rodzin. W 2014 roku w stosunku do 2010 roku nastąpił spadek liczby rodzin pobierających zasiłek o 33,2%.

Tabela 17. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	1 540 801	1 416 015	1 285 312	1 196 479	1 105 853
woj. śląskie	120 445	108 784	98 089	92 263	85 989
powiat mikołowski	1 840	1 696	1 468	1 344	1 255
Łaziska Górne	533	492	420	347	316
Mikołów	674	649	576	545	506
Orzesze	445	391	335	316	297
Ornontowice	77	64	54	54	60
Wyry	111	100	83	82	76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2014 roku w gminie Orzesze średnie wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiły 299,81 złotych. Zaś na całkowite wydatki w tej sferze w 2014 roku przeznaczono 6 054 318,97 złotych.

Tabela 18. Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2014 roku

jednostka terytorialna	Całkowite wydatki na pomoc społeczną	Wydatki na pomoc społeczna na 1 mieszkańca
Polska	20 664 564 848,72	537,04
woj. śląskie	2 289 856 566,75	499,32
powiat mikołowski	34 194 007,15	355,79
Łaziska Górne	8 856 216,02	395,03
Mikołów	15 542 402,47	390,56

jednostka terytorialna	Całkowite wydatki na pomoc społeczną	Wydatki na pomoc społeczna na 1 mieszkańca
Orzesze	6 054 318,97	299,81
Ornontowice	1 682 734,40	282,20
Wyry	2 058 335,29	266,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.2.3. Edukacja

Na terenie gminy działa 5 przedszkoli i 5 oddziałów przedszkolnych, 7 szkół podstawowych i 3 gimnazja.

W gminie Orzesze w 2014 roku było 707 dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym i w wieku przedszkolnym. Z roku na rok liczba ta systematycznie rośnie.

Tabela 19. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym i w wieku przedszkolnym (dzieci w wieku 3-5 lat)

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	1158628	1220734	1270585	1280398	1244861
woj. śląskie	128454	135896	141812	143927	141037
powiat mikołowski	2936	3086	3261	3376	3398
Łaziska Górne	678	702	755	756	773
Mikołów	1216	1289	1329	1391	1350
Orzesze	602	624	665	702	707
Ornontowice	186	205	219	209	224
O Wyry	254	266	293	318	344

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 20. Szkoły podstawowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	13927	13777	13555	13446	13528
woj. śląskie	1248	1249	1245	1245	1256
powiat mikołowski	24	24	24	25	26
Łaziska Górne	3	3	3	4	4
Mikołów	10	10	10	10	11
Orzesze	8	8	8	8	7*
Ornontowice	1	1	1	1	1
Wyry	2	2	2	2	2

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, *dane Urzędu Miejskiego w Orzeszu*

Od 2011 roku liczba uczniów w szkołach podstawowych stale rosła. Tendencja ta jest zbieżna z sytuacją w pozostałych gminach powiatu. Wyjątkiem jest rok 2013, w którym nieznacznie liczba uczniów zmniejszyła się, podobnie jak w gminach Łaziska Górne i Ornontowice.

Tabela 21. Uczniowie w szkołach podstawowych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	2191896	2187405	2160861	2152655	2306102

woj. śląskie	240404	240429	236536	237020	256253
powiat mikołowski	5168	5392	5406	5427	6055
Łaziska Górne	1140	1237	1205	1184	1292
Mikołów	2172	2240	2231	2262	2522
Orzesze	1102	1123	1166	1164	1292
Ornontowice	325	325	328	326	399
Wyry	429	467	476	491	550

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2014 roku absolwentów w szkołach specjalnych (podstawowych i gimnazjalnych) było 6, najwięcej w powiecie było w Łaziskach Górnych (8 absolwentów). Natomiast szkoły specjalne ponadgimnazjalne funkcjonują tylko w Mikołowie, w 2014 absolwentów było więcej niż w latach ubiegłych o dwie osoby.

Tabela 22. Szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (bez szkół specjalnych). Absolwenci w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	7732	7503	7716	7549	7525
woj. śląskie	666	629	678	657	752
powiat mikołowski	17	19	12	18	19
Łaziska Górne	5	5	3	7	8
Mikołów	5	8	5	5	5
Orzesze	4	6	4	5	6
Ornontowice	3	0	0	0	0
Wyry	0	0	0	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 23. Szkoły ponadgimnazjalne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (bez szkół specjalnych). Uczniowie w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych

jednostka terytorialna	2012	2013	2014
Polska	3215	3348	3546
woj. śląskie	368	376	437
powiat mikołowski	4	3	5
Łaziska Górne	1	0	0
Mikołów	3	3	5
Orzesze	0	0	0
Ornontowice	0	0	0
Wyry	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 24. Liczba szkół gimnazjalnych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	7442	7510	7573	7612	7635
woj. śląskie	781	790	795	793	795

powiat mikołowski	16	16	16	16	16
Łaziska Górne	3	3	3	3	3
Mikołów	6	6	6	6	6
Orzesze	4	4	4	4	3*
Ornontowice	1	1	1	1	1
Wyry	2	2	2	2	2

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, *dane Urzędu Miejskiego w Orzeszu*

Liczba uczniów szkół gimnazjalnych w gminie od roku 2010 systematycznie spada.

Tabela 25. Liczba uczniów w gimnazjach

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	1277473	1225807	1177480	1138592	1105868
woj. śląskie	140906	135108	129411	125361	121445
powiat mikołowski	2962	2819	2684	2662	2642
Łaziska Górne	674	601	600	560	541
Mikołów	1214	1208	1157	1223	1213
Orzesze	648	609	550	509	511
Ornontowice	200	187	171	181	165
Wyry	226	214	206	189	212

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W gminie nie funkcjonują żadne szkoły ponadgimnazjalne i policealne. Najwięcej w powiecie jest ich w Mikołowie.

Tabela 26. Szkoły ponadgimnazjalne i policealne ogółem

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	13910	13698	13501	12044	11131
woj. śląskie	1622	1603	1581	1401	1296
powiat mikołowski	20	17	17	15	15
Łaziska Górne	7	4	4	4	3
Mikołów	11	11	11	9	9
Orzesze	0	0	0	0	0
Ornontowice	2	2	2	2	2
Wyry	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.2.4. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny jest zagadnieniem socjologicznym, wykorzystywanym również w innych dziedzinach nauk, np. w ekonomii, naukach politycznych czy o gospodarce. Kapitał społeczny może być niski lub wysoki, można go mierzyć za pomocą takich wskaźników jak np.: frekwencja wyborcza, przynależność do grup formalnych i nieformalnych, czytelnictwo, uczestnicy zajęć w domach kultury czy w wydarzeniach lokalnych. Wynikiem niskiego kapitału społecznego są dysfunkcje społeczne, jak np. wskaźniki samobójstw, uzależnienia, dewiacje społeczne. W dotychczasowych definicjach kapitał społeczny określa się takimi cechami jak: zaufanie i wspólne

wartości, oddolne przejawy samoorganizowania się ludzi i zaangażowania obywatelskiego czy altruizm[2].

Instytucje kultury

W gminie działają liczne instytucje kultury, wśród których można wymienić między innymi:

- Najważniejszym animatorem życia kulturalnego jest Miejski Ośrodek Kultury. Idea utworzenia ośrodka skupiającego i koordynującego życie kulturalne mieszkańców Orzesza pojawiła się w 1956 roku, ale została zrealizowana dopiero 30 lat później, wraz z powstaniem MOK-u. Przy Ośrodku działają zespoły, chóry i towarzystwa śpiewacze, m.in. „Dzwon" oraz „Jaśkowiczanie" i „Szarotki". Te dwa ostatnie rozwijają patriotyzm lokalny oraz znajomość małej ojczyzny poprzez występy obrzędowe, do których angażuje się dzieci i młodzież.
- W ostatnich latach pojawiły się liczne prywatne inicjatywy nawiązujące do podtrzymywania tradycji i kultury śląskiej – Dom Śląskiej Kultury w Woszczycach, gdzie odbywają się przeglądy zespołów folklorystycznych, biesiady śląskie, nagrywane są programy telewizyjne o tradycjach w śląskiej kuchni.
- Tematykę regionu uwzględniają też programy prowadzone przez Integracyjną Grupę Teatralną POMOST z zakresu edukacji kulturalnej, na którą składają się spotkania warsztatowe, happeningi, spektakle. Coraz szerszy zasięg oddziaływania mają organizacje pozarządowe.
- Ważną funkcję kulturalną i społeczną pełni Miejska Biblioteka Publiczna i jej pięć filii z księgozbiorem liczącym 67 tysięcy woluminów. Oprócz działalności podstawowej, czyli gromadzenia, opracowywania i udostępniania zbiorów, w bibliotekach organizowane są wystawy, lekcje biblioteczne, spektakle teatralne dla dzieci i spotkania autorskie.

Kluby i organizacje pozarządowe

Na terenie gminy Orzesze działa 21 organizacji pozarządowych, z czego 7 z nich jest zarejestrowanych na terenie gminy Mikołów, pozostałe działają w Orzeszu. Większość organizacji pozarządowych to klub i stowarzyszenia prowadzące działalność sportową i profilaktyczną. Najwięcej organizacji pozarządowych działa na terenie dzielnicy Orzesze.

Tabela 27. Liczba organizacji pozarządowych

sołectwo/dzielnica	liczba organizacji pozarządowych	liczba organizacji pozarządowych na 10000 mieszkańców
Orzesze	6	8,9
Jaśkowice	2	8,0
Gardawice	1	5,1
Mościska		0,0
Woszczyce	2	15,2
Zawada	1	5,5
Zazdrość	1	8,6
Zawiść		0,0
Zgoń	1	8,6

[2] Katarzyna Sierocińska, „Kapitał społeczny. Definiowanie, pomiar i typy", Studia Ekonomiczne nr 1, 2011 [http://www.inepan.waw.pl/pliki/Studia%202011%201%204%20sierocinska.pdf, dostęp 03.03.2016]

Królówka		0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Wybory samorządowe

W I turze wyborów samorządowych w 2014 roku największą frekwencję odnotowano w okręgu 15 – wyniosła ona blisko 60%. Natomiast najniższą frekwencję (41,40%) odnotowano w okręgu 7. Należy wskazać, że w większości okręgów frekwencja nie przekroczyła 50%, co wskazuje na niskie zaangażowanie ludności w życie lokalnej społeczności lub na niski poziom zainteresowania polityką na szczeblu samorządowym.

Tabela 28. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 r. (I tura wyborów, 16 listopada 2014 r.)

nr okręgu	frekwencja
1	46,30%
2	51,50%
3	47,80%
4	42,10%
5	51,40%
6	41,40%
7	41,50%
8	42,70%
9	55%
10	49,70%
11	44%
12	47,30%
13	50,70%
14	45,40%
15	59,70%

Źródło: PKW

4.2.5. Bezpieczeństwo publiczne

W 2015 roku na terenie Orzesza wszczęto 33 procedury „Niebieskiej Karty". Od 2012 roku ich liczba systematycznie rośnie.

Tabela 29. „Niebieskie Karty" w latach 2012 – 2015

jednostka terytorialna	2012	2013	2014	2015
Mikołów	55	65	68	55
Wyry			13	9
Łaziska Górne	18	18	47	39
Orzesze	8	12	14	33
Ornontowice	4	7	8	6
Ogółem powiat	85	102	150	137

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Mikołowie

Najwięcej rodzin, którym założono „Niebieskie Karty" było w dzielnicach Orzesze i Zawada. Tego typu procedur nie wszczęto na terenie sołectw Zawiść i Królówka.

Tabela 30. Liczba założonych „Niebieskich Kart" w rodzinach w 2015 r.

dzielnica/sołectwo	liczba założonych „Niebieskich Kart „ w rodzinach	liczba „Niebieskich Kart" na 1000 mieszkańców
Orzesze	8	1,2
Jaśkowice	6	2,4
Zawada	7	3,8
Zazdrość	2	1,7
Woszczyce	2	1,5
Zawiść	0	0
Mościska	1	1,0
Gardawice	4	2,0
Zgoń	3	2,6
Królówka	0	0
Ogółem	33	1,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Dane nt. wszczętych postępowań w wyniku przestępstw popełnionych przeciwko rodzinie z art. 207 kk, art. 209 kk są zagregowane dla gmin Orzesze i Ornontowice. W obu gminach w 2015 r. wszczęto łącznie 15 ww. postępowań. Ich liczba fluktuuje, po znacznym spadku w latach 2013 i 2014, w 2015 roku nastąpił ponowny wzrost liczby tego rodzaju incydentów.

Tabela 31. Dane dotyczące przestępczości przeciwko rodzinie: czyny z art. 207 kk, art. 209 kk (postępowania wszczęte) w latach 2011-2015

jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015
Mikołów Wyry	43	34	41	37	53
Łaziska Górne	11	12	10	6	9
Orzesze Ornontowice	13	12	7	6	15
Ogółem powiat	67	58	58	49	77

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Mikołowie

4.2.6. Charakterystyka bezrobocia

Począwszy od roku 2013 stopa bezrobocia w powiecie mikołowskim systematycznie spadała. Można też zwrócić uwagę, że w całym analizowanym okresie (tzn. 2011-2015) utrzymywała się ona na poziomie niższym niż wartości krajowe i wojewódzkie. Stopa napływu bezrobotnych

zarejestrowanych[3] również pozostawała niższa niż w województwie śląskim i całej Polsce, jednak począwszy od roku 2013 wzrasta.

Tabela 32. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie mikołowskim w odniesieniu do województwa i kraju w latach 2011-2015 (stan na dzień 31 grudnia)

jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	12,5	13,4	13,4	11,4	9,8
woj. śląskie	10,2	11,1	11,3	9,6	8,2
powiat mikołowski	7,1	8,1	8,3	6,8	5,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 33. Stopa napływu bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie mikołowskim w odniesieniu do województwa i kraju w latach 2013-2015 (stan na dzień 31 grudnia)

jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	bd	bd	1,4	1,4	1,5
woj. śląskie	bd	bd	1,3	1,2	1,4
powiat mikołowski	bd	bd	0,8	1,1	1,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Na 1000 mieszkańców w 2015 roku przypadało 24 bezrobotnych. Począwszy od roku 2013 liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Orzeszu systematycznie spada. Gmina ta odznacza się dużą dynamiką spadku tej liczby.

Tabela 34. Liczba bezrobotnych w gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2015

jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015	dynamika zmian
Powiat mikołowski	2780	3085	3273	2652	2302	82,81%
Łaziska Górne	670	762	800	697	611	91,19%
Mikołów	1282	1389	1509	1177	966	75,35%
Orzesze	542	625	625	522	477	88,01%
Ornontowice	122	115	136	97	99	81,15%
Wyry	164	194	203	159	149	90,85%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych mieszka w Orzeszu – Centrum oraz w Jaśkowicach i Gardawicach, najmniej w Królówce i Zazdrości.

Tabela 35. Liczba bezrobotnych w podziale na sołectwa/dzielnice (stan na 26.02.2016)

sołectwo/dzielnica	liczba bezrobotnych	bezrobotni na 1000 mieszkańców
Jaśkowice	81	32,46
Gardawice	61	30,9
Orzesze	173	25,65

[3] Stopę napływu obliczono jako stosunek nowo zarejestrowanych bezrobotnych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

sołectwo/dzielnica	liczba bezrobotnych	bezrobotni na 1000 mieszkańców
Zgoń	25	21,4
Woszczyce	43	32,8
Zawiść	66	33,9
Zazdrość	14	12
Zawada	52	30,05
Królówka	6	22,5
Mościska	16	16,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie

4.2.7. Podsumowanie

Na początku 2016 roku gminę Orzesze zamieszkiwało 19 896 osób. Najliczniejszą dzielnicą jest Orzesze, natomiast najliczniejszym sołectwem – Gardawice. Dane dla całej gminy wskazują, że liczba kobiet i mężczyzn są mniej więcej równe. Poza sołectwami Zgoń i Królówka w całej gminie występuje niewielka przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Różnica w liczebności grup w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym jest niewielka (liczniejsza jest pierwsza z grup). Współczynnik obciążenia demograficznego w ostatnim czasie wzrósł, ale mimo to obecnie nadal jest on niższy niż średnia dla powiatu, województwa i kraju. W gminie utrzymuje się dodatni przyrost naturalny, jednak w okresie ostatnich kilku lat znacząco się zmniejszył, co w przyszłość może skutkować niekorzystnymi konsekwencjami na przykład dla rynku pracy. Ponadto w gminie Orzesze utrzymuje się dodatnie saldo migracji, którego wartość w ostatnich latach dalej rośnie.

W zakresie pomocy społecznej w gminie Orzesze w ostatnich latach ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej, zgodnie z tendencjami zauważalnymi na wyższych poziomach podziału terytorialnego, zmniejszyła się. Od 2010 roku zwiększa się przewaga między dwiema grupami – z roku na rok coraz mniej osób powyżej kryterium dochodowego korzysta z pomocy społecznej. W 2015 roku najwięcej rodzin korzystających z pomocy społecznej było w Orzeszu, najmniej w sołectwach Królówka i Mościska. Zmniejsza się również liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne w gminie Orzesze, jest to tendencja zauważalna w powiecie, województwie i kraju.

Jeśli chodzi o edukację to należy zaznaczyć, że z roku na rok wzrasta liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli. Zwiększa się również liczba dzieci w szkołach podstawowych i gimnazjach.

Na terenie gminy działa 21 organizacji pozarządowych, z czego 14 zarejestrowanych jest na terenie gminy Orzesze.

W 2015 roku liczba założonych „Niebieskich Kart" wynosiła 33 (dla całej gminy). Najwięcej tego typu procedur wszczęto na terenie dzielnic miasta.

W gminie z roku na rok systematycznie zmniejsza się liczba osób bezrobotnych.

4.3. Sfera gospodarcza

4.3.1. Liczba i struktura podmiotów gospodarczych

W ostatnich latach zarówno w Polsce, jak i w województwie śląskim postępuje wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. Tendencja ta jest zauważalna również w powiecie mikołowskim. Od roku 2010 do 2014 liczba podmiotów gospodarki narodowej zwiększyła się tam o 7,5% z 8550 podmiotów do 9191. Wyjątek od tendencji rosnącej stanowił rok 2011, kiedy liczba podmiotów gospodarczych uległa zmniejszeniu. Jednak już w 2012 roku ich liczba w stosunku do roku 2010 zwiększyła się o 3,2%. Od 2011 roku liczba podmiotów gospodarczych ulega stopniowemu wzrostowi. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarki w Polsce, w województwie śląskim, jak i w powiecie mikołowskim oraz w gminach wchodzących w jego skład stanowią podmioty prywatne. Ich liczba oraz ich udział w całkowitej liczbie podmiotów gospodarki systematycznie się zwiększa. W latach 2010-2014 nastąpił wzrost liczby podmiotów prywatnych z 8005 do 8897, co oznacza wzrost o 11,1%.

Gmina Orzesze charakteryzuje się stałym wzrostem liczby podmiotów gospodarczych. W 2010 roku ich liczba wynosiła 1584. W 2011 roku nastąpił niewielki spadek do 1541 podmiotów. Jednak już w 2012 roku sytuacja zmieniła się, odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych, których liczba wyniosła 1591. W 2013 i 2014 roku liczba podmiotów gospodarczych wyniosła 1671 i 1699. Ogólna liczba podmiotów od roku 2010 do 2014 zwiększyła się o 7,2% tym samym stanowiąc tempo wzrostu liczby podmiotów wyższe niż w powiecie. Analogicznie do ogólnej liczby podmiotów stale wzrasta liczba podmiotów prywatnych działających w gminie. Między 2010, a 2014 rokiem ich liczba zwiększyła się o 133 podmioty, co spowodowało wzrost liczby podmiotów prywatnych o 8,3%. Ogólnie podmioty prywatne stanowią znaczną większość działalności gospodarczej. W 2015 roku sektor prywatny w gminie Orzesze stanowił ponad 96%.

Tabela 36. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010		2011		2012		2013		2014	
	podmioty gospodarki narodowej	sektor prywatny	podmioty gospodarki narodowej	sektor prywatny	podmioty gospodarki narodowej	sektor prywatny	podmioty gospodarki narodowej	sektor prywatny	podmioty gospodarki narodowej	sektor prywatny
Polska	3 909 802	3 709 891	3 869 897	3 745 246	3 975 334	3 780 533	4 070 259	3 897 194	4 119 671	3 971 751
woj. śląskie	451 635	425 729	443 420	427 619	453 496	430 023	460 350	440 398	461 933	443 131
powiat mikołowski	8550	8005	8529	8293	8826	8422	9087	8682	9191	8897
Łaziska Górne	1514	1410	1479	1460	1510	1447	1553	1473	1551	1510
Mikołów	4345	4080	4396	4251	4559	4360	4654	4476	4699	4576
Orzesze	1584	1505	1541	1521	1591	1530	1671	1597	1699	1638
Ornontowice	464	414	460	420	464	419	482	438	488	445
Wyry	643	596	653	641	702	666	727	698	754	728

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W całej Polsce zwiększa się liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadająca na 1000 osób. Tendencja ta jest również zauważalna w województwie śląskim, powiecie mikołowskim oraz w gminach wchodzących w jego skład.

W gminie Orzesze w 2014 roku na 1000 mieszkańców przypadały 84 podmioty wpisane do rejestru REGON. Ich liczba od 2010 jest stabilna, następują niewielkie wahania.

Tabela 37. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	101	100	103	106	107
woj. śląskie	97	96	98	100	101
powiat mikołowski	91	90	93	95	96
Łaziska Górne	68	66	67	69	69
Mikołów	110	111	115	117	118
Orzesze	81	78	80	84	84
Ornontowice	81	79	78	81	82
Wyry	91	90	95	96	97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W ostatnich latach zwiększa się w Polsce aktywność gospodarcza osób fizycznych. W 2010 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 11,9 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Liczba ta w 2014 roku zwiększyła się wynosząc 12,2. Podobna tendencja zauważalna jest w województwie śląskim, jednak tempo wzrostu liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest wolniejsze niż na pozostałym terenie Polski. W powiecie mikołowskim liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnych stopniowo rośnie. W latach 2010-2014 nastąpił wzrost o niecałe 5%.

W Orzeszu liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym ulega niewielkim odchyleniom. W 2010 roku wynosiła 10,7, w roku 2014 zwiększyła się do 10,8.

Tabela 38. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	11,9	11,6	11,9	12,1	12,2
woj. śląskie	11,4	11,1	11,3	11,5	11,6
powiat mikołowski	10,8	10,6	10,9	11,2	11,2
Łaziska Górne	8,1	7,9	7,9	8,1	8,1
Mikołów	12,4	12,5	13,0	13,3	13,3
Orzesze	10,7	10,1	10,4	10,8	10,8
Ornontowice	9,3	8,9	9,0	9,4	9,5
Wyry	11,8	11,6	12,2	12,4	12,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Polsce znaczna większość przedsiębiorców stanowią podmioty małe, zatrudniające do 9 pracowników, najmniej jest podmiotów zatrudniających 1000 pracowników i więcej. Podobna struktura istnieje w województwie śląskim i powiecie mikołowskim. W powiecie w 2014 roku funkcjonowało 9191 podmiotów zatrudniających do 9 pracowników. W powiecie mikołowskim funkcjonuje tylko jeden podmiot zatrudniający 1000 osób i więcej.

W gminie Orzesze największy udział w lokalnej gospodarce mają podmioty małe zatrudniające do 9 osób, ich liczba wynosiła 1624. Podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób liczyły 61. Natomiast podmioty zatrudniające od 50 do 249 liczyły 14. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden zakład zatrudniający więcej niż 250 pracowników.

Tabela 39. Podmioty gospodarcze wg klas wielkości w 2014 roku

jednostka terytorialna	ogółem	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Polska	4 119 671	3 938 654	146 926	29 610	3 706	775
woj. śląskie	461 933	438 364	19 291	3708	492	78
powiat mikołowski	9191	8649	453	82	6	1
Łaziska Górne	1551	1459	77	14	1	0
Mikołów	4699	4390	260	44	4	1
Orzesze	1699	1624	61	14	0	0
Ornontowice	488	455	24	8	1	0
Wyry	754	721	31	2	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najwięcej przedsiębiorców działa w dzielnicy Orzesze oraz w sołectwie Zawada, w przeliczeniu na 1000 ludności w tych jednostkach jest odpowiednio 57 i 103 przedsiębiorców. Najmniej przedsiębiorców funkcjonuje w sołectwach Królówka i Mościska. W całej gminie działalność prowadzi 1216 przedsiębiorców, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oznacza 61 przedsiębiorców.

Tabela 40. Liczba przedsiębiorców w 2015r.

sołectwo/dzielnica	liczba przedsiębiorców	liczba przedsiębiorców na 1000 osób
Orzesze	388	57,5
Jaśkowice	138	55,3
Gardawice	89	45,1
Mościska	47	47,1
Woszczyce	79	60,2
Zawada	189	103,3
Zazdrość	66	56,6
Zawiść	155	79,8
Zgoń	53	45,4
Królówka	12	45,1
Łącznie	1216	61,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Najważniejszą sekcją w Orzeszu są sekcje G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych) oraz F (budownictwo). Ważnym sektorem dla lokalnej gospodarki stanowi sekcja C (przetwórstwo przemysłowe). Relatywnie duży udział mają sekcje M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) oraz H (transport i gospodarka magazynowa

Tabela 41. Odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność w 2015 roku wg sekcji PKD 2007

Sekcja PKD 2007	Odsetek przedsiębiorstw
Sekcja G	31,52%

Sekcja PKD 2007	Odsetek przedsiębiorstw
Sekcja F	13,90%
Sekcja C	12,05%
Sekcja M	9,10%
Sekcja H	8,60%
Sekcje S, T, U	4,80%
Sekcja Q	3,80%
Sekcja I	2,90%
Sekcja K	2,40%
Sekcja J	2,30%
Sekcja P	2,30%
Sekcja N	2,10%
Sekcja A	1,20%
Sekcja L	1,20%
Sekcja R	0,60%
Sekcja E	0,57%
Sekcja B	0,20%
Sekcja D	0,14%
Sekcja O	0,14%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.3.2. Dochody z prowadzenia działalności gospodarczej

Jednym ze wskaźników rozwoju sfery gospodarczej jest wielkość wpływów z tytułu podatku od nieruchomości płaconego przez osoby fizyczne i osoby prawne. W Orzeszu największe wpływy dochodowe z tego tytułu odnotowuje się dzielnicy Orzesze oraz w Jaśkowicach i Zawiści. Najniższe wpływu z tytułu podatku płaconego przez osoby fizyczne są w Królówce i Zazdrości. Ponadto w tych sołectwach nie odnotowuje się podatku od osób prawnych.

Tabela 42. Dochody jednostek z tytułu podatku od nieruchomości płaconego przez osoby fizyczne i osoby prawne (stan na 2015r.)

sołectwo/dzielnica	osoby fizyczne	osoby prawne	dochody ogółem na 1000 mieszkańców
Gardawice	443762,02	1861617	523711,7
Jaśkowice	330971,05	644852,15	1039215
Królówka	29698,89	0	15045,03
Mościska	122202,28	27767	150269,8
Orzesze	993273,16	3463714,56	6974942
Woszczyce	230166,23	106700,7	184080,3
Zawada	361451,18	94029	390300,1
Zawiść	514011,01	486257	515071,1
Zazdrość	183457,5	0	157204,4
Zgoń	158303,46	12103	640625,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.3.3. Podsumowanie

Gmina Orzesze charakteryzuje się stałym wzrostem liczby podmiotów gospodarczych. Jest to tendencja zauważalna również na wyższych poziomach podziału terytorialnego. Analogicznie do ogólnej liczby podmiotów stale wzrasta liczba podmiotów prywatnych działających w gminie.

W całej Polsce zwiększa się liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadająca na 1000 osób. Tendencja ta jest również zauważalna w województwie śląskim, powiecie mikołowskim oraz w gminach wchodzących w jego skład – w tym w gminie Orzesze, w której liczba podmiotów wpisanych do rejestru powoli się zwiększa. W ostatnich latach zwiększa się również aktywność gospodarcza osób fizycznych. Jeśli chodzi o wielkość podmiotów działających w gminie Orzesze to największy udział w lokalnej gospodarce mają podmioty małe zatrudniające do 9 osób. W 2015 roku na terenie gminy działało 1216 przedsiębiorców, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oznacza 61 przedsiębiorców.

Najważniejszą sekcją w Orzeszu są sekcje G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych) oraz F (budownictwo).

4.4. Sfera środowiskowa

4.4.1. Obszary chronione oraz tereny zielone

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w gminie Orzesze jest największa spośród wszystkich gmin powiatu mikołowskiego. Lasy i grunty leśne w 2014 roku w Orzeszu zajmowały 4310,04 powierzchni gminy. W przeciągu ostatnich pięciu lat zwiększyły się one o 14,65 ha.

Tabela 43. Powierzchnia lasów i gruntów leśnych (ha)

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	9121928,59	9143313,89	9163786,95	9177193,09	9197879,01
woj. śląskie	392084,74	392088,81	392194,64	392960,09	393849,16
powiat mikołowski	8255,89	8269,22	8354	8384,02	8383,27
Łaziska Górne	217,48	217,38	198,99	199,29	199,31
Mikołów	2047,5	2062,46	2157,21	2177,93	2177,33
Orzesze	4295,39	4297,87	4302,18	4310,21	4310,04
Ornontowice	391,14	387,13	387,13	387,12	387,12
Wyry	1304,38	1304,38	1308,49	1309,47	1309,47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Gmina Orzesze charakteryzuje się wysoką lesistością (51,44%) – znacznie wyższą niż w powiecie (35,96%), województwie (31,93%) i w Polsce (29,41%).

Tabela 44. Lesistość w %

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	29,17	29,24	29,31	29,35	29,41
woj. śląskie	31,79	31,79	31,80	31,86	31,93
powiat mikołowski	35,42	35,48	35,83	35,96	35,96
Łaziska Górne	10,84	10,83	9,91	9,93	9,93
Mikołów	25,85	26,04	27,23	27,50	27,49
Orzesze	51,26	51,29	51,34	51,44	51,44
Ornontowice	25,32	25,06	25,06	25,06	25,06
Wyry	37,75	37,75	37,80	37,82	37,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W gminie powierzchnia obszarów chronionych w 2015 roku wynosiła 2544 ha. Obszary chronione w całości stanowiły parki krajobrazowe. Ta forma ochrony przyrody tworzona jest ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne, kulturowe oraz krajobrazowe w celu ich zachowania i popularyzacji w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Tabela 45. Powierzchnia obszarów chronionych w 2015 roku (ha)

jednostka terytorialna	ogółem	parki krajobrazowe razem	obszary chronionego krajobrazu razem	użytki ekologiczne	stanowiska dokumentacyjne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
Polska	10165112,01	2606038,52	7096928,97	51843,71	904,97	95869,89
woj. śląskie	273644,58	229669	36987,3	834,12	16,15	4549,31
powiat mikołowski	3208,6	2890	94,1	26,2	0,1	198,2
Łaziska Górne	26,3	0	0	26,2	0,1	0
Mikołów	198,2	0	0	0	0	198,2
Orzesze	2544*	2890	0	0	0	0
Ornontowice	94,1	0	94,1	0	0	0
Wyry	0	0	0	0	0	0

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, *dane Urzędu Miejskiego w Orzeszu*

Na terenie gminy Orzesze znajdują się dwa pomniki przyrody.

Tabela 46. Pomniki przyrody w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	36293	36318	36316	36353	36417
woj. śląskie	1518	1521	1532	1532	1539
powiat mikołowski	67	68	68	68	68
Łaziska Górne	19	20	20	20	20
Mikołów	7	7	7	7	7
Orzesze	2	2	2	2	2
Ornontowice	38	38	38	38	38
Wyry	1	1	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.4.2. Jakość środowiska

Jakość środowiska przyrodniczego jest istotnym elementem determinującym możliwość korzystania z zasobów i ogólne warunki życia w mieście. Ważnymi elementami, które trzeba ująć omawiając stan środowiska są jakość: wód powierzchniowych czy powietrza.

W woj. śląskim analizę stanu powietrza atmosferycznego przeprowadza się zgodnie z podziałem na strefy wymienione poniżej:

- aglomeracja górnośląska,
- aglomeracja rybnicko-jastrzębska,
- miasto Bielsko-Biała,
- miasto Częstochowa,
- strefa śląska (w skład której wchodzi gmina Mikołów).

Na podstawie badań substancji, strefy te zalicza się do jednej z poniższych klas:

- klasa A - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie nie przekraczały odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych,
- klasa C - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie przekraczały poziomy dopuszczalne lub docelowe powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy ten margines jest określony,
- klasa D1 - jeżeli stężenia ozonu w powietrzu na jej terenie nie przekraczały poziomu celu długoterminowego,
- klasa D2 - jeżeli stężenia ozonu na jej terenie przekraczały poziom celu długoterminowego[4].

[4] Trzynasta roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, obejmująca 2014 rok, WIOŚ Katowice 2015.

Na podstawie opracowania: „Trzynastej rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim obejmującej 2014 r." obszar gminy Orzesze, w ramach strefy śląskiej, został zakwalifikowany wg kryterium ochrony zdrowia do klasy A ze względu na poziom następujących substancji tj. SO2, NO2, C6H6, CO, Pb, As, Cd, Ni. Oznacza to, że wskazane jest utrzymanie jakości powietrza na tym samym lub jeszcze lepszym poziomie. Obszar śląski został zakwalifikowany do klasy C z powodu przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji tj. PM10, PM2,5, B(a)P oraz O3.

Negatywnie na jakość środowiska może wpływać również obecność azbestu na terenie gminy. Najwięcej działek, na których znajduje się azbest zlokalizowanych jest w dzielnicy Orzesze i sołectwie Woszczyce, najmniej w Mościskach i Zazdrości. Na terenie całej gminy znajduje się 196 działek, na których występuje azbest.

Tabela 47. Liczba działek z azbestem w 2015 r.

sołectwo/dzielnica	działki z azbestem
Orzesze	37
Jaśkowice	13
Gardawice	16
Mościska	6
Woszczyce	29
Zawada	15
Zazdrość	7
Zawiść	22
Zgoń	27
Królówka	24
Łącznie	196

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.4.3. Gospodarka odpadami

W 2014 roku w mieście zebrano 275,04 kg zmieszanych odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Oznacza to wzrost w ciągu ostatnich pięciu lat o ponad 79%. Wartość tego wskaźnika w Orzeszu jest drugą najwyższą spośród wszystkich gmin powiatu (po gminie Wyry).

Tabela 48. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku (ogółem na 1 mieszkańca, w kg)

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	dynamika zmian
Polska	238,34	229,55	222,54	212,94	215,19	90,28
woj. śląskie	271,72	263,80	262,72	252,16	258,41	95,1
powiat mikołowski	274,26	277,81	270,67	256,03	246,55	89,9
Łaziska Górne	268,55	280,41	302,42	274,45	276,36	102,9
Mikołów	343,44	335,99	317,68	256,98	199,80	58,18
Orzesze	153,21	163,86	164,06	235,20	275,04	179,5
Ornontowice	357,71	383,22	366,56	264,48	270,41	75,59
Wyry	171,62	175,81	129,24	244,50	309,25	180,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Podmiotem odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu gminy jest firma REMONDIS Górny Śląsk Sp.z o.o.

4.4.4. Podsumowanie

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w gminie Orzesze jest największa spośród wszystkich gmin powiatu mikołowskiego. Gmina Orzesze charakteryzuje się wysoką lesistością. W gminie powierzchnia obszarów chronionych w 2015 roku wynosiła 2544 ha. Obszary chronione w całości stanowiły parki krajobrazowe.

Na podstawie badań jakości powietrza obszar gminy Orzesze pod kryterium ochrony zdrowia został zakwalifikowany do klasy A. Stanowi to wynik dobry wynik zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że sam okręg śląski został zakwalifikowany do klasy C ze względu na przekroczenie dopuszczalnych norm jakości powietrza. Zagrożenie środowiska związane z występowaniem na terenie gminy azbestu jest stosunkowo nieduże. Najwięcej działek, na których odnotowuje się składowanie azbestu mieści się w samym mieście.

W gminie ma miejsce stały wzrost odpadów komunalnych zbieranych na 1 mieszkańca.

4.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

4.5.1. Struktura użytkowania gruntów

Gmina Orzesze jest największą gminą powiatu mikołowskiego - stanowi 36% jego powierzchni i 0,7% powierzchni województwa śląskiego. Orzesze zajmuje powierzchnię 84 km^2. Największą, pod względem zajmowanej powierzchni, jednostką pomocniczą gminy Orzesze jest sołectwo Woszczyce, które obejmuje obszar o powierzchni 18,7 km^2 (tj. 22,3% terytorium gminy). Dużymi powierzchniowo jednostkami są również sołectwo Zgoń (13,3 km^2) oraz dzielnica Orzesze – Centrum (11,5 km^2). Z kolei najmniejszą powierzchniowo jednostką pomocniczą Gminy Orzesze jest sołectwo Zazdrość, którego powierzchnia wynosi jedynie 1,5 km^2, czyli 1,8% terenu gminy. Pozostałe jednostki pomocnicze gminy zajmują obszar o powierzchni od 7,7 km^2 w przypadku sołectwa Gardawice do 5,4 km^2 w przypadku dzielnicy Jaśkowice.

Tabela 49. Powierzchnia całkowita gminy

jednostka terytorialna	powierzchnia całkowita (km^2)
Polska	312 679
woj. śląskie	12 333
powiat mikołowski	233
Łaziska Górne	20
Mikołów	79
Orzesze	84
Ornontowice	15
Wyry	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Orzeszu, w przeciwieństwie do pozostałych gmin powiatu, największa powierzchnię zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. W sumie zajmują one powierzchnię 4467 hektarów, co stanowi ponad 53 % powierzchni gminy. Użytki rolne zajmują 3094, czyli 36,8%. Tereny mieszkaniowe zajmują w gminie 527 hektarów, co odpowiada 6,3% powierzchni Mikołowa. Tereny

przemysłowe zajmują 78 hektarów (0,92%). Najmniejszą powierzchnię mają nieużytki i tereny rekreacji i wypoczynku, które zajmują odpowiednio 14 (0,16%) i 4 (0,04%).

Tabela 50. Struktura użytkowania gruntów w gminie

jednostka terytorialna	użytki rolne razem (ha)	grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (ha)	grunty pod wodami razem (ha)	tereny mieszkaniowe (ha)	tereny przemysłowe (ha)	tereny rekreacji i wypoczynku (ha)	nieużytki (ha)
Polska	18 717 088	9 658 505	648 560	315 578	116 586	64 911	474 926
woj. śląskie	629 714	412 912	18 709	47 818	17 975	7 831	14 265
powiat mikołowski	11 027	8 713	45	1 352	594	107	192
Łaziska Górne	910	219	0	263	301	54	50
Mikołów	4 372	2 247	21	527	113	40	83
Orzesze	3094	4 467	13	352	78	4	14
Ornontowice	860	422	4	75	78	7	8
Wyry	1791	1358	7	135	24	2	37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.5.2. Charakterystyka przestrzeni publicznych, w tym tereny rekreacyjne

Problemem, na który zwraca się uwagę w dokumentach gminnych jest brak wyraźnie wyodrębnionych przestrzeni publicznych, a zwłaszcza rekreacyjnych. W strukturze gminy trudno jednocześnie wskazać jednoznacznie wyodrębnione lokalne centrum.

4.5.3. Dostępność komunikacyjna

Położenie na tle systemu transportowego i związana z nim dostępność komunikacyjna są jednymi z głównych czynników warunkujących poziom atrakcyjności inwestycyjnej oraz konkurencyjności określonych jednostek osadniczych. Szczególnie ważne znaczenie posiada lokalizacja w pobliżu węzłów transportowych, dróg szybkiego ruchu (autostrad i dróg ekspresowych), linii kolejowych, a także portów lotniczych (zwłaszcza zaś lotnisk o znaczeniu międzynarodowym). Gmina Orzesze odznacza się korzystnym położeniem transportowym, a także wysokim poziomem dostępności komunikacyjnej. Głównym ciągiem komunikacyjnym wiodącym przez obszar Gminy Orzesze jest droga krajowa nr 81, łącząca Katowice ze Skoczowem (m.in. przez: Mikołów, Łaziska Górne, Żory) i prowadząca dalej (jako droga województwa nr 941) w kierunku Ustronia i Wisły. Ponadto przez teren Orzesza przebiega droga wojewódzka nr 925, łącząca Bytom z Rybnikiem (m.in. przez: Rudę Śląską i Mikołów). Warto również odnotować, iż w granicach gminy znajduje się droga wojewódzka nr 926, która łączy centrum Orzesza z drogą krajową nr 81. Rozpatrując lokalizację Gminy Orzesze na tle systemu transportowego kraju oraz regionu należy również zwrócić uwagę na jej umiejscowienie w pobliżu węzłów autostradowych.

Ponadto Gmina Orzesze położona jest w odległości ok. 65 km od Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice – Pyrzowice. Jednocześnie przez obszar Orzesza przebiega linia kolejowa nr 169 (Tychy – Orzesze Jaśkowice), na przebiegu której, w granicach gminy, znajdują się przystanek kolejowy Orzesze Miasto oraz stacja kolejowa Orzesze Jaśkowice. Gmina Orzesze znajduje się w zasięgu funkcjonowania Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (ZK GOP) oraz Miejskiego Zarządu Komunikacji w Tychach (MKZ Tychy). Na terenie Orzesza przejazdy oferują również MZK Jastrzębie Zdrój oraz PKS.

Dane Urzędu Miejskiego w Orzeszu wskazują, że około 30% dróg będących własnością gminy wymaga wykonania remontów. Najwięcej dróg w złym stanie technicznym jest w Krolówce i Zazdrości, najmniej w Gardawicach.

Tabela 51. Odsetek dróg wymagających remontu w podziale na dzielnice i sołectwa

dzielnica/sołectwo	% dróg wymagających remontu
Orzesze	36%
Gardawice	10%
Zawiść	30%
Jaśkowice	30%
Zazdrość	43%
Królówka	50%
Mościska	30%
Zgoń	30%
Woszczyce	30%
Zawada	35%

4.5.4. Zabytki

Na terenie gminy można wskazać 183 obiekty zabytkowe, z czego 15 wpisanych jest do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków.

Wśród najważniejszych zabytków w gminie Orzesze można wymienić następujące obiekty:

Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Orzeszu

Gotycko – renesansowy kościół parafialny pochodzący z XVI w. mieści się przy ulicy Św. Wawrzyńca w Orzeszu. Ochronie poddano całość zabytku łącznie z wyposażeniem. Kościół zbudowany jest z kamienia łamanego i cegły.

Zespół dworsko – parkowy w Gardawicach

Zespół mieści się w północno – zachodniej części miejscowości. W jego skład wchodzą dwór wybudowany w XIX w. przez właściciela dzisiejszego sołectwa Ludwika Adlera, pozostałości parku znajdujące się na południe i wschód od budynku oraz przy południowej elewacji resztki owalnego podjazdu.

Kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Woszczycach

Kościół mieści się na ulicy Długosza w Woszczycach. Ochroną został objęty cały zabytkowy zespół kościoła parafialnego. W skład zespołu wchodzi budynek kościoła, który powstał na przełomie lat 70. i 80. XIX wieku, plebania wybudowana w 1812 roku, kaplica pw. św. Jana Nepomucena, rzeźba Immaculata i rzeźba św. Józefa, a także najbliższe otoczenie wymienionych elementów wraz z drzewostanem.

Pałacyk w Woszczycach

Pałac zlokalizowany jest na ulicy Długosza w Woszczycach. Jego powstanie datuje się na XIX wiek. Cechują go neobarokowe elementy.

Pałac w Zawiści

Pałac mieści się na ulicy Mikołowskiej w Zawiści. Barokowy pałac został wybudowany w XVIII wieku. Gruntowanie przebudowano go w XIX wieku. Ochroną objęto pałac wraz z otaczającym go parkiem.

Poza tym można wymienić liczne krzyże, figury (tzw. zabytki ruchome).

4.5.5. Podsumowanie

Gmina Orzesze jest największą gminą powiatu mikołowskiego. W Orzeszu, w przeciwieństwie do pozostałych gmin powiatu, największą powierzchnię zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Znaczną powierzchnię zajmują także użytki rolne. Problemem, który zwraca uwagę jest brak wyraźnie wyodrębnionych przestrzeni publicznych, w tym rekreacyjnych.

Gmina Orzesze odznacza się korzystnym położeniem transportowym, a także wysokim poziomem dostępności komunikacyjnej. Głównym ciągiem komunikacyjnym jest droga krajowa numer 81 łącząca Katowice ze Skoczowem. Na terenie gminy działa kilku przewoźników autobusowych. Na terenie gminy znajdują się dwa przystanki kolejowe.

Na terenie gminy można wskazać 183 obiekty zabytkowe, z czego 15 wpisanych jest do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków.

4.6. Sfera techniczna

4.6.1. Charakterystyka zasób mieszkaniowy oraz budynki i budowle o innym przeznaczeniu

W Orzeszu w 2014 roku oddano 68 mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych. W stosunku do roku 2010 dynamika tego zjawiska wyniosła 121,4. Na uwagę zasługuje fakt, że liczba mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych w mieście oddawanych w latach 2010-2014 charakteryzowała względnie stała tendencja. Największą liczbę ww. mieszkań oddano do użytkowania w roku 2013 (106), najmniejszą natomiast w roku 2011 (53).

Tabela 52. Mieszkania w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	130801	126474	148663	141160	139557	106,7
woj. śląskie	9727	9041	9197	9886	9323	95,8
powiat mikołowski	358	276	397	409	310	86,6
Łaziska Górne	66	28	130	81	36	54,5
Mikołów	127	111	121	142	120	94,5
Orzesze	56	53	69	106	68	121,4
Ornontowice	53	41	14	24	22	41,5
Wyry	56	43	63	56	64	114,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Orzeszu przeciętna powierzchnia użytkowa w 2014 r. wynosiła 98,1 m^2. W odniesieniu do pozostałych gmin powiatu mikołowskiego jest to wartość dość wysoka, większą przeciętną powierzchnię na mieszkańca odnotowano tylko w gminie Wyry. Wartość wskaźnika jest jednocześnie znacznie wyższa niż dla województwa śląskiego oraz kraju.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Orzeszu na przestrzeni lat 2010-2014 uległa niewielkim zmianom (dynamika=103,9).

Tabela 53. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	72,3	72,6	72,8	73,1	73,4	101,5
woj. śląskie	69	69,3	69,6	69,9	70,2	101,7
powiat mikołowski	81,5	82,1	82,8	83,8	84,5	103,7
Łaziska Górne	67,9	68,2	68,9	69,5	69,9	102,9
Mikołów	81,7	82,3	83	83,8	84,4	103,3
Orzesze	94,4	95	95,9	97,4	98,1	103,9
Ornontowice	85,6	86	86,5	87,3	87,8	102,6
Wyry	96,4	97,5	98,4	99,9	100,9	104,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Orzesze, w 2014 r., wśród gmin powiatu mikołowskiego odznaczał się najniższą liczbą mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (250,4). Wartość ww. wskaźnika była znacznie niższa niż średnia dla powiatu mikołowskiego (337,0) oraz średnia dla kraju (363,4).

W stosunku do roku 2010 wartość tego wskaźnika uległa niewielkim zmianom (dynamika 102,5).

Tabela 54. Mieszkania na 1000 mieszkańców

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	349,6	352,6	356,1	359,9	363,4	103,9
woj. śląskie	366,0	368,5	371,1	374,5	377,5	103,1
powiat mikołowski	329,9	330,8	332,8	335,1	337,0	102,2
Łaziska Górne	350,4	350,5	353,9	357,4	359,6	102,6
Mikołów	359,0	360,7	364,0	365,8	368,6	102,7
Orzesze	244,2	245,3	246,4	249,6	250,4	102,5
Ornontowice	341,4	342,3	339,5	341,4	342,6	100,4
Wyry	329,6	329,3	328,5	328,6	330,4	100,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w 2014 r. w Orzeszu wynosiła 24,6 m^2. Była to najniższa wartość w powiecie mikołowskim. Wartość ww. wskaźnika jest również niższa niż średnia dla powiatu mikołowskiego (28,5 m^2), województwa śląskiego (26,5 m^2) i kraju (26,7 m^2).

Na uwagę zasługuje również fakt, iż w Orzeszu, na przestrzeni lat 2010-2014 odnotowano największy przyrost opisywanego wskaźnika (dynamika 107,0).

Tabela 55. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	25,3	25,6	25,9	26,3	26,7	105,5

woj. śląskie	25,3	25,5	25,8	26,2	26,5	104,7
powiat mikołowski	26,9	27,2	27,6	28,1	28,5	105,9
Łaziska Górne	23,8	23,9	24,4	24,8	25,2	105,9
Mikołów	29,3	29,7	30,2	30,7	31,1	106,1
Orzesze	23,0	23,3	23,6	24,3	24,6	107,0
Ornontowice	29,2	29,5	29,4	29,8	30,1	103,1
Wyry	31,8	32,1	32,3	32,8	33,3	104,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ne terenie gminy 5095 budynków generuje niską emisję. Stanowi to blisko połowę (47,54%) wszystkich budynków w gminie. Najwięcej budynków generujących niską emisję w całkowitej liczbie budynków w jednostce jest w sołectwie Zazdrość. Najmniej takich budynków jest w sołectwie Królówka, gdzie budynki generujące niską emisję stanowią niewiele ponad 30% wszystkich budynków.

Tabela 56. Odsetek budynków generujących niską emisję

sołectwo/dzielnica	budynki generujące niską emisję	odsetek budynków generujących niską emisję
Orzesze	1512	49,03
Jaśkowice	630	47,55
Gardawice	543	44,65
Mościska	294	43,17
Woszczyce	348	42,18
Zawada	522	48,92
Zazdrość	306	57,20
Zawiść	541	52,27
Zgoń	334	44,71
Królówka	65	32,18
Łącznie	5095	47,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Największy odsetek budynków wybudowanych przed 1970 r. stanowiły obiekty z sołectwa Woszczyce i dzielnicy Orzesze, odpowiednio 36% i 36,4%. Najmniejszy odsetek ww. budynki stanowiły z sołectw Zgoń (9,1) i Królówka (16,3). W pozostałych jednostkach analitycznych odsetek ww. budynków wahał się od 18% (sołectwo Jaśkowice) do 29,6% (sołectwo Zazdrość).
Budynki sprzed 1970 roku stanowią mniejszość zasobu gminnego. Średnio ich liczba nie przekracza jednej trzeciej całkowitej liczby budynków.

Tabela 57. Budynki sprzed 1970 w ogólnej liczbie budynków

sołectwo/dzielnica	budynki przed 1970	odsetek budynków sprzed 1970
Orzesze	1111	36,0
Jaśkowice	239	18,0
Gardawice	279	22,9
Mościska	188	27,6
Woszczyce	300	36,4
Zawada	238	22,3
Zazdrość	157	29,3
Zawiść	306	29,6
Zgoń	68	9,1
Królówka	33	16,3
Łącznie	2919	27,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Mikołów

4.6.2. Infrastruktura techniczna

W 2014 r., w Orzeszu 99,5% mieszkańców, korzystało z sieci wodociągowej. W odniesieniu do jednostek referencyjnych jest to przeciętny wynik w powiecie mikołowskim (wyższe wyniki odnotowano w gminach Ornontowice i Łaziska Górne, gdzie odpowiednio 99,9% i 100% mieszkańców korzystało w sieci wodociągowej). Wynik ten jest jednocześnie wyższy od średniej dla powiatu mikołowskiego (98,8%). Jednakże wszystkie wyniki oscylowały blisko 100%.

Tabela 58. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	87,4	87,6	87,9	88	91,6	104,81
woj. śląskie	93,3	93,4	93,6	93,6	95,6	102,47
powiat mikołowski	95,1	95,1	95,2	95,5	98,8	103,89
Łaziska Górne	98,9	98,9	98,9	99	100	101,11
Mikołów	97,3	97,4	97,4	98	98	100,72
Orzesze	91,2	91,3	91,5	91,7	99,5	109,10
Ornontowice	88,6	88,7	88,2	88,9	99,9	112,75
Wyry	86,6	86,8	87,5	87,8	97,2	112,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Orzeszu 40,5% mieszkańców, w 2014 r., korzystało z sieci kanalizacyjnej. W odniesieniu do jednostek referencyjnych jest to najniższy wynik w powiecie mikołowskim (średnia dla powiatu=71,3%). Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej był również niższy od średniej dla województwa śląskiego oraz kraju. Należy zauważyć, że za lata 2010-2014 Orzesze charakteryzowała niska dynamika ww. zjawiska (dynamika=110,05), niższa była jedynie w gminie Łaziska Górne.

Tabela 59. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	62	63,5	64,3	65,1	68,7	110,81
woj. śląskie	69	70,1	70,9	71,5	75,8	109,86
powiat mikołowski	62,3	63,3	64,3	66,7	71,3	114,45
Łaziska Górne	89	89,2	89,6	89,8	89,9	101,01
Mikołów	66,9	67,5	69,6	73,3	80,2	119,88
Orzesze	36,8	38,9	38,9	39,8	40,5	110,05
Ornontowice	42,7	46	46,5	48,5	49,3	115,46
Wyry	38,4	40,6	41,4	48,4	69	179,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Orzeszu z sieci gazowej w 2014 r. korzystało łącznie 17,4% mieszkańców. W odniesieniu do jednostek referencyjnych jest to, obok gminy Ornontowice, najniższy wynik w powiecie mikołowskim (średnia dla powiatu=52,5%, dla gminy Ornontowice=17%). Odsetek korzystających z sieci gazowej również był niższy od średniej dla województwa śląskiego oraz kraju.

Tabela 60. Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	52,5	52,5	52,4	52,4	52,2	99,43
woj. śląskie	61,4	61,3	62,6	62,5	62,4	101,63
powiat mikołowski	50,9	50,8	52,9	52,7	52,5	103,14
Łaziska Górne	66,5	66,4	68,7	68,7	68,4	102,86
Mikołów	65,2	65,2	66,5	66,2	66,1	101,38
Orzesze	14	14	17,8	17,6	17,4	124,29
Ornontowice	16,3	16,3	16,8	16,8	17	104,29
Wyry	51,9	51,9	55,4	55,7	56,1	108,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.6.3. Podsumowanie

Liczba mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych w mieście oddawanych w latach 2010-2014 charakteryzowała względnie stała tendencja. Jednak w omawianym okresie ich liczba nieznacznie się zwiększyła.

W gminie odnotowuje się dużą przeciętną powierzchnię użytkową na mieszkańca (w 2014r.=98,1m2). Wartość tego wskaźnika z roku na rok rośnie.

Jednocześnie gmina od kilku lat odznacza się małą liczbą mieszkań przypadającą na 1000 mieszkańców. W Orzeszu, najniższa spośród gmin powiatu, jest również przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę.

Nieco ponad 47% budynków w gminie to budynki generujące niską emisję. Jeśli chodzi o wiek budynków to 27,2% budynków stanowią te wybudowane przed 1970 rokiem.

Blisko 100% mieszkańców Orzesza korzysta z sieci wodociągowej, jedynie 40% z kanalizacji i tylko 17% z sieci gazowej. Wysoki odsetek osób korzystających z wodociągów jest zauważalny we wszystkich gminach powiatu mikołowskiego. Natomiast niewielkie odsetki osób korzystających z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej powodują, że pod tym względem gmina Orzesze ma najgorsze warunki w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu.

4.7. Wnioski w zakresie diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych

4.7.1. Sfera społeczna

Wśród wskaźników opracowanych na podstawie analizy desk research znalazły się zarówno wskaźniki będące indykatorami problemów społecznych, jak i świadczące o potencjale kapitału społecznego mieszkańców. Pierwszym z nich jest liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Największą wartość ww. wskaźnik miał w dzielnicy Orzesze, w Jaśkowicach oraz w sołectwie Woszczyce. Drugą ważną kwestią jest bezpieczeństwo mieszkańców, do którego scharakteryzowania można użyć wskaźnika liczby „Niebieskich Kart" wydanych na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten jest najwyższy w sołectwie Gardawice. W kontekście bezrobocia i aktywności zawodowej mieszkańców wzięto pod uwagę

liczbę bezrobotnych przypadającą na 1000 ludności. Wskaźnik ten był najwyższy dla Zawiści, Woszczyc i Jaśkowic. Jeśli chodzi o wskaźniki kapitału społecznego to brana była pod uwagę liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców. Pod tym względem pozytywnie wyróżnia się sołectwo Woszczyce. Mało korzystną sytuację pod tym względem odnotowuje się w sołectwach Mościska, Zawiść i Królówka, na terenie których nie działają żadne organizacje pozarządowe.

Tabela 61. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców oraz liczba „Niebeskich Kart" na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa i dzielnice

sołectwo/dzielnica	liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	"Niebieskie Karty" na 1000 mieszkańców
Orzesze	34,9	1,2
Jaśkowice	22,4	2,4
Gardawice	8,1	3,5
Mościska	9,0	2,0
Woszczyce	36,0	1,5
Zawada	6,6	0,0
Zazdrość	13,7	0,9
Zawiść	13,4	2,1
Zgoń	13,7	2,6
Królówka	11,3	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Tabela 62. Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa/dzielnice (stan na 2015r.)

sołectwo/dzielnica	bezrobotni na 1000 mieszkańców
Jaśkowice	32,46
Gardawice	30,9
Orzesze	25,65
Zgoń	21,4
Woszczyce	32,8
Zawiść	33,9
Zazdrość	12
Zawada	30,05
Królówka	22,5
Mościska	16,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Rysunek 1. Liczba „Niebieskich Kart" w przeliczeniu na 1000 mieszkańców danej jednostki w 2015r.

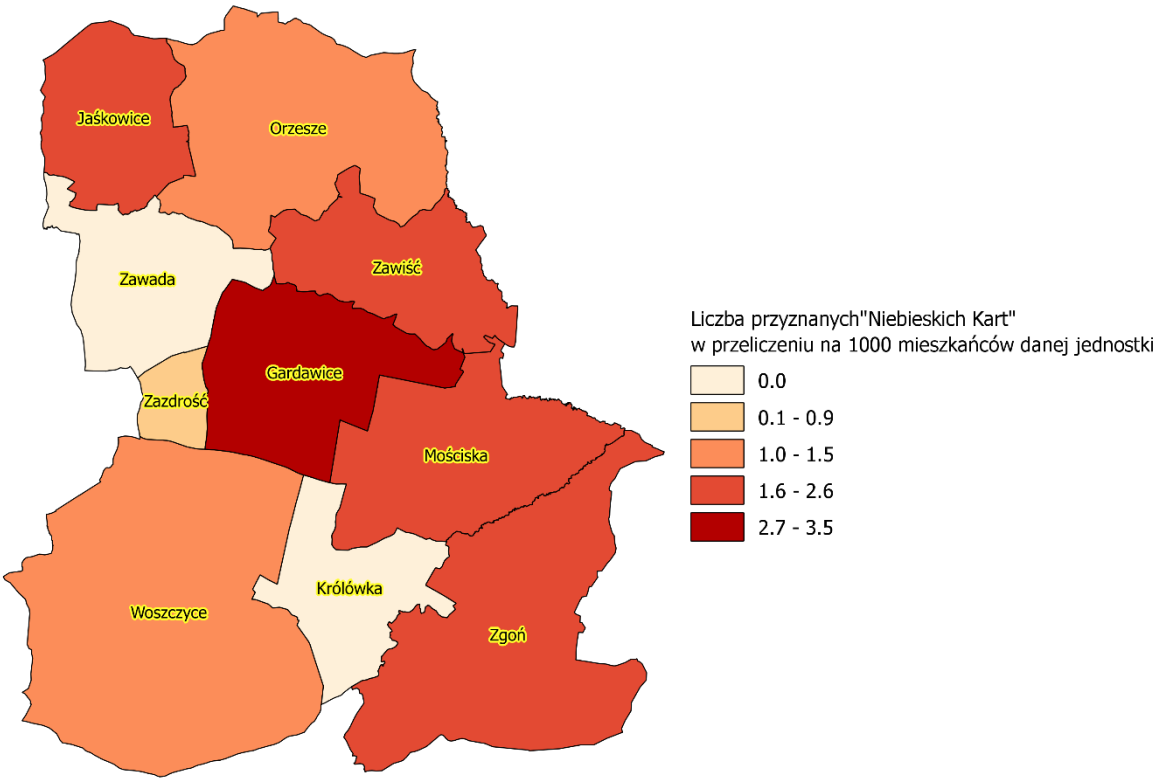

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Rysunek 2. Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 ludności danej jednostki oraz liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 ludności danej jednostki

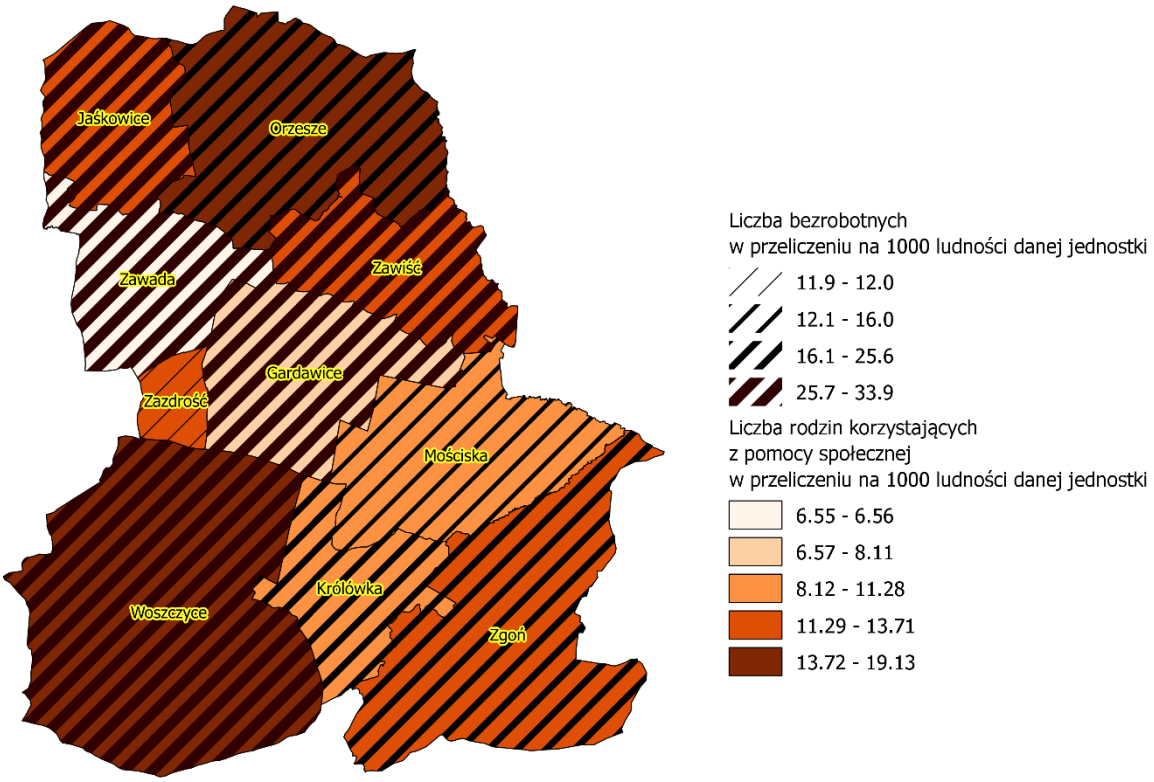

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Tabela 63. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa/dzielnice

sołectwo/dzielnica	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców
Orzesze	8,9
Jaśkowice	8
Gardawice	5,1
Mościska	0
Woszczyce	15,2
Zawada	5,5
Zazdrość	8,6
Zawiść	0
Zgoń	8,6
Królówka	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Rysunek 3. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców danej jednostki

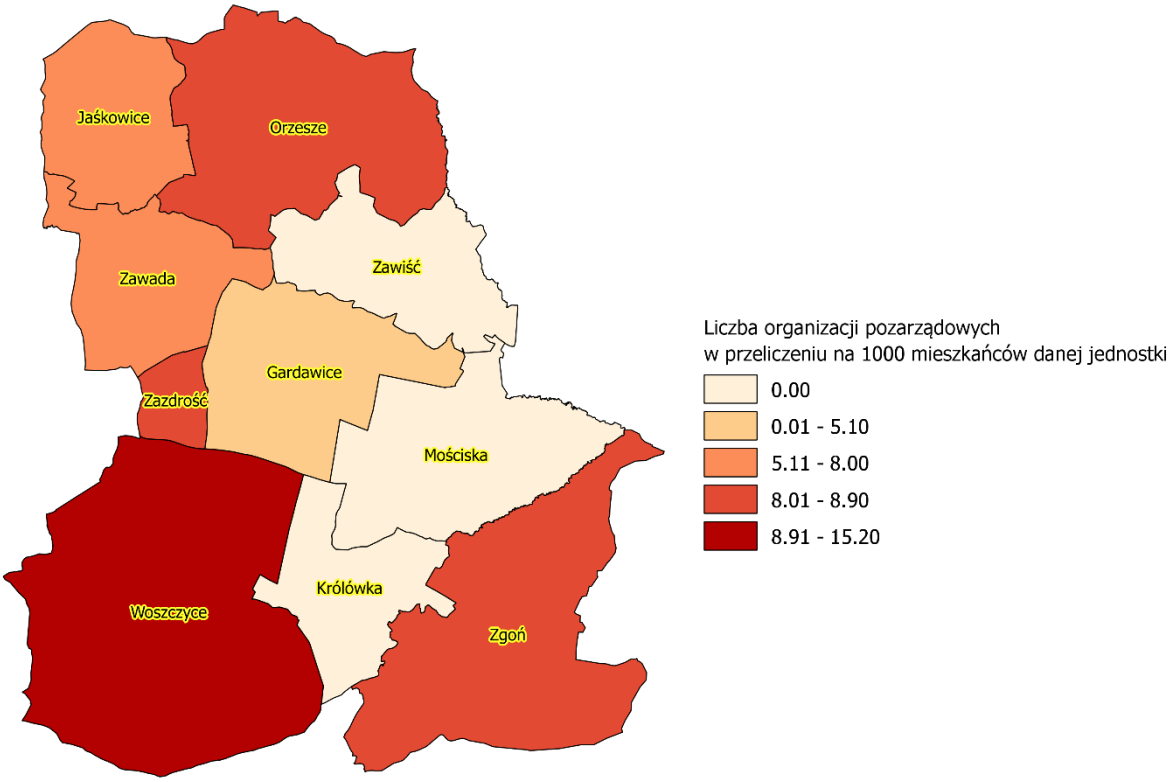

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.7.2. Sfera gospodarcza

Jednym ze wskaźników obrazujących rozwój lokalnej gospodarki jest liczba przedsiębiorców w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W tej kwestii w gminie pozytywnie wyróżnia się sołectwo Zawada. Relatywnie gorsza sytuacja pod tym względem jest w sołectwach Mościska, Królówka oraz Zgoń.

Tabela 64. Liczba przedsiębiorców przypadających na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa/dzielnice

sołectwo/dzielnica	liczba przedsiębiorców na 1000 mieszkańców
Orzesze	57,5
Jaśkowice	55,3
Gardawice	45,1
Mościska	47,1
Woszczyce	60,2
Zawada	103,3
Zazdrość	56,6
Zawiść	79,8
Zgoń	45,4
Królówka	45,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Kolejnym wskaźnikiem charakterystyki sfery gospodarczej są dochody jednostek z tytułu podatku od nieruchomości płaconego przez osoby fizyczne i osoby prawne. Największy wpływy z ww. tytułu w przypadku działalności osób fizycznych odnotowuje się Orzeszu, Zawiści, w przypadku osób prawnych w Orzeszu i Jaśkowicach. W obu przypadkach najniższe wpływy są w Królówce i Zazdrości.

Tabela 65. Dochody jednostek z tytułu podatku od nieruchomości płaconego przez osoby fizyczne i osób prawne (stan na 1015r.)

sołectwo/dzielnica	osoby fizyczne	osoby prawne
Gardawice	443762,02	1861617
Jaśkowice	330971,05	644852,15
Królówka	29698,89	0
Mościska	122202,28	27767
Orzesze	993273,16	3463714,56
Woszczyce	230166,23	106700,7
Zawada	361451,18	94029
Zawiść	514011,01	486257
Zazdrość	183457,5	0
Zgoń	158303,46	12103

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Rysunek 4. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości oraz liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

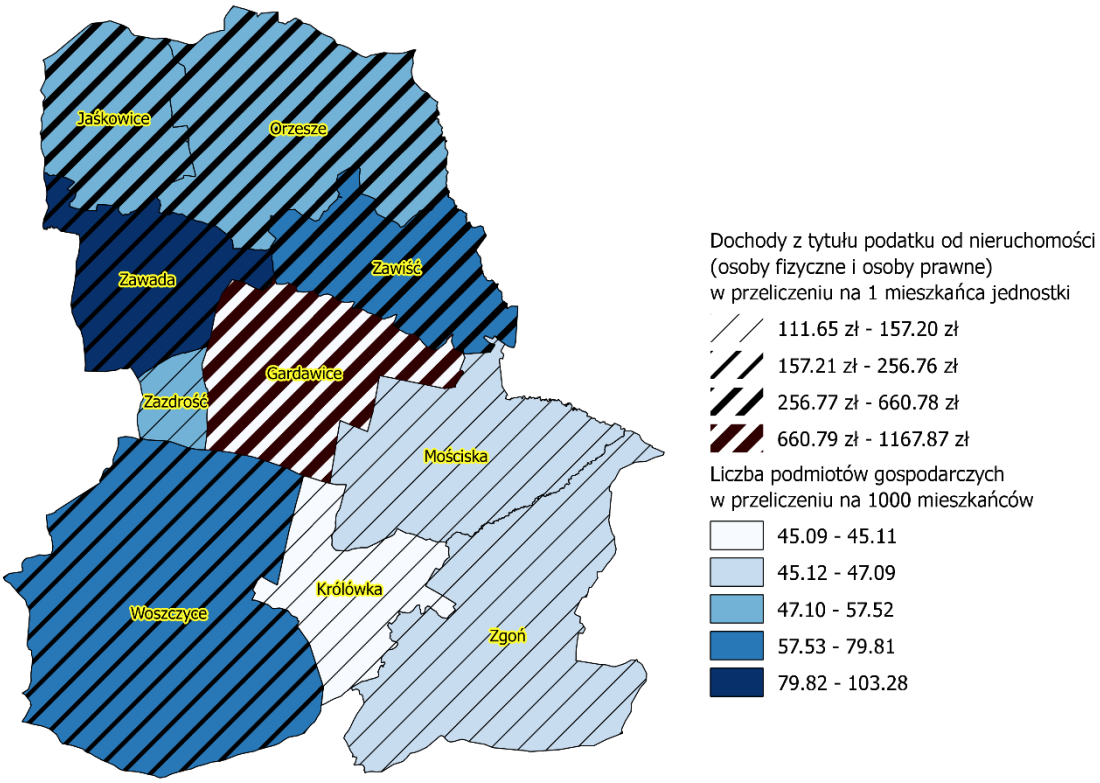

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.7.3. Sfera środowiskowa

W sferze środowiskowej został wzięty pod uwagę wskaźnik dotyczący liczby działek, na których znajduje się niebezpieczny dla ludzkiego zdrowia azbest – wartość wskaźnika jest wyraźnie wyższa w dzielnicy Orzesz oraz w sołectwach Woszczyce i Zgoń.

Tabela 66. Liczba działek z azbestem w podziale na sołectwa/dzielnice

sołectwo/dzielnica	liczba działek z azbestem
Orzesze	37
Jaśkowice	13
Gardawice	16
Mościska	6
Woszczyce	29
Zawada	15
Zazdrość	7
Zawiść	22
Zgoń	27
Królówka	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Rysunek 5. Liczba działek z azbestem w podziale na sołectwa/dzielnice

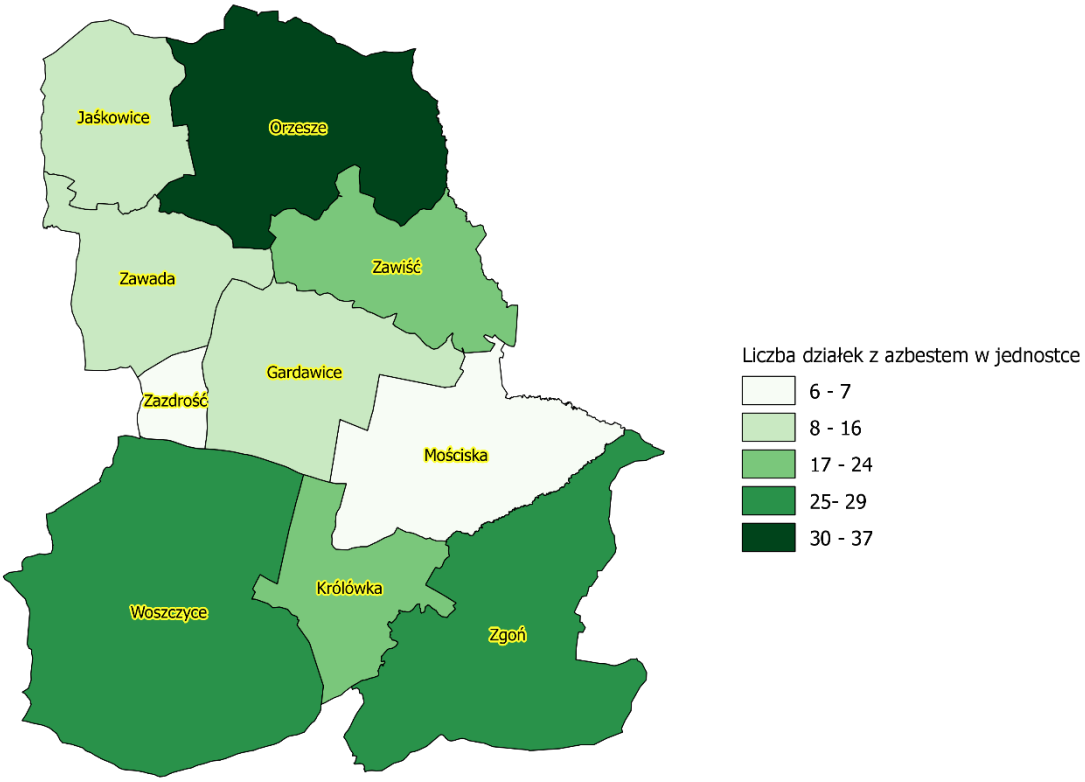

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.7.4. Sfera techniczna

W sferze technicznej przeanalizowane zostały dwa wskaźniki związane z budownictwem. Pierwszym z nich jest odsetek budynków wybudowanych przed rokiem 1970, które ze względu na wiek mogą być w gorszym stanie technicznym. Wartość tego wskaźnika była najwyższa w sołectwie Woszczyce oraz w dzielnicy Orzesze. Drugim wskaźnikiem jest odsetek budynków generujących niską emisję. Wskaźnik osiągnął najwyższą wartość w sołectwach Zazdrość oraz Zawiść.

Tabela 67. Odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem oraz odsetek budynków generujących niską emiskę w podziale na sołectwa/dzielnice

sołectwo/dzielnica	% budynków sprzed 1970	% budynków generujących niską emisję
Orzesze	36,0	49,03
Jaśkowice	18,0	47,55
Gardawice	22,9	44,65
Mościska	27,6	43,17
Woszczyce	36,4	42,18
Zawada	22,3	48,92

sołectwo/dzielnica	% budynków sprzed 1970	% budynków generujących niską emisję
Zazdrość	29,3	57,20
Zawiść	29,6	52,27
Zgoń	9,1	44,71
Królówka	16,3	32,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Rysunek 6. Odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem oraz odsetek budynków generujących niską emisję w podziale na sołectwa/dzielnice

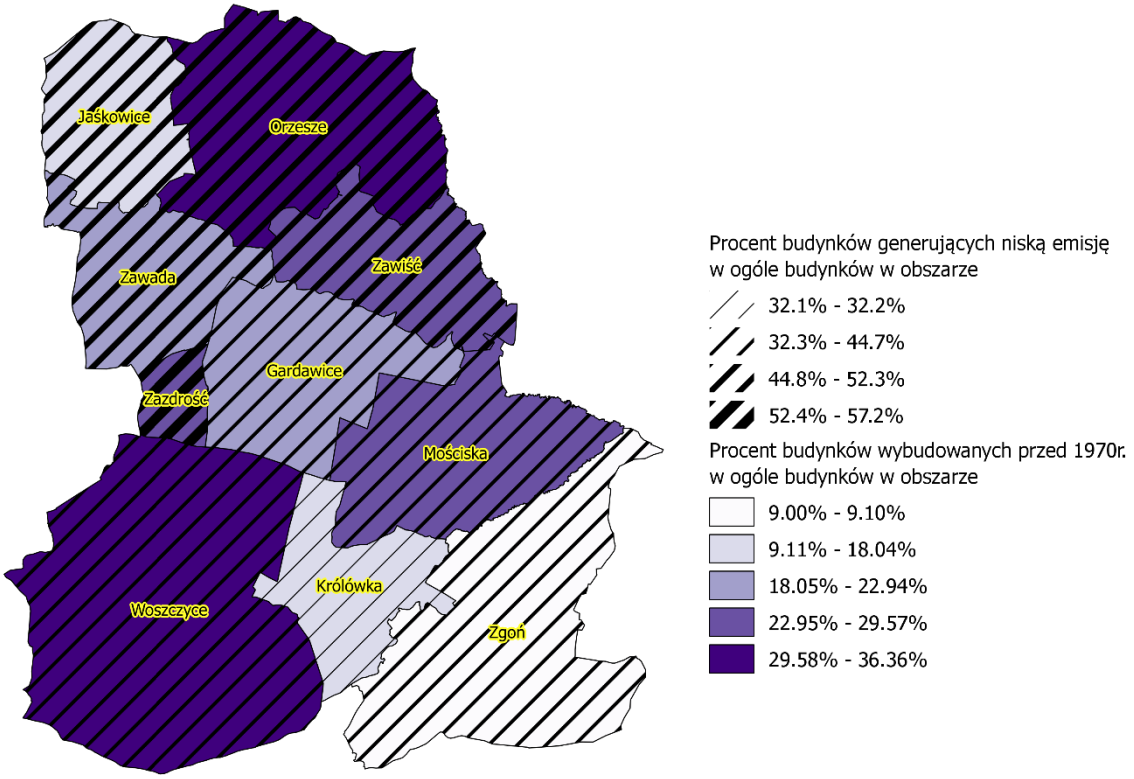

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

5.1.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Do opisu sfery przestrzenno-funkcjonalnej posłużono się wskaźnikiem opisującym odsetek dróg przeznaczonych do remontu. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Królówce i Orzeszu. We wszystkich jednostkach (poza Gardawicami) wskaźnik przekroczył lub był bliski poziomowi 30%.

Tabela 68. Odsetek dróg do remontu w podziale na sołectwa/dzielnice.

sołectwo/dzielnica	% dróg wymagających remontu
Orzesze	36%
Gardawice	10%
Zawiść	30%
Jaśkowice	30%

Zazdrość	43%
Królówka	50%
Mościska	30%
Zgoń	30%
Woszczyce	30%
Zawada	35%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Rysunek 7. Sfera przestrzenno -funkcjonalna

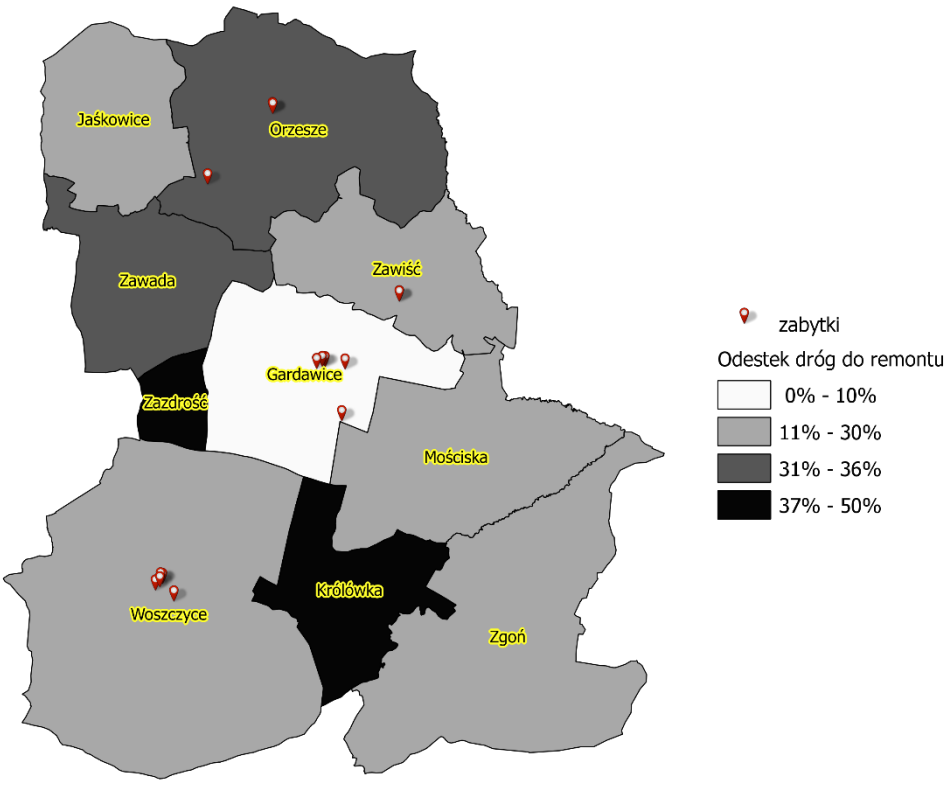

4.8. Analiza otoczenia przygotowana metodą PEST

W celu pogłębienia wyników diagnozy miasta Orzesze przygotowano także (w ścisłej współpracy ekspertów zaangażowanych w opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 oraz uczestników strategicznych prac warstwowych przeprowadzonych w ramach opracowania niniejszego programu) analizę otoczenia z wykorzystaniem metody analiz strategicznej PEST czyli tzw. generalną, szeroką segmentację otoczenia polegającą na zidentyfikowaniu sił, trendów, zjawisk w czterech obszarach:

- polityczno-prawnym,
- ekonomicznym,
- społecznym,

- technologicznym.

To metoda służąca do diagnozowania makrootoczenia organizacji, wykorzystywana z powodzeniem do diagnozowania także otoczenia jednostki samorządu terytorialnego.

Diagnoza otoczenia przeprowadzona metodą PEST wskazuje na następujące trendy, siły, zjawiska mogące mieć wpływ na procesy rewitalizacyjne przebiegające w Orzeszu:

Czynniki polityczne:

- Wzrost znaczenia idei partycypacji społecznej w polityce rozwoju lokalnego
- Wpływ kryzysów politycznych (np. konflikt na Ukrainie) na kondycję podmiotów gospodarczych
- Nowe priorytety rozwojowe w ramach perspektywy finansowej UE na lata 20214-2020
- Nowa zasady realizacji projektów unijnych np. wymóg projektów partnerskich – ZIT
- Wyższe wymogi środowiskowe w stosunku do inwestycji realizowanych w województwie śląskim
- Przeregulowanie sfery publicznej;
- Brak stabilności prawa – częste zmiany przepisów, orzecznictwa i interpretacji;
- Konflikty polityczne przenoszone z poziomu centralnego na samorządowy;
- Partykularne interesy partyjne ponad interesami wspólnot samorządowych (podział środków w regionach, inwestycje centralne).
- Zwrócenie uwagi na rewitalizacje w sferze społecznej – droga w utrzymaniu infrastruktura nie przekłada się na realną zmianę społeczną i gospodarczą.
- Brak kontynuacji w polityce rozwoju, dominują działania operacyjne – brak myślenia strategicznego, w dłuższej perspektywie czasowej. Prowadzenie polityki rozwoju w cyklu wyborczym – pracownicy administracji uzależnieni od wyników wyborów lokalnych. Zmiana władzy wiąże się ze zmianami na kluczowych stanowiskach w administracji samorządowej;
- Przepisy prawne regulujące normy hałasu (ekrany akustyczne itp.).

Czynniki ekonomiczne:

- Dostępność funduszy zewnętrznych (Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju regionalnego, Fundusze norweskie, EOG) na działania rewitalizacyjne w sferze przestrzennej, społecznej i gospodarczej
- Dostępność funduszy sprzyjających poprawie jakości życia (budowa oczyszczalni ścieków, kanalizacji, zwalczanie niskiej emisji, gospodarka odpadami)
- Możliwość realizacji inwestycji w formule publiczno-prywatnej
- Możliwość realizacji projektów współfinansowanych z dwóch funduszy: EFS i EFRR
- Wzrost zamożności społeczeństwa – remonty budynków, elewacji, otocznia.
- Zagospodarowywanie terenów poprzemysłowych/kolejowych pod nowe funkcje np. mieszkaniowe - lofty, galerie handlowe, centra kulturalne.
- Odpływ aktywnych, młodych ludzi do dużych ośrodków miejskich lub zagranicę.

Czynniki społeczne:

- Moda na mieszkanie poza ścisłym centrum miasta – trendy suburbanizacyjne / rozlewanie się miast
- Wzrost aktywności różnego typu grup nacisku – organizowania się społeczeństwa wokół różnego typu kwestii istotnych z punktu widzenia małych społeczności (np. nowe inwestycje, ochrona środowiska, bezpieczeństwo);
- Łatwość podróżowania, poznawania nowych trendów, doświadczeń i kultur innych krajów (swoboda przemieszczania się w UE) – adaptowanie nowego stylu życia, kultury pracy itp. Do polskich realiów – oczekiwanie podobnych standardów świadczenia usług publicznych jak na Zachodzie;
- Moda na zróżnicowany wypoczynek i aktywne spędzanie wolnego czasu
- Wzrost świadomości społecznej dotyczącej zrównoważonego rozwoju
- Niska świadomość społeczna nt. współczesnego przemysłu (stereotyp „dymiących kominów"
- Nieufność społeczna w stosunku do wspólnych przedsięwzięć publiczno prywatnych
- Roszczeniowość społeczeństwa – postawa oczekiwania, że państwo rozwiąże wszystkie problemy, bierność;
- Niska frekwencja wyborcza – niskie poczucie odpowiedzialności za swoją gminę/powiat, brak poczucia realnego wpływu na rozwój gminy/powiatu;
- Duża liczba przedsięwzięć na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Czynniki technologiczne:

- Rozwój nowych sposobów komunikacji (twitter, aplikacje na smartfony, facebook) – zanikanie bezpośrednich kontaktów
- Popularyzacja termomodernizacji (proces styropianizacji przestrzeni publicznej)
- Wzrost znaczenia handlu internetowego – e-commerce kosztem tradycyjnej działalności
- Moda na e-learning.

5. Zasięgi przestrzenne obszaru/obszarów rewitalizacji i diagnoza potrzeb rewitalizacyjnych

Wskazuje się, że współcześnie jedną z przesłanek dla tworzenia Lokalnych Programów Rewitalizacji jest sposób zagospodarowania przestrzeni i zmiany w niej zachodzące. Model przestrzenny miasta Orzesze kształtuje się w oparciu o mniejsze jednostki osadnicze, które mają wpływa na podział miasta na dzielnice i sołectwa. Miasto posiada 3 dzielnice administracyjne: Centrum, Jaśkowice, Zawada (tzw. śródmieście, położone na północy gminy) oraz 7 sołectw: Gardawice, Królówka, Mościska, Woszczyce, Zazdrość, Zawiść, Zgoń. Taki podział terytorialny ma swoje uwarunkowania kulturowe i historyczne i ma istotny wpływ na poczucie tożsamości przestrzennej mieszkańców. Struktura przestrzenna miasta, wyraźnie narastająca i rozwinięta głównie w XIX i XX wieku, w czasie transformacji wsi rolniczych w jednostki będące administracyjnie wsiami o charakterze osad przemysłowych, po miasto, gminę miejską. Jednocześnie istniejące, liczne tereny zielone oraz obszary otwarte stanowią o wartości systemu ekologicznego i uzasadnionym poczuciu dużej ilości tych terenów. Analiza uwarunkowań obecnej sytuacji przestrzennej miasta pozawala zidentyfikować najważniejsze problemy przestrzenne oraz zagrożenia i na tej podstawie m.in. wskazać kierunki potrzeb rewitalizacyjnych.

Zachodzące zmiany w Orzeszu obrazują statystyczne dane gminne. Planowane działania rewitalizacyjne mają na celu poprawę sytuacji poprzez podkreślenie atutów i minimalizowanie negatywnych cech gminy. Podjęte zostaną działania „miękkie" obejmujące sferę społeczną, jak i „twarde" znajdujące wyraz w projektach inwestycyjno-infrastrukturalnych.

Na podstawie analizy danych zastanych zidentyfikowano 3 obszary problemowe, którym należy poświęcić szczególną uwagę i poddać procesom rewitalizacji:

1 obszar – sołectwo Woszczyce, gdzie obszar rewitalizacji obejmuje głównie ulice Suszecką, Cmentarną, Uroczą, Długosza, Piaskową, Klonowską, Piastowską i Długosza.

Rysunek 8. Obszar rewitalizacji w Woszczycach

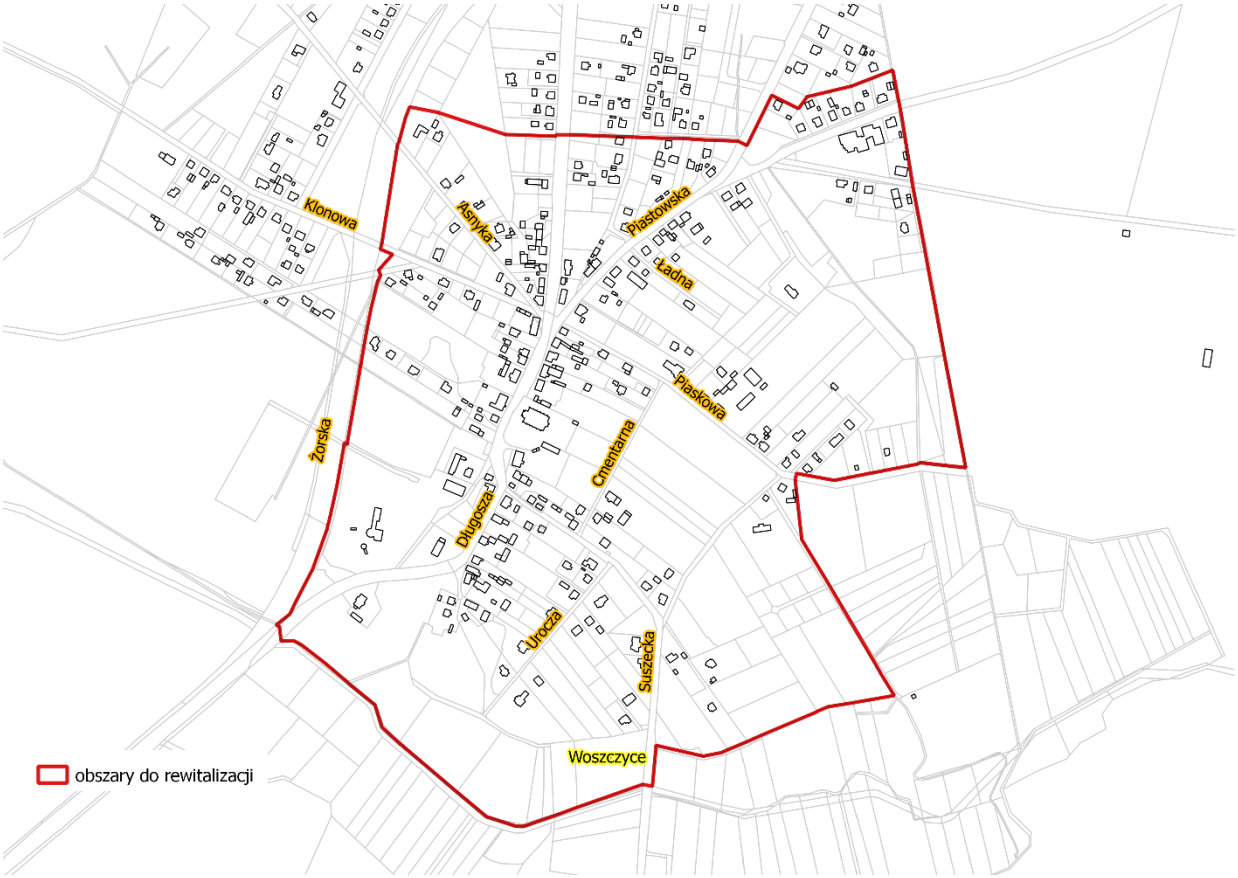

2 obszar – dzielnica Jaśkowice, w której obszar rewitalizacji obejmuje tereny zawarte pomiędzy ul. Fabryczną od ul. Wolności; ul. Budowlanych do skrzyżowania z ul. 22 Lipca; granicą ogródków działkowych od ul. Budowlanych do ul. Armii Ludowej; wzdłuż ul. Armii Ludowej do ul. Fabrycznej; wzdłuż ul. Fabrycznej do ogrodzenia NT Industry; wzdłuż ogrodzenia do torów kolejowych, wzdłuż linii torów do ul. Wolności; fragmentem ul. Wolności.

Rysunek 9. Obszar rewitalizacji w Jaśkowicach

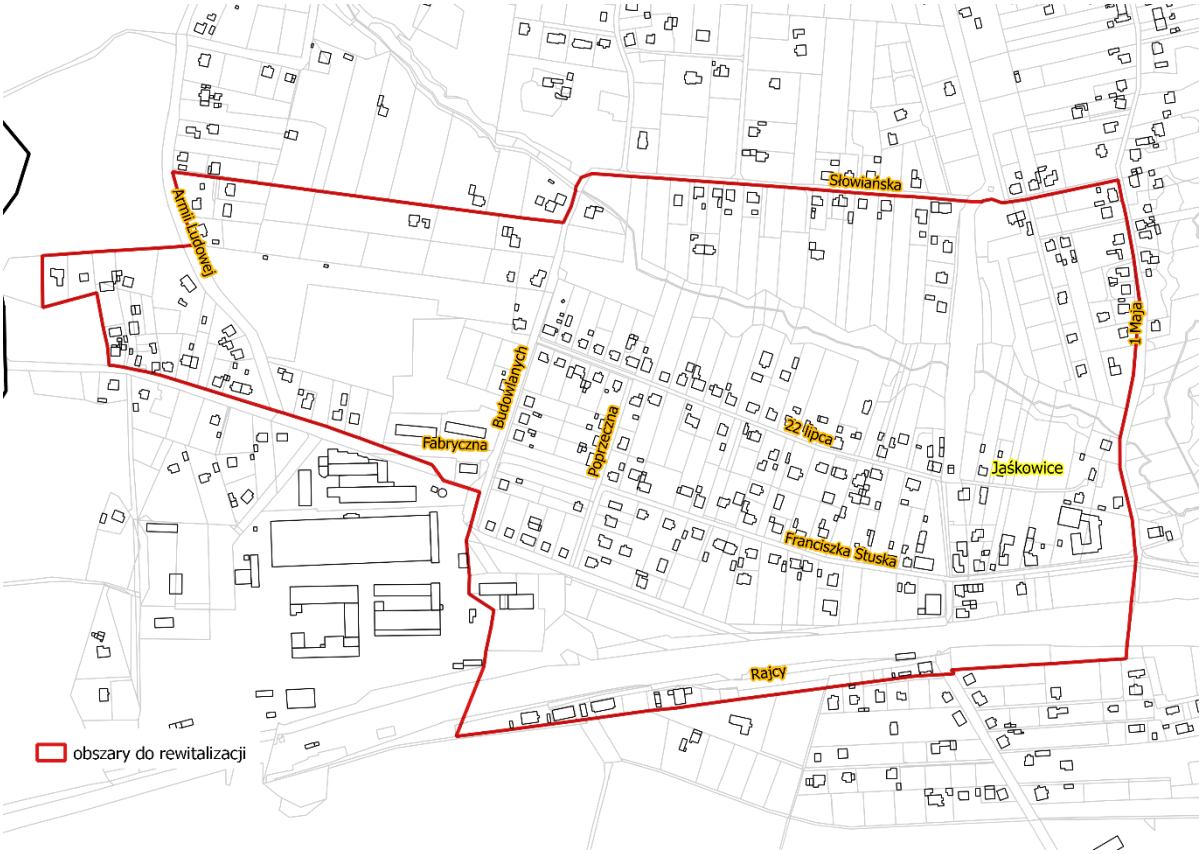

Źródło: opracowanie własne

3 obszar – dzielnica Orzesze, w której obszar rewitalizacji ograniczony jest ulicą Gliwicką od przecięcia z rzeką Bierawką, wzdłuż ul. Gliwickiej do ul. Dworcowej; ul. Dworcową wraz z terenami przy dworcu PKP; linią kolejową; przedłużeniem ul. Górnej do skrzyżowania z ul. Dolną; ul. Górną; ul. Bukowina do skrzyżowania z ul. Św. Wawrzyńca; a następnie terenami zabudowy przy ul. Mikołowskiej aż do ul. Kwiatowej; ul. Kwiatową; ulicami Mikołowską, Rybnicką; wraz z terenami pomiędzy ulicami Rybnicką, Gliwicką i rzeką Bierawką, wzdłuż rzeki Bierawki aż do ul. Gliwickiej.

Rysunek 10. Obszar rewitalizacji w Orzeszu

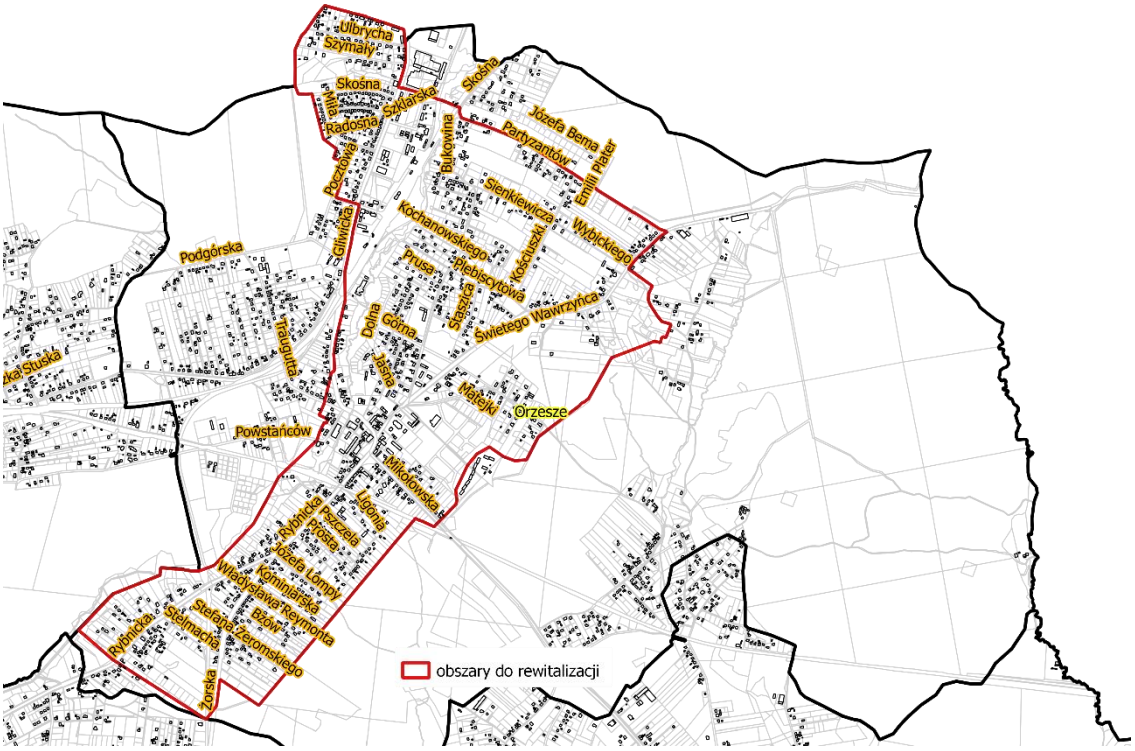

Źródło: opracowanie własne

Łącznie na obszarach do rewitalizacji zamieszkuje 5325 osób, co daje 26,76% ogółu populacji gminy (19 896 mieszkańców). Powierzchnia obszarów do rewitalizacji wynosi 442,4 ha, co przy powierzchni gminy 8379 ha daje 5,28%.

Na wyznaczonych terenach następuje nagromadzenie problemów dotyczących sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, jak i technicznej, dla których wskaźniki przewyższają średnią gminną. Ponadto w opinii władz miasta wyznaczone tereny wymagają podjęcia działań naprawczych. Szerzej charakteryzują to badania pogłębione przeprowadzone z przedstawicielami instytucji, organizacji i stowarzyszeń (m.in. Urzędu Miasta w Orzeszu, publicznych szkół oraz przedszkoli, Fundacji Zmian, Miejskiego Ośrodka Kultury, Stowarzyszenia Kulturalno-Społecznego „Piwnica").

Po pierwsze we wszystkich trzech jednostkach zauważalny jest stosunkowo wysoki odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców. Najwyższą wartość wskaźnik przyjął dla sołectwa Woszczyce (36), dla dzielnicy Orzesza (34,9) i najniższą spośród trzech wymienionych dla dzielnicy Jaśkowice (22,5).

Drugim ze wskaźników służących do opisów sytuacji społecznej jest liczba wydanych „Niebieskich Kart" w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Średnia gminna wynosi 1,5 na 1000 mieszkańców. Wartość ww. wskaźnika przyjmuje najwyższą wartość (2,4) dla terenu dzielnicy Jaśkowice, które w tej sferze są najbardziej problemowym obszarem. Średni wskaźnik dla pozostałych dwóch jednostek, na których odbędą się działania rewitalizacyjne nie przekracza średniej dla gminy.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym jakość sytuacji społecznej w gminie jest liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Orzesze. Średnia gminna to blisko 6 organizacji działających na 1000 osób. W tym zakresie dzielnice Orzesze i Jaśkowice oraz sołectwo Woszczyce znacznie przekraczają średnią wartość wskaźnika dla całej gminy. Profile organizacji pozarządowych działających na obszarze wymienionych jednostek wskazują na próbę minimalizowania negatywnych problemów społecznych, wśród których można wymienić uzależnienie szczególnie alkoholizm, nieradzenie sobie z problemami opiekuńczo – wychowawczymi. Działające organizacje mogą stanowić potencjał do wykorzystania przy prowadzonych działaniach rewitalizacyjnych.

Wymienione wskaźniki niejednoznacznie negatywnie charakteryzują obszar Orzesza, Jaśkowic i Woszczyc, jednak ich bardziej szczegółowa analiza wskazuje, że znaczną część ludności stanowią osoby, które potrzebują wsparcia. Mieszkańcy obszaru problemowego to osoby w różnym wieku, jednak znaczną ich część stanowią osoby starsze. Ponadto społeczność tego obszaru charakteryzuje wysoki poziom przestępczości oraz liczne przejawy patologii społecznych. Szczególną grupą mieszkańców wymienionych obszarów są również osoby uzależnione i wracające do swojego miejsca zamieszkania po odbyciu wyroków w zakładach karnych. Zauważalne jest tu nawarstwianie się problemów społecznych oraz ich długotrwały charakter, często przekazywany dzieciom (dziedziczenie problemów społecznych). Wskazuje się również, że problem bezrobocia ma specyficzny charakter – na rewitalizowanym obszarze są przypadki całych rodzin pozostających bez pracy (dziedziczenie bezradności). Jednym z podstawowych zadań staje się uchronienie najmłodszych mieszkańców od powielania wzorców poprzednich pokoleń. Wśród problemów społecznych zidentyfikowanych w gminie należy wskazać również izolację osób potrzebujących pomocy, zaburzone relacje rodzinne, złe wzorce i doświadczenia wyniesione z dzieciństwa, zaniedbania pedagogiczne oraz niesamodzielność. Zasadna wydaje się tu być, podkreślana przez lokalnych decydentów, potrzeba inwestowania w programy specjalistyczne, usługi terapeutyczne i psychologiczne dla całych rodzin. Wskazuje się, że podejmowane działania naprawcze należy prowadzić systemowo. Ponadto na wymienione czynniki nakłada się również stygmatyzacja mieszkańców żyjących na zdegradowanych obszarach. Należy również zaznaczyć, że mimo iż w centrum ma miejsce kumulacja obiektów społecznych, kulturalnych i sportowych to nie powoduje to minimalizowania problemów społecznych. We wspomnianym badaniu ankietowym respondenci wskazali, że na rewitalizowanym terenie brakuje miejsc spotkań dla grup nieformalnych, organizacji pozarządowych i innych. Ponadto zwracano uwagę na brak przestrzeni publicznych/wspólnych, a te które są nie są właściwie wyposażone na przykład w obiekty małej architektury takie jak ławki, mini place zabaw dla dzieci. Poza wyraźną potrzebą stworzenia ogólnodostępnej przestrzeni dla wszystkich mieszkańców respondenci wskazywali również na konieczność stworzenia systemu aktywizacji społecznej, który tworzyłyby liczne, różnorodne koła zainteresowań, klubu młodzieżowe i seniora. Proponowane działania miałyby na celu wsparcie rodzin z problemami, wspierania integracji i możliwości rekreacji mieszkańców. Ponadto na terenie rewitalizacji zauważalne są akty chuligaństwa i wandalizmu, co ujemnie wpływa na poziom bezpieczeństwa w gminie. Co ważne akty te mają miejsce wśród młodzieży, na co może wpływać również brak jasno zdefiniowanych, atrakcyjnych dla młodych ludzi terenów

rekreacyjnych oraz ograniczona oferta kulturalna. Należy przy tym wspomnieć o ograniczonej aktywności społecznej ludności i niechęci do integracji. Konieczna jest koordynacja działań władz, organizacji pozarządowych i innych podmiotów w celu skutecznej rewitalizacji wyznaczonego terenu. Diagnoza jednoznacznie wskazuje na zazębianie się i współistnienie na omawianym obszarze poważnych problemów społecznych. Dostrzegają to również miejscy decydenci wskazując, że najważniejszymi problemami są brak aktywności mieszkańców, wandalizm oraz uzależnienia. Jednocześnie połowa pytanych przedstawicieli ważnych instytucji w Orzeszu wskazała, że skala problemu uzależnień na obszarze rewitalizacji osiąga poziom wysoki lub bardzo wysoki, pozostali ocenili skalę tego problemu na umiarkowanym poziomie, nie postrzegając go jako silnie zagrażające lokalnej społeczności zjawisko. W badaniu szczególną uwagę poświęcono niepełnosprawnym, osobom starszym oraz dzieci i młodzieży. Wśród najpoważniejszych problemów, z którymi musza borykać się niepełnosprawni zdiagnozowano bariery architektoniczne oraz utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych. Według respondentów najpoważniejszymi barierami codziennego życia dla osób starszych są poczucie nieprzydatności, problemy finansowe oraz brak motywacji do życia i brak ofert zagospodarowania wolnego czasu. Wśród negatywnych zjawisk odnoszących się do dzieci i młodzieży wskazano bezproduktywne spędzanie wolnego czasu oraz zaniedbania wychowawcze.

Tabela 69. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, „Niebieskie Karty", liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców

sołectwo/dzielnica	liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	"Niebieskie Karty" na 1000 mieszkańców	liczba organizacji pozarządowych na 10000 mieszkańców
Orzesze	34,9	1,2	8,9
Jaśkowice	22,4	2,4	8
Woszczyce	36	1,5	15,2
średnia gminy	17,1	1,5	5,9

Do opisania stanu sfery gospodarczej w Orzeszu posłużono się wskaźnikiem opisującym odsetek przedsiębiorców na 1000 ludności. Średnia gminna wynosi nieco ponad 59. Wskaźniki dla rewitalizowanych obszarów są zbliżone do gminnej średniej. Powyżej średniej gminnej wartości umiejscawia się tylko sołectwo Woszczyce, dzielnice Orzesze i Jaśkowice są poniżej ww. wartości. Niska przedsiębiorczość na obszarach Orzesza, Jaśkowic i Woszczyc może wynikać z charakteru mieszkającej tam ludności w znacznym stopniu cechującej się bezradnością i niesamodzielnością. Ponadto nagromadzenie problemów społecznych na tym terenie nie tworzy i nie stymuluje pojawienia się dobrego klimatu dla przedsiębiorczości. Rozwiązaniem lub zminimalizowaniem tego problemu może być aktywne motywowanie ludności do uczestnictwa na przykład w kursach zawodowych.

sołectwo/dzielnica	liczba przedsiębiorców na 1000 mieszkańców
Orzesze	57,5
Jaśkowice	55,3
Woszczyce	60,2
średnia gminy	59,5

W sferze środowiskowej jako wskaźnikiem można posłużyć się danymi opisującymi liczbę działek, na których zlokalizowane są substancje szkodliwe dla zdrowia i środowiska (np. eternit, azbest). W dzielnicy Orzesze i sołectwie Woszczyce wskaźnik przyjmuje wartość wyższą niż średnia gminna. Należy zaznaczyć, że są to najwyższe wartości w całej gminie. Na terenie dzielnicy Jaśkowice ww. wskaźnik jest niższy niż na pozostałym terenie gminy, jednak ze względu na kumulację szkodliwego azbestu na niewielkim terenie uznaje się to za przesłankę podjęcia działań rewitalizacyjnych w sferze środowiskowej. Na wymienione czynniki nakłada się ponadto brak infrastruktury rekreacyjnej oraz niedobór inwestycji modernizacyjnych i niedopasowanie ich do potrzeb mieszkańców. Negatywnie na sytuację środowiskową wpływa również istnienie dzikich wysypisk oraz zdegradowany obszar dołów po istniejących dawniej na terenie Orzesza kamieniołomach. Ponadto jak wynika z danych gminnych większość osób mieszkających na terenie rewitalizacji zalega z opłatami za odbiór i wywóz odpadów, czego skutkiem może być tworzenie się ww. dzikich wysypisk. Przykład ten naświetla współwystępowanie problemów – to znaczy bieda i niedobór środków finansowych oraz związana z tym niemożność uregulowania opłat na przykład za wywóz śmieci negatywnie wpływają na stan i jakość środowiska.

sołectwo/dzielnica	liczba działek z azbestem
Orzesze	37
Jaśkowice	13
Woszczyce	29
Średnia gminy	19

W sferze technicznej wyznaczony obszar rewitalizacji również osiąga wskaźniki znacząco odbiegające od średniej gminnej. Po pierwsze odsetek budynków wybudowanych przed 1970 w dzielnicy Orzesze i w sołectwie Jaśkowice przewyższa przeciętną wartość dla całej gminy. W Orzeszu i Jaśkowicach ponad 36 % budynków to te wybudowane przed 1970 rokiem – ich wiek może negatywnie wpływać na ich stan techniczny powodując złą sytuację mieszkaniową osób tam funkcjonujących. Zły stan budynków i zaniedbanie strefy infrastrukturalnej przekładają się na złe warunki życia mieszkańców, które wyrażają się na przykład w braku lub niedostatecznym stanie instalacji sanitarnych. Brak prac remontowych w ramach miejsc zamieszkania skutkuje pogarszaniem się stanu substancji mieszkaniowej, co z kolei powoduje nawarstwianie się problemów społecznych. Planowane zadania rewitalizacyjne powinny obejmować interwencję w tkankę nieruchomości (kompleksowa modernizacja zasobów) i zagospodarowanie zieleni i małej architektury. Tylko w Jaśkowicach omawiany wskaźnik przyjmuje niższą wartość. Po drugie wskaźnik opisujący odsetek budynków generujących niską emisję jest wyższy na obszarze Orzesza i Jaśkowic, nieco niższy w Woszczycach. W tym aspekcie zauważalna jest niska świadomość ekologiczna mieszkańców.

sołectwo/dzielnica	% budynków wybudowanych przed 1970	% budynków generujących niską emisję
Orzesze	36	49,03
Jaśkowice	18	47,55
Woszczyce	36,4	42,18
średnia gminy	24,7	46,1

Podsumowując, na podstawie analiz danych zastanych, badań i spotkań przeprowadzonych interesariuszami procesu rewitalizacji wyznaczono 3 obszary problemowe w sferach społecznej,

środowiskowej, gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Respondenci we wspomnianym wcześniej badaniu ankietowym wskazali, że działaniami rewitalizacji powinny zostać objęte przede wszystkim młodzież, seniorzy oraz rodziny z małymi dziećmi. W kwestii oceny ważnych elementów dla rozwoju gminy respondenci badań najlepiej ocenili w gminie jakość i dostępność jakość edukacyjnych (szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne) i warunki do rozwoju aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych, najgorzej oceniono mechanizmy wsparcia osób bezrobotnych, jakość i dostępność rynku pracy (możliwość znalezienia pracy na trenie gminy) oraz kwestie estetyki zielenie miejskiej. Poniższa tabel zawiera zbiorcze zestawienie najważniejszych problemów na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji.

Sfera	Obszar 1 – Orzesze Centrum	Obszar 2 - Jaśkowice	Obszar 3 - Woszczyce
Społeczna	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna i kulturalna ludności • niski poziom integracji społecznej mieszkańców • słaba samoorganizacja społeczna • słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych • brak instytucji integrującej mieszkańców	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna i kulturalna ludności • wysoki odsetek rodzin przejawiających zachowania patologiczne • niska aktywność społeczna ludności • słaba samoorganizacja społeczna • słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych • brak instytucji integrującej mieszkańców • brak inicjatyw społecznych	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna i kulturalna ludności • niski poziom integracji społecznej mieszkańców • słaba samoorganizacja społeczna • słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych • brak instytucji integrującej mieszkańców
Środowiskowa	• niedobór infrastruktury rekreacyjnej • zaniedbane tereny zielone • zaleganie z opłatami za odbiór i wywóz odpadów • możliwość tworzenia się dzikich wysypisk • zdegradowane obszary po dawniej istniejących kamieniołomach • duża liczba działek/domów z azbestem, szczególnie w Orzeszu i Woszczycach • niska świadomość ekologiczna mieszkańców		
Gospodarcza	• niska działalność gospodarcza	• mała liczba przedsiębiorców	• mała liczba przedsiębiorców

	ludności • mała liczba usług	• mała liczba usług	• mała liczba usług
Techniczna, przestrzenno-funkcjonalna	• wysoki odsetek budynków wybudowanych 1970r. • zły stan techniczny budynków • niska emisja • zły stan infrastruktury komunikacyjnej • niska estetyka centrum miasta, szczególnie Rynku • brak wyraźnie zdefiniowanego centrum • brak zagospodarowanie przestrzeni publicznych • dezintegracja przestrzeni miasta • zaniedbane tereny wokół dworca PKP • niedobory w infrastrukturze technicznej (kanalizacja) • niezmodernizowana infrastruktura społeczna (żłobki, przedszkola, szkoły) • zły stan socjalnych budynków mieszkaniowych • nadmierne przytłoczenie ruchem samochodowym • zbyt mała liczba miejsc parkingowych • niewykorzystany potencjał miejsc rekreacyjnych (np. ul. Gliwicka)	• wysoki odsetek budynków sprzed 1970r. • wysoki odsetek budynków ogrzewanych węglem i materiałami generującymi niską emisję • zły stan infrastruktury komunikacyjnej • brak zagospodarowanie przestrzeni publicznych • dezintegracja przestrzeni miasta • niedobory w infrastrukturze technicznej • niezmodernizowana infrastruktura społeczna (żłobki, przedszkola, szkoły) • zły stan socjalnych budynków mieszkaniowych • zbyt mała liczba miejsc parkingowych • niewystarczająca komunikacja publiczna	• wysoki odsetek budynków powstałych przed 1970r. • zły stan infrastruktury komunikacyjnej • brak zagospodarowanie przestrzeni publicznych • dezintegracja przestrzeni miasta • niedobory w infrastrukturze technicznej • niezmodernizowana infrastruktura społeczna (żłobki, przedszkola, szkoły) • zły stan socjalnych budynków mieszkaniowych

6. Wizja wyprowadzenia obszarów zdegradowanych z sytuacji kryzysowej – planowany efekt rewitalizacji

Wizja oraz cel nadrzędny Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 został wypracowany przez Władze Miasta, przedstawicieli Urzędu Miasta Orzesze, Radnych miejskich, przedstawicieli kluczowych dla rozwoju miasta instytucji publicznych, organizacji społecznych oraz środowisk gospodarczych, podczas warsztatów strategicznych towarzyszących wypracowaniu programu rewitalizacji.

Wizja przedstawia pożądany obraz w danym okresie. Jest opisem wizerunku obszarów rewitalizowanych w przyszłości.

Wizja powinna być motywująca, określając pozytywny obraz uwzględniający lokalne i zewnętrzne uwarunkowania.

Wizja wyznaczonych obszarów do rewitalizacji w 2022 r. po przeprowadzeniu rewitalizacji jest następująca:

Poddane kompleksowej odnowie rewitalizacyjnej obszary miasta będą dysponować bogatym zapleczem sportowo-rekreacyjnym i kulturalnym, co stworzy mieszkańcom warunki do aktywności społecznej, podniesie ich jakość życia, przyczyni się do wzrostu przedsiębiorczości oraz ociepli wizerunek miasta w oczach przyjezdnych.

Celem nadrzędnym programu rewitalizacji dla Gminy Miejskiej Orzesze ***jest stworzenie dostępnej i przyjaznej do pracy i zamieszkania przestrzeni miejskiej, z wyraźną strefą centralną spajającą miasto i sprzyjającą integracji mieszkańców.***

7. Cele rewitalizacji oraz kierunki działania

Integralną częścią rewitalizacji jest wyznaczenie celów strategicznych i operacyjnych oraz przypisanym ich działaniom, dzięki którym możliwe będzie wyprowadzenie obszarów zdegradowanych z kryzysu. Obszarom do rewitalizacji zostały określone problemy na bazie których powstała identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych. Dzięki określonym potencjałom wyznaczone działania mają większe szanse na realizację.

Sfera	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Społeczna	1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej	1.1. Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej 1.2. Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi
Techniczna i przestrzenno-funkcjonalna	2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców	2.1. Zapewnione odpowiednie warunki techniczne obiektów mieszkalnych 2.2. Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych
Środowiskowa	3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	3.1. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego 3.2. Podniesienie jakości przestrzeni publicznych
Gospodarcza	4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego	4.1. Ożywienie gospodarcze zdegradowanych obszarów gminy 4.2. Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców

Sfera społeczna:

Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej

Uzasadnienie: Podstawą działań rewitalizacyjnych są działania zmierzające do neutralizacji lub zupełnego zlikwidowania negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenach przeznaczonych do rewitalizacji. Realizacja wskazanego celu przyczyni się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców z zamieszkiwanym terenem oraz zacieśnienia więzi lokalnych między mieszkańcami. Społeczność lokalna będzie aktywizowana za pomocą różnorodnych narzędzi, które będą służyły zwiększeniu społecznej wrażliwości na problemy społeczne oraz współodpowiedzialności za ich rozwiązywanie w gronie mieszkańców.

Potencjalnymi beneficjentami działań rewitalizacyjnych będą przede wszystkim mieszkańcy obszarów przeznaczonych do rewitalizacji, osoby wykluczone społecznie, dzieci i młodzież oraz całe rodziny borykające się z problemami społecznymi. Działania będą również realizowane na rzecz i przy współpracy instytucji publicznych ze sfery kultury, edukacji oraz pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, a także przedsiębiorstw (w tym podmioty ekonomii społecznej).

Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 1.1: Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna ludności • niski poziom integracji społecznej mieszkańców • wysoki odsetek rodzin przejawiających zachowania patologiczne • niska aktywność społeczna ludności • niska tożsamość z zamieszkiwanym miejscem
Powiązanie z potencjałami	• obecna baza obiektów społecznych, sportowych, kulturalnych • istniejące placówki kulturalno-edukacyjne
Działania	1.1.1 Promowanie, wspieranie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących o charakterze: społecznym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, zdrowotnym, ekologicznym czy turystycznym 1.1.2 Promocja inicjatyw lokalnych związanych z poszukiwaniem wyróżników obszarów i budowania tożsamości z miejscem zamieszkania 1.1.3 Włączanie mieszkańców we współtworzenie oferty kulturalnej oraz budowanie poczucia odpowiedzialności za miejsce zamieszkania

Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 1.2: Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna ludności • niski poziom integracji społecznej mieszkańców • wysoki odsetek rodzin przejawiających zachowania patologiczne • niska aktywność społeczna ludności • niski poziom bezpieczeństwa • uzależnienie od pomocy społecznej
Powiązanie z potencjałami	• prowadzone działania i projekty przez ośrodek pomocy społecznej mające na celu włączenie społeczne osób wykluczonych • funkcjonująca Placówka Wsparcia Dziennego „Przystań”
Działania	1.2.1. Wzmacnianie realizacji programu reintegracji społecznej i zawodowej w Placówka Wsparcia Dziennego „Przystań” 1.2.2. Zwiększenie dostępu do szeroko rozumianego wsparcia psychologicznego, zawodowego, prawnego oraz szkoleń dla osób poszukujących pracy, pozostających bez zatrudnienia, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 1.2.3. Wsparcie na rzecz dostosowania umiejętności i kompetencji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym do potrzeb rynku pracy 1.2.4. Wyrównywanie szans i włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 1.2.5. Zwiększenie kompetencji wychowawczych u rodziców i szans rozwojowych u dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych

Sfera techniczna i przestrzenno-funkcjonalna

Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców

Uzasadnienie: Realizacja założonego celu przyczyni się do zwiększenia komfortu zamieszkiwania na obszarach do rewitalizacji, które charakteryzują się degradacją infrastruktury mieszkalnej. Wzrost zadowolenia na zamieszkiwanym obszarze i wysoki standard budynków mieszkalnych wpłynie pozytywnie również na sferę społeczną – poczucie estetyki, odpowiedzialność za remontowane budynki czy nawet współpracę społeczności lokalnej z samorządem w odrestaurowaniu zniszczonych obiektów mieszkalnych (np. poprzez wspólne malowanie czy aranżację zieleni wokół budynków). Bezpośrednim beneficjentem działań będą mieszkańcy i osoby korzystające z przestrzeni obszarów rewitalizowanych. Potencjalnymi beneficjentami działań mogą być także przedsiębiorstwa, związki i stowarzyszenia, wspólnoty mieszkaniowe.

Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców	
Cel operacyjny 2.1.: Zapewnione odpowiednie warunki techniczne obiektów mieszkalnych	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• wysoki odsetek budynków wybudowanych przed 1970 r. • zły stan techniczny budynków • wysoki odsetek budynków ogrzewanych węglem i materiałami generującymi niską emisję • niska jakość przestrzeni do spędzania czasu wolnego • brak reprezentacyjnej przestrzeni miejskiej (np. Rynek) • degradacja zieleni miejskiej
Powiązanie z potencjałami	• funkcjonujące przestrzenie publiczne, miejsca spotkań i rekreacji
Działania	2.1.1. Poprawa stanu infrastruktury budynków mieszkalnych 2.1.2. Modernizacja i rozbudowa sieci ciepłowniczej 2.1.3. Zagospodarowanie terenów nieużytkowanych i niezabudowanych na cele rekreacyjne 2.1.4. Prace modernizacyjne, w tym termomodernizacja i adaptacyjne przystosowujące budynek do nowych funkcji budynku biurowego ZREMB w Jaśkowicach 2.1.5. Utworzenie reprezentacyjnej przestrzeni miejskiej, integrującej społeczność lokalną (miejsce spotkań mieszkańców)

Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców	
Cel operacyjny 2.2.: Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• degradacja zieleni miejskiej • brak ścieżek rowerowych do głównych miejsc użyteczności publicznej • brak centrum przesiadkowego

Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców	
Cel operacyjny 2.2.: Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych	
	• niska jakość ciągów komunikacyjnych • niewystarczająca ilość miejsc parkingowych
Powiązanie z potencjałami	• istniejące „wydeptane" ścieżki, szlaki komunikacyjne łączące osiedla z centrum miasta • otoczenie dworca PKP sprzyjające budowie infrastruktury przesiadkowej
Działania	2.2.1 Poprawa stanu infrastruktury drogowej 2.2.2 Budowa systemu Parkuj i Jedź przy dworcu PKP (Park&Ride/P+R) 2.2.3 Stworzenie zabudowy komunikacji kołowej i pieszo-rowerowej z elementami małej architektury przy budynku ZREMB Orzesze–Jaśkowice

Sfera środowiskowa

Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego

Uzasadnienie: Środowisko naturalne oraz dostępność do miejsc rekreacji i odpoczynku warunkuje zrównoważony poziom życia mieszkańców. Degradacja zieleni miejskiej sprzyja powstawaniu miejsc o złej renomie, miejsc niebezpiecznych, w których rodzą się patologie społeczne. Zatem dbałość o wysoką jakość przestrzeni publicznych i środowiska naturalnego ma szczególne znaczenie w integracji społeczności lokalnej poprzez sport i rekreację, ale także zapobieganiu negatywnym zjawiskom społecznym. Przyjazne i zadbane otoczenie wpływa na zdrowie mieszkańców oraz poczucie bezpieczeństwa w okolicy.

Bezpośrednim beneficjentem działań będą mieszkańcy i osoby korzystające z przestrzeni obszarów rewitalizowanych. Potencjalnymi beneficjentami działań mogą być także Potencjalnymi beneficjentami działań będą podmioty samorządowe, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy.

Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	
Cel operacyjny 3.1.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• zaleganie z opłatami za odbiór i wywóz odpadów • warunki sprzyjające tworzeniu się dzikich wysypisk • zdegradowane obszary po dawnych kamieniołomach • duża liczba działek/domów z azbestem, szczególnie w Orzeszu i Woszczycach • niska świadomość ekologiczna mieszkańców
Powiązanie z potencjałami	• podejmowanie działania na rzecz likwidacji azbestu
Działania	3.1.1. Ograniczenie niskiej emisji, wspieranie procesu termomodernizacji budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej 3.1.2. Zagospodarowanie terenów zieleni miejskiej

Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	
Cel operacyjny 3.1.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	
	3.1.3. Kontynuowanie działań związanych z likwidacją azbestu z działek, na których jest on zlokalizowany 3.1.4. Działania edukacyjne dotyczące podnoszenia świadomości ekologicznej 3.1.5. Wzrost efektywności w sferze gospodarki odpadami

Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	
Cel operacyjny 3.2.: Podniesienie jakości przestrzeni publicznych	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• niedobór infrastruktury rekreacyjnej • mało inwestycji modernizacyjnych • niski poziom estetyki
Powiązanie z potencjałami	• dostępność terenów zielonych
Działania	3.2.1. Uporządkowanie i zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej 3.2.2. Nadawanie nowych funkcji przestrzeniom publicznym 3.2.3. Kreowanie nowych atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych 3.2.4. Zagospodarowanie zniszczonych terenów zielonych (klepisk i dzikich ścieżek)

Sfera gospodarcza

Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego

Uzasadnienie: Przedsiębiorczość mieszkańców wpływa na zwiększenie dobrobytu nie tylko w miejscu zamieszkania, ale także w całej gminie. Funkcjonowanie zróżnicowanych przedsiębiorstw, zarówno z sektora usług, produkcji czy innych powoduje, że mieszkańcy zaopatrują się w towary „na miejscu", w najbliższym sąsiedztwie, co umacnia pozycję i konkurencyjność przedsiębiorców na lokalnym rynku. Pobudzanie aktywności gospodarczej jest jednym z czynników rozwoju społeczności lokalnych, przekłada się na zmniejszenie skali bezrobocia, patologii społecznych i uzależnienia od instytucji pomocowych.

Potencjalnymi beneficjentami poniższych działań są osoby pozostające bez pracy, wykluczone społeczne, a także przedsiębiorstwa, instytucje wspomagające rozwój biznesu i przedsiębiorczości (np. inkubatory przedsiębiorczości).

Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego	
Cel operacyjny 4.1.: Ożywienie gospodarcze zdegradowanych obszarów gminy	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• mała liczba przedsiębiorców • mieszkańcy nie wykazują się przedsiębiorczością

Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego	
Cel operacyjny 4.1.: Ożywienie gospodarcze zdegradowanych obszarów gminy	
Powiązanie z potencjałami	• obiekty użyteczności publicznej nie wykorzystane w pełni
Działania	4.1.1. Wspieranie tworzenia i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej 4.1.2. Inicjowanie przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego 4.1.3. Wzmocnienie współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami w kierunku aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych 4.1.4. Modernizacja i zagospodarowanie części budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Orzeszu

Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego	
Cel operacyjny 4.2.: Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• mała liczba przedsiębiorców
Powiązanie z potencjałami	• funkcjonujące podmioty gospodarcze jako potencjalni partnerzy w podejmowanych działaniach zmierzających do wzrostu przedsiębiorczości
Działania	4.2.1. Stworzenie preferencyjnych warunków i różnego rodzaju zachęt do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości 4.2.2. Działania edukacyjne dla osób bezrobotnych w kierunku otwierania własnej działalności gospodarczej 4.2.3. Wsparcie powstania podmiotu działającego na rzecz rozwoju przedsiębiorczości (np. Inkubator Przedsiębiorczości)

8. Zestawienie projektów rewitalizacyjnych.

Niniejszy podrozdział zawiera zestawienie głównych projektów rewitalizacyjnych, których realizacja w trzech obszarach – Woszczyce, Jaśkowice oraz Centrum przyczyni się do polepszenia standardu i jakości życia mieszkańców. Projekty są między sobą komplementarne co oznacza, że działania w różnych sferach oddziałują na sferę społeczną.

8.1. Projekty główne

Obszar I – Woszczyce

Obszar rewitalizowany: **WOSZCZYCE**
Tytuł zadania/projektu: Projekt Społeczno-Kullturalny „Razem dla Woszczyc”
Opis zadania/projektu **Stan istniejący:** Piwnica pod probostwem Parafii św. Piotra i Pawła we Woszczycach (nr działki 40) **Efekt zadania:** Projekt ma na celu nakłonienie zarówno młodzieży jak i seniorów do aktywności społecznej i kulturalnej na terenie objętym rewitalizacją. Polegałby on na prowadzeniu warsztatów oraz spotkań artystycznych i rzemieślniczych. Uczestnicy projektu uczyliby się od siebie nawzajem oraz z wykorzystaniem bogatych zasobów Internetu w tym obszarze, nie wyłączając pozycji obcojęzycznych. Wzajemne wsparcie beneficjentów pozwoliłoby na efektywne gromadzenie wiedzy i umiejętności oraz wykorzystanie źródeł dotychczas niedostępnych.
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Niewystarczająca integracja mieszkańców; • Niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa; • Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami. **Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:** • Niewystarczająca liczba miejsc do integracji mieszkańców (problem rozwiązany poprzez remont pomieszczenia oraz wyposażenie pomieszczenia użytkowego).
Prognozowane rezultaty: Efektem przeprowadzonego projektu będą prace artystyczne i instalacje mogące być czasową ozdobą terenu objętego rewitalizacją np. podczas różnego rodzaju świąt, dodatkowo możliwe jest prowadzenie otwartych wystaw prac, które wzbogacą ofertę kulturalną na rzeczonym obszarze. Ponadto beneficjenci projektu zyskają nowe umiejętności i wiedzę. *Sposób oceny i miary-wskaźniki:* Do głównych miar projektu należeć będzie liczba uczestników, ilość warsztatów oraz wydarzeń, a

także liczba powstałych prac. Ponadto przeprowadzona zostanie ankieta wśród beneficjentów, dotycząca zarówno kwestii merytorycznych projektu jak i własnego procesu uczenia.	
Lokalizacja zadania/projektu: Piwnica pod probostwem Parafii św. Piotra i Pawła we Woszczycach (nr działki 40)	
Odpowiedzialność do realizacji Stowarzyszenie Kulturalno Społeczne „Piwnica"	*Szacunkowy termin realizacji* **2017 r.**
Partnerzy w realizacji: Parafia św. Piotra i Pawła, Miejski Ośrodek Kultury w Orzeszu, organizacje pozarządowe	*Szacunkowy koszt realizacji* **7 000-8 000 zł**
Potencjalne źródła finansowania: Dotacje i granty państwowe, gminne oraz organizacji społecznych, Program Erasmus+, Działaj Lokalnie etc.	

Obszar rewitalizowany: **WOSZCZYCE**
Tytuł zadania/projektu: Aktywni Młodzi
Opis zadania/projektu **<u>Stan istniejący:</u>** *Plac przy OSP* **<u>Efekt zadania:</u>** *Projekt wielopokoleniowy zakładający udział całych rodzin, z naciskiem na współpracę młodzieży i dzieci z seniorami, mający na celu stworzenie lokalnej trasy historycznej, opatrzonej mapami dostępnymi w internecie, loklanych sklepach, którą można będzie wykorzystać by poznać ciekawe historycznie i przyrodniczo miejsca. Jest to forma spędzania wolnego czasu pogłębiająca wiedzę mieszkańców oraz ucząca szacunku do korzeni.* *W ramach projektu zorganizowany zostanie wyjazd do Czech, do miejscowości gdzie osiadł i wybudował dwa zamki właściciel Woszczyc hrabia Lichnowski. W Czechach jest to miejsce licznych wycieczek, a mieszkańcy są zaangażowani w pielęgnowanie historii swojej miejscowości, odbywają się tam liczne festiwale. Taki przykład sąsiadów pokaże naszym mieszkańcom, w jak interesującym miejscu żyją i w jaki sposób można wykorzystać historię i położenie w pięknym otoczeniu, stwarzając nowe miejsca pracy w gastronomii, turystyce itp., angażując tym samym lokalną społeczność do twórczego działania i integracji.*
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Niewystarczająca integracja mieszkańców; • Brak poczucia tożsamości lokalnej; • Brak współpracy i aktywności międzypokoleniowej, niewystarczająca wymiana

doświadczeń; • Niewystarczający poziom wiedzy młodzieży o historii gminy i regionu. **Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:** • Brak miejsc integracji mieszkańców.
Prognozowane rezultaty: *Zaangażowanie lokalnej społeczności w podniesienie wartości miejscowości, z której się wywodzą, aktywizacja międzypokoleniowa dużej części mieszkańców przy realizacji projektu, który będzie napawał ich dumą. Nawiązanie współpracy międzynarodowej z sąsiadami z Czech, gdzie swoje główne włości miał dawny właściciel Woszczyc.* *Sposób oceny i miary-wskaźniki:* *Liczba postawionych słupków, liczba osób zaangażowanych, liczba turystów (kwartalna)*

Lokalizacja zadania/projektu: Teren Woszczyc – plac przy OSP	
Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **2017/2018 r.**
Partnerzy w realizacji: Stowarzyszenie kulturalno-społeczne „Piwnica" we współpracy z lokalnymi historykami, szkołami, itd.	*Szacunkowy koszt realizacji* **50 000 zł**
Potencjalne źródła finansowania: EFS, EFRR, PROW, środki samorządowe, środki własne	

Obszar II – JAŚKOWICE:

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE - JAŚKOWICE

Tytuł zadania/projektu:

Modernizacja budynku biurowego ZREMB w Jaśkowicach wraz ze strefą wejściową przed budynkiem - prace modernizacyjne, w tym termomodernizacja i adaptacyjne przystosowujące budynek do nowych funkcji.

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

Budynek biurowy 4-kondygnacyjny, o powierzchni użytkowej ok. 2 400 m^2 i kubaturze ok. 8 700 m^3, zlokalizowany jest w Orzeszu-Jaśkowicach, ul. Fabryczna 1, na działkach nr: 1189/306, 1250/306 i 1181/306. Właścicielem budynku jest Gmina Orzesze.
Obecnie, ok. 40 % powierzchni użytkowej budynku jest użytkowana.
Na parterze budynku mieści się NZOZ Eskulap Beta (ośrodek zdrowia) który świadczy usługi głównie dla mieszkańców dzielnicy Jaśkowice oraz sala widowiskowa zarządzana przez Miejski Ośrodek Kultury w Orzeszu (imprezy okolicznościowe, spotkania gminne/lokalne, etc.).
II piętro budynku - ok. 400 m2 powierzchni biurowej - zajmuje firma NT Industry, firma należąca do duńskiej grupy Novatech, specjalizująca się w produkcji konstrukcji stalowych. Powierzchnia zakładu produkcyjnego NT Industry zlokalizowana jest w bezpośrednim sąsiedztwie budynku ZREMB.
Dwie kondygnacje budynku (I pięto oraz III piętro) są niezagospodarowane i wymagają generalnego remontu.
W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu-Jaśkowicach oraz północno-zachodniej części miasta Orzesze, tereny te oznaczone są jako:
2U - tereny zabudowy usługowej, których przeznaczeniem podstawowym jest realizacja funkcji usługowych i handlowych z wyłączeniem opieki szpitalnej. Przeznaczeniem uzupełniającym mogą być: lokale mieszkalne, nie przekraczające 30% powierzchni użytkowej w budynkach usługowych i administracji, urządzenia budowlane zapewniające możliwość użytkowania obiektów przeznaczenia podstawowego i uzupełniającego, obiekty małej architektury, otwarte place składowe funkcja magazynowa, miejsca postojowe dla samochodów osobowych, sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej, stanowiące niezbędne techniczne wyposażenie terenu dla potrzeb dopuszczonego przeznaczenia.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Powołanie zespołu projektowego składającego się z przedstawicieli Gminy Orzesze oraz NT Industry celem doprecyzowania koncepcji projektu. Czas: do III kw. 2016 r.
- Sprzedaż lub dzierżawa części powierzchni budynku (dwie kondygnacje – II i III piętro) będące w użytkowaniu Miasta firmie NT Industry lub innej. Czas: do IV kw. 2016 r.;
- Przystąpienie do modernizacji budynku. Formuła realizacji – przedsięwzięcie wspólne Gminy Orzesze i IT Industry. Czas: do I kw. 2017 r.

Zakres prac modernizacyjnych:

- modernizacja i adaptacja budynku do nowych funkcji - o powierzchni użytkowej ok. 2 400

m² i kubaturze ok. 8 700 m³;

- termomodernizacja elewacji - ok. 1 900 m²;
- budowa placu wejściowego przed budynkiem ZREMB - 500 m²;
- budowa windy dla osób niepełnosprawnych oraz realizacja 2 miejsc postojowych dla niepełnosprawnych;
- wyposażenie placu wejściowego w elementy małej architektury - ławki - 4 szt., stojaki na rowery - 2 szt., świetlne tablice informacyjne - 1 szt. zieleń ozdobna - 8 szt.

Efekt zadania:
W dzielnicy Orzesze–Jaśkowice znajduje się w pełni zmodernizowany budynek o charakterze biurowym zwany budynkiem ZREMB wraz z reprezentacyjną strefą wejściową przy budynku, który służy zarówno mieszkańcom Gminy Orzesze - jako przestrzeń wykorzystywana do świadczenia usług opieki zdrowotnej i kultury dla mieszkańców miasta jak i prywatnemu podmiotowi gospodarczemu NT Industry, oferującemu miejsca pracy.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Negatywny wizerunek dzielnicy i jej mieszkańców;
- Znaczny poziom bezrobocia.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:

- Niska jakość i niewystarczająca ilość przestrzeni publicznych;
- Nieład przestrzenny.

Wskaźniki
Uwaga:
W granicach objętych zadaniem, zlokalizowany jest jeden, IV-kondygnacyjny budynek biurowy, o powierzchni zabudowy ok. 1 080 m² oraz powierzchni użytkowej ok. 2 400 m².
Obiekt wybudowany przed 1989 r., wyposażony w instalacje: wodociągową, kanalizację, elektryczną teletechniczną i gazową.

- m² oddanej do użytku powierzchni użytkowej;
- poprawa bilansu energetycznego budynku - audyt energetyczny;
- liczba korzystających z oferty kulturalnej (lepsza jakość ofert – wzrost liczby klientów / więcej chętnych).

Lokalizacja zadania/projektu:

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **do II kw. 2017 r.**
Partnerzy w realizacji: **NT Industry**	*Szacunkowy koszt realizacji* **3 160 700,00 zł netto**
Potencjalne źródła finansowania: Budżet gminy, podmioty prywatne korzystające z pomieszczeń, fundusze ministerialne	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE – JAŚKOWICE

Tytuł zadania/projektu:

Strefa rekreacji rodzinnej w Jaśkowicach - na terenie byłych boisk sportowych w Jaśkowicach.

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:
W obrębie dzielnicy Orzesze–Jaśkowice znajduje się teren niezbudowany, o powierzchni 3.51 ha, stanowiący własność Gminy Orzesze, na działkach : 1075/28, 1069/28, 1071/28, 1074/28. Około 44% terenu zajętych jest przez ogródki działkowe, użytkowane przez mieszkańców gminy. Na części terenu - ok. 0.22 ha - zlokalizowane są garaże o lekkiej konstrukcji (tzw. blaszaki) pozostałe to niezagospodarowane nieużytki w ramach których znajduje się zdegradowane pełnowymiarowe boisko piłkarskie trawiaste i teren wyasfaltowany po byłych kortach tenisowych. Jest to jedyny teren gdzie młodzi mieszkańcy dzielnicy mogą swobodnie uprawiać sport (gra w piłkę / miejsce spotkań) – tak też teren ten, po mimo nieprzystosowania, jest użytkowany. Sporadycznie teren ten jest także wykorzystywany przez Szkołę Podstawową nr 4 w Orzeszu–Jaśkowcach do przeprowadzania zajęć wychowania fizycznego (ze względu na ograniczenia lokalowe szkoły).
W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu-Jaśkowicach oraz północno-zachodniej części miasta Orzesze, tereny te oznaczone są jako:
1US - tereny usług sportu. Przeznaczeniem podstawowym tych terenów wymienionych jest realizacja funkcji sportu i rekreacji na wolnym powietrzu i w obiektach sportowych. Przeznaczeniem uzupełniającym mogą być: budynki gospodarcze o powierzchni użytkowej nie przekraczającej 200m2, budynki biurowe i socjalne o powierzchni użytkowej nie przekraczającej 300m2, urządzenia budowlane zapewniające możliwość użytkowania obiektów przeznaczenia podstawowego i uzupełniającego, usługi gastronomii, o łącznej powierzchni nie przekraczającej 200 m2, obiekty małej architektury, miejsca postojowe dla samochodów osobowych, sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej, stanowiące niezbędne techniczne wyposażenie terenu dla potrzeb dopuszczonego przeznaczenia.
3MN i 65MN - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Przeznaczeniem podstawowym tych terenów jest realizacja funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej. Przeznaczeniem uzupełniającym mogą być: budynki gospodarcze i garaże, urządzenia budowlane zapewniające możliwość użytkowania obiektów przeznaczenia podstawowego i uzupełniającego, obiekty małej architektury oraz miejsca postojowe dla samochodów osobowych.

Koncepcja zadania:
Etapy zadania:

- Opracowanie koncepcji / projektu zagospodarowania rodzinnej strefy rekreacji w Jaśkowicach. Czas: do III kw. 2017 r.
- Prace budowlane. Czas do II kw. 2018 r.

Zakres prac rewaloryzacyjnych:
Prace rewaloryzacyjne polegać mają na podzieleniu istniejącego terenu boisk - ok. 1.97 ha i wydzielenie na nich:

- boiska sportowego, wielofunkcyjnego z nawierzchnią trawiastą - 1 szt. wym. ok.: 60x100 m;
- zagospodarowanie terenów zieleni wokół boiska - utwardzony ciąg pieszy - dł.: 350 m, szer. 1.5 m, ławki - 12 szt.,
- placu zabaw dla dzieci z nawierzchnią bezpieczną np. poliuretanową - 300 m2;
- siłowni plenerowej - 8 elementów;
- boiska do koszykówki - 30x18 m;
- garaże - b/z.

Efekt zadania:
W dzielnicy Orzesze–Jaśkowice, w otoczeniu zieleni i ogródków, znajduje się przestrzeń rekreacji, przeznaczona dla wszystkich grup wiekowych. Wyposażona w podstawowe boiska do gier i zabaw, siłownię w plenerze oraz plac zabaw dla najmłodszych dzieci, stanowi miejsce spotkań i rekreacji rodzinnej mieszkańców dzielnicy.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:
- Negatywny wizerunek dzielnicy;
- Niska aktywność społeczna mieszkańców;
- Brak ofert sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców, szczególnie dla dzieci i młodzieży.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:
- Niska jakość ładu przestrzennego;
- Niska jakość przestrzeni publicznych;
- Niewystarczająca liczba obiektów realizujących usługi z zakresu sportu i rekreacji, niewystarczające zaplecze sportowe.

Wskaźniki
Uwaga:
W granicach objętych zadaniem, nie ma zlokalizowanych żadnych budynków mieszkalnych.
Zadanie dotyczy wyłącznie elementów zagospodarowania terenu.
- ilość boisk;
- m^2 oddanej do użytku powierzchni placów zabaw;
- liczba korzystających z przestrzeni sportu;
- liczba zawodów międzyszkolnych odbywających się w tym miejscu.

Lokalizacja zadania/projektu:

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **II kw. 2018 r.**
Partnerzy w realizacji: Mieszkańcy gminy Jaśkowice. Uwaga: należy przewidzieć badania / sondaż mieszkańców dotyczący określenie potrzeb (bardziej szczególnych) – pomysły oddolne na zagospodarowanie.	*Szacunkowy koszt realizacji* **2 844 050,00 zł netto**
Potencjalne źródła finansowania: Budżet gminy, Wojewódzki Fundusz Rozwoju Bazy Sportowej	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE - JAŚKOWICE

Tytuł zadania/projektu:

Urządzona strefa komunikacji kołowej przed budynkiem ZREMB Orzesze–Jaśkowice - układ komunikacji kołowej i pieszo-rowerowej z elementami małej architektury.

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

Przestrzeń przed budynkiem ZREMB zlokalizowana jest na działkach: 1128/291, 1145/389, 1123/306, 1150/388, 1144/389. Obecnie jest zdominowana przez ruch kołowy: prywatne samochody osobowe dojeżdżające do miejsc zamieszkania, samochody dostawcze, ciężarowe - kategoria N, o masie przekraczającej 12 ton, dojeżdżające do firmy NT Industry oraz samochody pracowników NT Industry i ZREMB. Użytkownikami przestrzeni są również pracownicy biurowca ZREMB jak i NTI. Przestrzeń dla ruchu kołowego - zarówno dla samochodów osobowych jak i ciężarowych - posiada niewystarczające parametry techniczne, co powoduje mocne utrudnienia w ruchu w objawiające się: blokowaniem przejazdu przez parkujące samochody ciężarowe, niszczenie istniejącej zieleni urządzonej i trawników przez manewrujące samochody ciężarowe jak i wykorzystujące trawniki jako miejsce postojowe samochody osobowe. Konsekwencją tego jest mocno zdegradowana zieleń.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu-Jaśkowicach oraz północno-zachodniej części miasta Orzesze, tereny te oznaczone są jako:

2U - tereny zabudowy usługowej, których przeznaczeniem podstawowym jest realizacja funkcji usługowych i handlowych z wyłączeniem opieki szpitalnej. Przeznaczeniem uzupełniającym mogą być: lokale mieszkalne, nie przekraczające 30% powierzchni użytkowej w budynkach usługowych i administracji, urządzenia budowlane zapewniające możliwość użytkowania obiektów przeznaczenia podstawowego i uzupełniającego, obiekty małej architektury, otwarte place składowe funkcja magazynowa, miejsca postojowe dla samochodów osobowych, sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej, stanowiące niezbędne techniczne wyposażenie terenu dla potrzeb dopuszczonego przeznaczenia.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Opracowanie koncepcji organizacji ruchu / projektu zagospodarowania przestrzeni przed budynkiem ZREMB. Czas: do I kw. 2018 r.
- Przeprowadzenie prac modernizacyjnych i zagospodarowania terenu. Czas: do IV kw. 2019 r.

Zakres prac rewitalizacyjnych:

Organizacja ruchu, uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni przed budynkiem ZREMB w sposób umożliwiający funkcjonowanie zarówno ruchu kołowego jak i pieszego przy założeniach:

- rozdzielenie ruchu samochodów osobowych dojeżdżających do miejsc zamieszkania od ruchu samochodów ciężarowych (dojazd do NT Industry) - łącznie: 2 500 m^2 dróg dojazdowych i parkingów o nawierzchni asfaltowej;
- uporządkowanie zasad parkowania samochodów - oznaczenie poziome i pionowe parkingów - 36 miejsc;

- wydzielenie ciągów pieszo - rowerowych - długość: 150 m, szerokość: 3.0 m;
- uporządkowanie i zabezpieczenie elementami małej architektury - duże kamienie - istniejących przestrzeni zielonych - 550 m^2.

Efekt zadania:
W dzielnicy Orzesze – Jaśkowice znajduje się w nowoczesny budynek biurowy z wygodnym dojazdem, miejscami parkingowymi i zadbanymi terenami zieleni. Do budynku można pojechać wszystkimi środkami transportu, korzystając z odseparowanych ciągów komunikacji.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera przestrzenna:
- Nieład przestrzenny Jaśkowic;
- Nieuporządkowany układ komunikacyjny;
- Negatywny wizerunek właściciela budynku biurowego.

Sfera gospodarcza:
- Znaczny poziom bezrobocia.

Wskaźniki

Uwaga:
W granicach objętych zadaniem, nie ma zlokalizowanych żadnych budynków mieszkalnych.
Zadanie dotyczy wyłącznie elementów zagospodarowania terenu.

- m^2 nowej nawierzchni dróg i parkingów;
- liczba kolizji drogowych;
- natężenie hałasu.

Lokalizacja zadania/projektu:

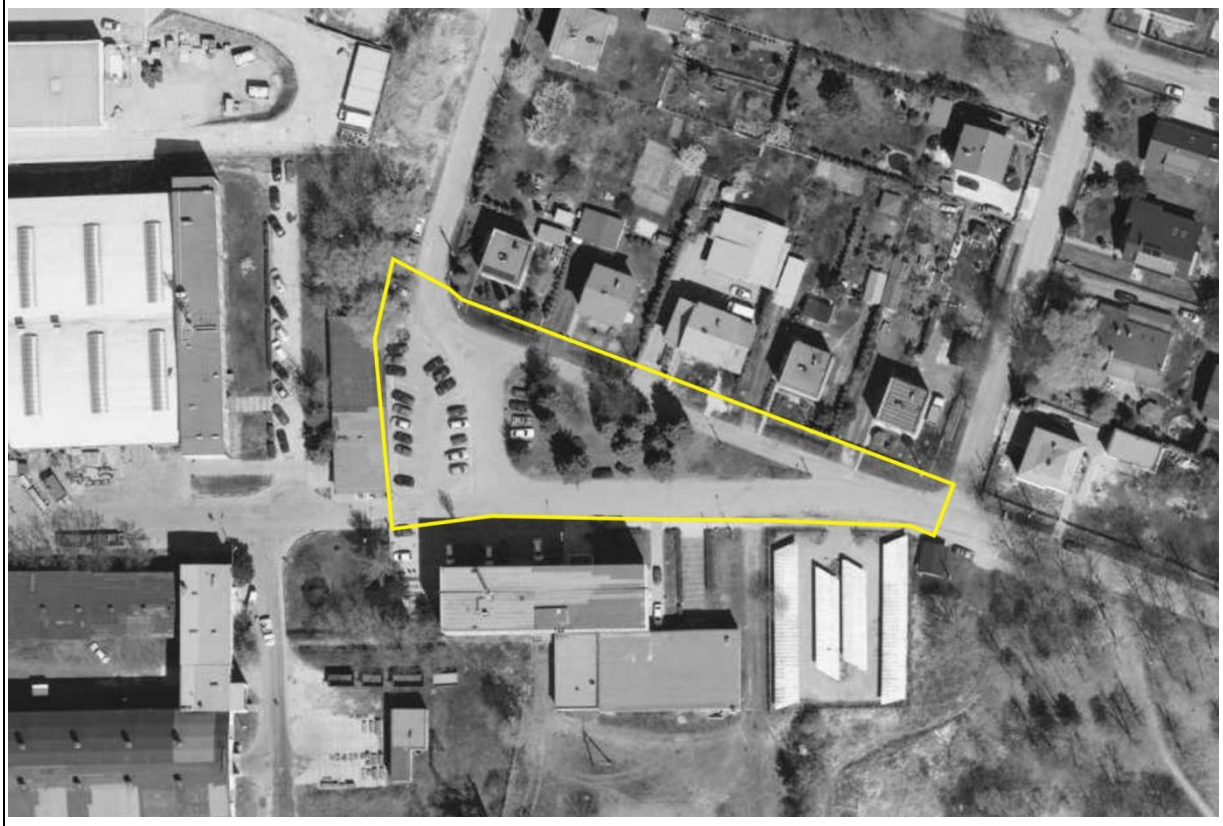

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **IV kwartał 2019 r.**
Partnerzy w realizacji **Wspólnoty lokalne** (osiedla mieszkaniowego w Jaśkowicach)***i NT Industry***	*Szacunkowy koszt:* **1 591 260,00 zł**
Potencjalne źródła finansowania: Budżet gminy, budżet NT Industry	

Obszar III – ORZESZE:

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE – CENTRUM**
Tytuł zadania/projektu: **Centrum Możliwości** - modernizacja części budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Orzeszu. Projekt obejmuje prace modernizacyjne, w tym termomodernizację i adaptację budynku do nowych funkcji.

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

Budynek 2-kondygnacyjnym, o powierzchni użytkowej ok. 800 m^2 i kubaturze ok. 4 800 m^3 zlokalizowany w Orzeszu przy ul. Św. Wawrzyńca 13, na działce Nr 1308/219. Właścicielem budynku jest Gmina Orzesze.
Obecnie ok. 70% powierzchni użytkowej budynku jest użytkowane. Na powierzchni 2/3 parteru budynek zajmuje Ochotnicza Straż Pożarna Orzesze (OSP Orzesze), która świadczy swoje zadania statutowe. Pozostała powierzchnia parteru to pomieszczenia po byłej działalności usługowej oraz część komunikacyjna. I piętro budynku – ok. 1/4 powierzchni zajmuje również OSP Orzesze, ponadto zlokalizowana jest tam duża sala konferencyjno - biesiadna zajmująca ok 2/4 powierzchni oraz opuszczone mieszkanie stanowiące ¼ całej powierzchni I pietra budynku.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu- tereny te oznaczone są jako: U08 – usługi, w szczególności: handlu, rzemiosła, obsługi firm, administracji, usługi publiczne, w szczególności lokalizacja komisariatów policji, siedziby straży pożarnej, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Powołanie zespołu projektowego składającego się z przedstawicieli Gminy Orzesze oraz sektora NGO, celem doprecyzowania koncepcji projektu. Czas: do I kw. 2016 r.
- Przystąpienie do modernizacji budynku. Formuła realizacji – przedsięwzięcie Gminy Orzesze Czas: do II kw. 2017 r.

Zakres prac modernizacyjnych:

- modernizacja i adaptacja budynku do nowych funkcji – o powierzchni użytkowej ok. 240 m^2 i kubaturze ok. 1440 m$^{3;}$
- termomodernizacja elewacji – ok. 250 m^2.

Efekt zadania:

Zwiększenie dostępności do spersonalizowanych usług warunkujących możliwości rozwojowe dla osób i grup marginalizowanych w gminie Orzesze.
Wzmocnienie podstawowych funkcji rodziny w gminie Orzesze poprzez wsparcie dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla mieszkańców.
Aktywizacja społeczna mieszkańców Orzesza poprzez realizację programów aktywności lokalnej.

Oddziaływania zadania/projektu

Sfera społeczna:

- Prowadzenie i wyposażenie świetlicy profilaktyczno-wychowawczej dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Świetlica prowadzić będzie wsparcie dzienne dla około 25 dzieci przez co najmniej 4h dziennie; ponadto świetlica zapewniać będzie wsparcie psychologa/pedagoga.
- Poradnictwo specjalistyczne prawne, psychologiczne, pedagogiczne, psychoterapeutyczne dla najuboższych mieszkańców miasta oraz dla rodzin, szczególnie dla osób doświadczających przemocy i mających trudności wychowawcze. Możliwość tworzenia także grup samopomocowych np. dla osób opiekujących się niepełnosprawnymi czy innych grup wsparcia.

Realizacja działań środowiskowych, w oparciu o założenia metodologii PAL (Program Aktywności Lokalnej) i OSL (Organizacja Społeczności Lokalnej) ukierunkowana na samopomoc i samoorganizację grup marginalizowanych w oparciu o ideę *empowermentu* (wzmocnienie, upodmiotowienie) oraz praca z liderami społecznymi i organizacjami w celu wspomagania i integracji ze społeczeństwem osób i rodzin, szczególnie ze środowisk marginalizowanych. Działania środowiskowe przyczynią się także do integracji mieszkańców miasta mieszkających na terenie różnych sołectw i osiedli. Liderzy działań środowiskowych objęci zostaną szkoleniami, doradztwem, coachingiem, w celu rozwoju kompetencji społecznych i zawodowych.

Sfera przestrzenna:

- Podniesienie jakości przestrzeni publicznej.

Wskaźniki

<u>Uwaga:</u>
W granicach objętych zadaniem zlokalizowany jest jeden, 2-kondygnacyjny budynek, o powierzchni użytkowej ok. 800 m^2.
Obiekt wybudowany przed 1989 r., wyposażony w instalacje: wodociągową, kanalizację, elektryczną teletechniczną i centralnego ogrzewania. Wskaźniki:

- m^2 oddanej do użytku powierzchni użytkowej;
- poprawa bilansu energetycznego budynku;
- liczba korzystających z oferty świetlicy (lepsza jakość ofert – wzrost liczby klientów/więcej chętnych).

Lokalizacja zadania/projektu:

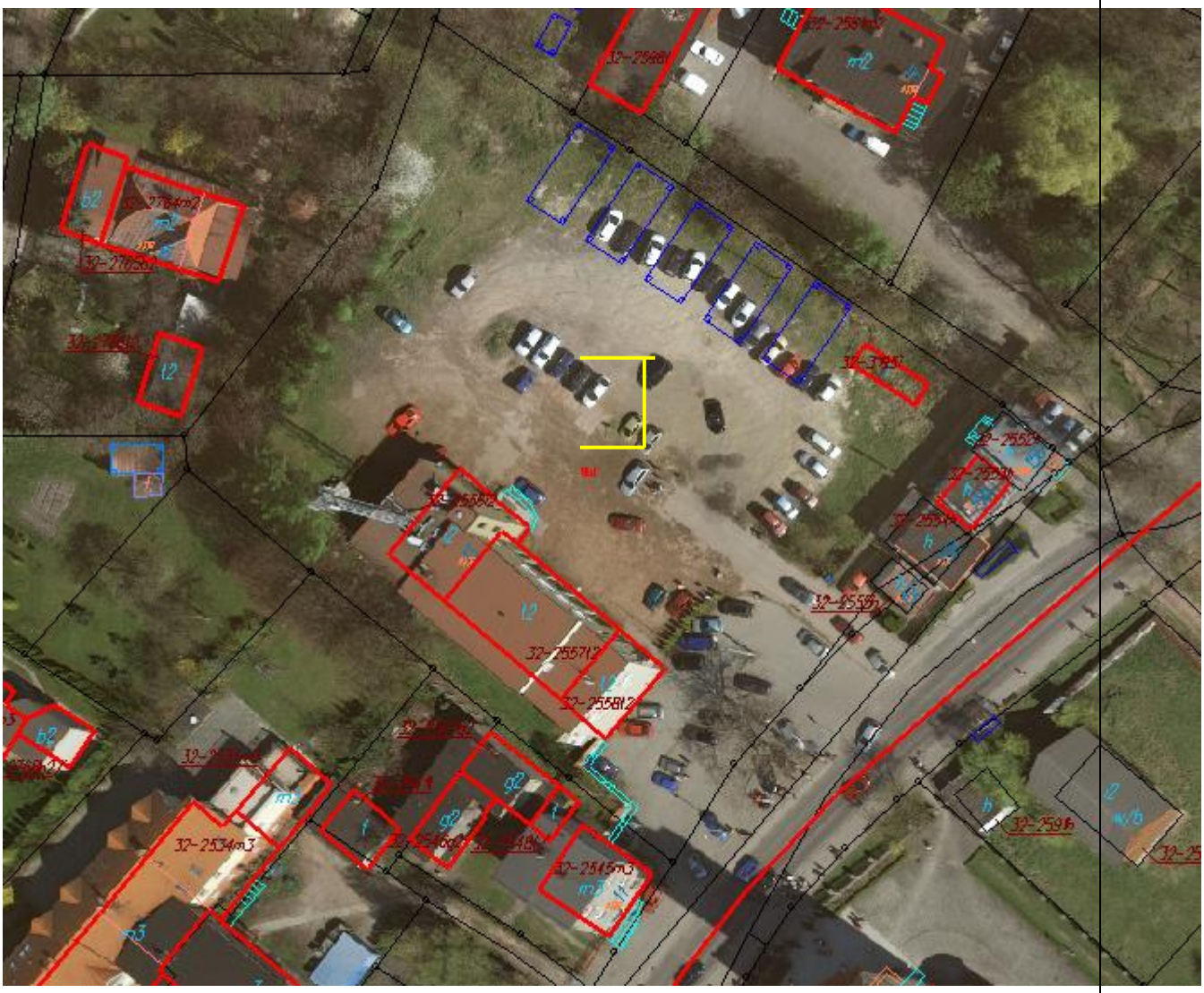

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **do II kw. 2017 r.**
Partnerzy w realizacji: **Samorząd lokalny, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**	*Szacunkowy koszt realizacji* **1 500 000,00 zł netto**
Potencjalne źródło finansowania **Budżet gminy, RPO WSL 2014-2020 - ZIT**	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE - CENTRUM

Tytuł zadania/projektu:

„Bulwary Bierawki" - bezpieczny trakt komunikacyjny.

Rewitalizacja terenu wzdłuż rzeki Bierawki na odcinku: mostek nad rzeką Bierawką (ul. Górna) - Targowisko w Orzeszu przy ul. Gliwickiej, ok. 0.6 km.

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

W centralnej części miasta Orzesze, zlokalizowany jest, wzdłuż płynącej przez Orzesze rzeki Bierawki, teren zieleni nieurządzonej. Wzdłuż tej rzeki istnieje naturalne połączenie ważnych punktów miasta: terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej przy ulicach: Bukowina, Górna, M. Kopernika i Środkowa, dworca PKP i centrum z tzw. targowiskiem miejskim, omijające główne drogi o dużym natężeniu ruchu kołowego. Korzystając z takiego połączenia, mieszkańcy miasta wydeptali ścieżkę, biegnącą wzdłuż Bierawki i przebiegającą przez tereny zieleni zlokalizowane przy rzece. Teren jest obecnie zarośnięty wysoką trawą, krzewami i nie jest ani zagospodarowany, ani przystosowany do komunikacji pieszej, jak i nie jest utrzymany w należytym porządku.

Teren obejmuje działki: 1185/244, 1164/244, 247, 296/248, 276, 297/248, 1317/244, 249, 1383/244, 1216/244, 344/235, o łącznej powierzchni ok.: 3.25 ha.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu w rejonie ograniczonym ul. Gliwicką, granicą Gminy Ornontowice, północną linią lasu, ul. Św. Wawrzyńca, wschodnią linią lasu, ul. Wiosny Ludów oraz ul. Matejki, tereny te oznaczone są jako:

WS/Z 02 - wody śródlądowe z zielenią towarzyszącą. Przeznaczenie terenu to: wody śródlądowe z zielenią towarzyszącą oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Opracowanie koncepcji i projektu zagospodarowania terenu – wzdłuż rzeki Bierawki. Czas: do I kw. 2019 r.
- Przeprowadzenie prac budowlanych. Czas: do IV kw. 2020 r.

Zakres prac modernizacyjnych:

Rewitalizacja niezagospodarowanych terenów zieleni zlokalizowanych nad rzeką Bierawką ma posłużyć do stworzeniu naturalnych i bezpiecznych ciągów komunikacji pieszej i rowerowej łączącego istotne miejsca centrum miasta Orzesze wśród istniejących terenów zieleni. Są to: tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej przy ulicach: Bukowina, Górna, M. Kopernika i Środkowa, Szkoły Podstawowej Nr 2 przy ul. Bukowina 19, targowisko miejskie, okolice dyskontu Biedronka/ul. Jasna, dworzec PKP. Połączenia te mają być wykonane jako ścieżki gruntowe utwardzone, natomiast wykorzystując walory istniejących terenów zieleni, mają one być powiązane główną ścieżką biegnącą wzdłuż Bierawki, nazwanej Bulwarami Bierawki przy których wykonany zostanie pomost wypoczynkowy. Przebieg bulwarów: od mostku na przedłużeniu ulicy Górnej przy wiadukcie kolejowym nad ul. Gliwicką, w kierunku południowym do targowiska miejskiego. Uzupełnieniem działań będzie realizacja punktu centralnego na skrzyżowaniu kierunków przy istniejącym stawie w formie przestrzeni spacerowo - rekreacyjnego.

Elementy zagospodarowanie ciągu rowerowego:

- prześwietlenie i pielęgnacja istniejącej zieleni niskiej i wysokiej - pow. 2.9 ha;
- wytyczenie i zagospodarowanie głównego ciągu pieszo-rowerowego - tzw. bulwarów Bierawki na odcinku od mostku na przedłużeniu ulicy Górnej przy wiadukcie kolejowym nad ul. Gliwicką, w kierunku południowym do targowiska miejskiego - dł. 0.6 km., szer 3.0 m;
- realizacja przestrzeni wypoczynkowej nad stawem w postaci tarasu drewnianego, zlokalizowane pomiędzy bulwarem a brzegiem stawu - pow. 100 m2., wyposażonego w drewniane ławki - 8 szt., elementy małej architektury takie jak: kosze na śmieci - 4 szt. i oświetlenie - 6 szt.;
- wytyczenie i poprowadzenie ciągów pieszo-rowerowych tzw. łącznikowych na ważnych kierunkach - razem: 1.0 km; wyposażonych w elementy małej architektury takie jak: kosze na śmieci - 8 szt. i oświetlenie - 15 szt.;
- budowa mostków pieszo - rowerowych przez rzekę Bierawkę - 1 szt., o szer. 3.0 m i rozpiętości 10.0 m.
- Opcjonalnie: zakup działki lub dzierżawa nr:1046/244, o pow. ok. 375 m^2 przez Gminę Orzesze celem przeprowadzania połączenia ciągu komunikacyjnego pieszo-rowerowego do placu przy supermarkecie Biedronka. Bez zakupu działki - komunikacja poprowadzona przez ul. Jasną.

Efekt zadania:

W centrum Orzesza, wśród istniejących terenów zieleni znajduje się bezpieczny ciąg komunikacji pieszej i rowerowej łączący istotne miejsca centrum miasta Orzesze. Towarzyszy mu niewielka przestrzeń rekreacyjno-wypoczynkowa zlokalizowana przy istniejącym stawie.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Brak bezpiecznego, funkcjonalnego ciągu pieszo – rowerowego w centrum Orzesza, który umożliwiałby mieszkańcom aktywne spędzanie wolnego czasu na świeżym powietrzu;
- Brak przestrzeni spacerowo – rekreacyjnej .

Sfera przestrzenna:

- Niska jakość ładu przestrzennego Centrum;
- Niska jakość przestrzeni publicznych;
- Niewystarczający poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym wynikającym z braku odseparowania ruchu kołowego od ruchu pieszego;
- Nieużytki w Centrum miasta.

Wskaźniki

Uwaga:

W granicach objętych zadaniem, nie ma zlokalizowanych żadnych budynków mieszkalnych.
Zadanie dotyczy wyłącznie elementów zagospodarowania terenu.

- m^2 urządzonej zieleni;
- powierzchnia urządzonych ciągów pieszych i placów rekreacyjnych;
- liczba oddanych do użytku przejść - mostków przez rzeczkę Bierawkę;
- liczba użytkowników/natężenie ruchu pieszego na bulwarach;
- liczba korzystających z oferty przestrzeni wypoczynkowej;

- Lokalizacja zadania/projektu:

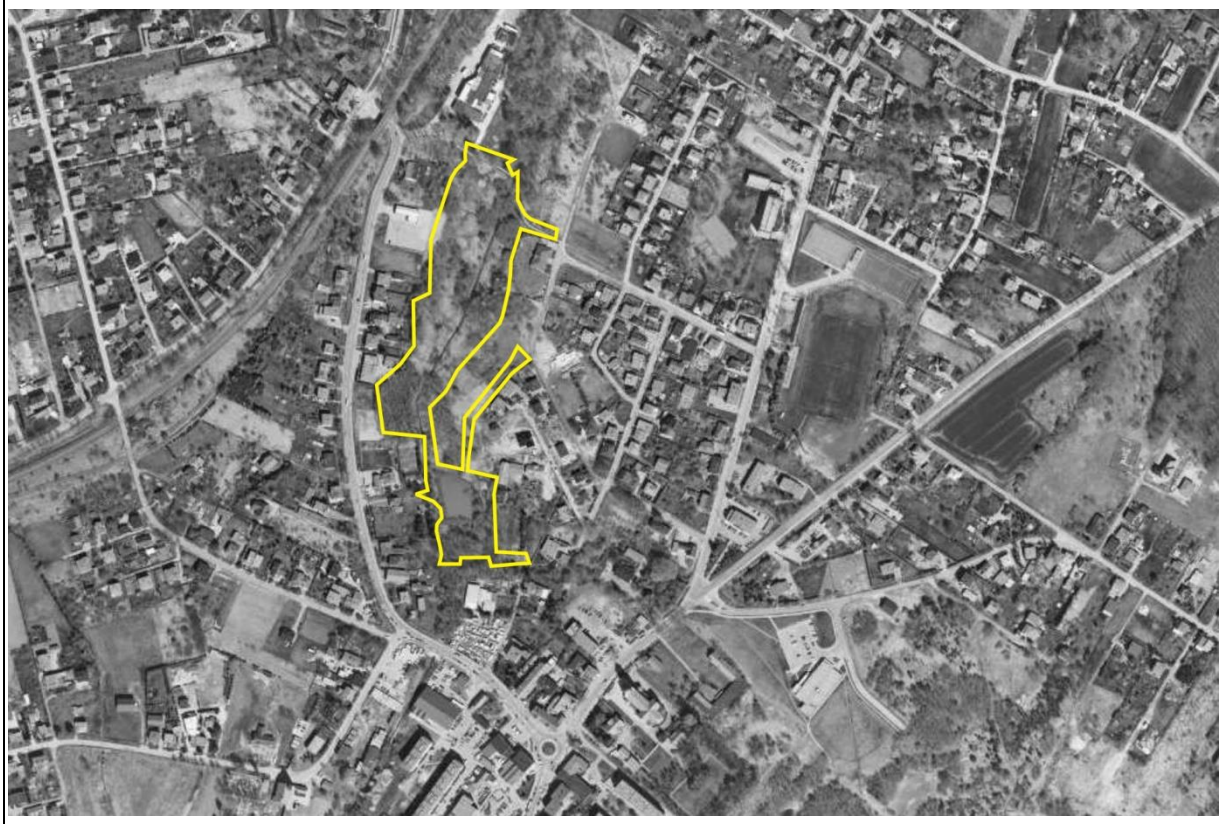

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **IV kwartał 2020 r.**
Partnerzy w realizacji **RZGW Gliwice (właściciel rzeki).**	*Szacunkowy koszt realizacji* **2 864 400,00 zł**
Potencjalne źródła finansowania: **Budżet gminy, RPO WSL 2014-2020 - ZIT**	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE – CENTRUM

Tytuł zadania/projektu:

Ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Gliwickiej w Orzeszu - bezpieczne połączenie komunikacyjne dla mieszkańców łączące centrum miasta z Dworcem PKP.
Dodatkowo: przedłużenie i kontynuacja ciągu pieszo-rowerowego Bulwarów Bierawki.

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:
Wzdłuż ul. Gliwickiej, DW-925 (droga o dużym natężeniu ruchu kołowego), łączącej autostradę A4 z centrum Orzesza, zlokalizowany jest chodnik dla ruchu pieszego. Chodnik oddzielony jest od pasa drogowego pasem zieleni z rowem melioracyjnym i szpalerem drzew. Po drugiej stronie chodnika jest istniejący dodatkowy pas zieleni nieurządzonej. Ulica Gliwicka nie posiada wydzielonego pasa dla ruchu rowerowego, a ze względu na duże natężenie ruchu na ul. Gliwickiej, transport samochodów dostawczych i ciężarowych, ruch rowerowy, ze względów bezpieczeństwa, odbywa się po istniejącym, wąskim chodniku dla pieszych.
Ulica Gliwicka, ze względu na swoje położenie w strukturze przestrzennej miasta, ze względu na dojazd do autostrady A4, zlokalizowany przy niej dworzec PKP, jest istotnym ciągiem komunikacyjnym dla mieszkańców, poruszających się na kierunku: z i do centrum.
Teren obejmuje działki: 173, 674/157, 675/157, 302/157, 676/157, 677/157.
W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu w rejonie ograniczonym ul. Gliwicką, granicą Gminy Ornontowice, północną linią lasu, ul. Św. Wawrzyńca, wschodnią linią lasu, ul. Wiosny Ludów oraz ul. Matejki, tereny te oznaczone są jako:
KDD 05a - droga dojazdowa, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i zieleń izolacyjna. Dla tych terenów ustala się m.in..: możliwość lokalizacji ścieżki rowerowej.
KDG 01, 02 - droga główna, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i zieleń izolacyjna. Dla tych terenów ustala się m.in: dopuszczenie zmniejszenia szerokości ze względu na istniejące zagospodarowanie, na terenie zabudowy lokalizacja chodników oraz możliwość lokalizacji ścieżki rowerowej.
U/P 03 - usługi, działalność produkcyjna, składowanie i magazynowanie, komunikacja i urządzenia transportu samochodowego, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.
Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Opracowanie koncepcji / projektu zagospodarowania ciągu pieszo – rowerowego wzdłuż ul. Gliwickiej w Orzeszu, wraz z elementami małej architektury (kontynuacja Bulwarów Bierawki). Czas: do I kw. 2019 r.
- Przeprowadzenie prac wykonawczych. Czas: do IV kw. 2020 r.

Zakres prac rewitalizacyjnych:
Rewitalizacja ciągu komunikacji pieszej wzdłuż ulicy Gliwickiej w Orzeszu ma na celu jego

uzupełnienie o bezpieczną ścieżkę rowerową i stworzenia ważnego dla mieszkańców, bezpiecznego ciągu pieszo – rowerowego pozwalającego przemieszczać się na kierunku: centrum miasta - dworzec PKP. Jednocześnie rewitalizacja tego odcinka wydzielonego ciągu pieszo-jezdnego, będzie stanowić przedłużenie ciągu pieszo-rowerowego Bulwarów Bierawki i połączy w jeden, ciągły system ruch pieszo-rowerowy przez w centrum Orzesza. Rewitalizacja przyczyni się także do podniesienia walorów estetycznych miasta.

Elementy zagospodarowanie ciągu rowerowego:

- wydzielenie ciągu rowerowego dwukierunkowego z istniejącego pasa zieleni na odcinku od dworca PKP do mostku na rzece Bierawce - dł. 780 m;
- budowa „przystanków" przy ciągu pieszo-rowerowym - 3 szt.x 15 m^2 - z wykorzystaniem istniejących walorów bezpośredniego otoczenia ciągu, tj. starodrzewu w postaci dębów szypułkowych, jesionów wyniosłych i kasztanowców białych, wyposażonym w ławki - po 2 szt., kosze na śmieci, stojaki na rowery, tablice informacyjne z planem miasta i systemem ścieżek rowerowych;
- oświetlenie ciągu - lampy miejskie identycznego z systemem oświetleniem Bulwarów Bierawki - 8 szt.,
- pielęgnacja istniejącej zieleni aranżacja zieleni przy projektowanych przystankach;
- wprowadzenie oznaczeń poziomych i pionowych - 2x10 szt.;
- Uwaga: przy wiadukcie kolejowym redukcja ciągu pieszo-rowerowego do ciągu pieszego z możliwością poruszania się rowerów.

Efekt zadania:

W centrum Orzesza, wzdłuż jednej w istotnych arterii komunikacyjnych - ul. Gliwickiej (DW-925), znajduje się bezpieczny ciąg pieszo-rowerowy, łączący ważne dla mieszkańców miejsca w mieście: centrum i dworzec PKP. Będąc elementem systemu ścieżek w mieście stanowi o wizerunku miasta jako dbającego o bezpieczeństwo, walory estetyczne i rozwój zrównoważony swoich mieszkańców.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Brak ciągu pieszo – rowerowego w centrum Orzesza;
- Brak przestrzeni spacerowo – rekreacyjnej;
- Brak przestrzeni spotkań mieszkańców.

Sfera przestrzenna:

- Niska jakość ładu przestrzennego Centrum;
- Zły stan systemu komunikacji pieszo – rowerowej;
- Brak reprezentacyjnej przestrzeni publicznej.

Wskaźniki

Uwaga:

W granicach objętych zadaniem, nie ma zlokalizowanych żadnych budynków mieszkalnych. Zadanie dotyczy wyłącznie elementów zagospodarowania terenu.

- m^2 oddanej do użytku powierzchni ścieżki rowerowej;
- łączna długość systemu ścieżek;
- zmniejszona liczba wypadków drogowych na DW-925 z udziałem rowerzystów;

natężenie ruchu rowerowego na tym kierunku.

- Lokalizacja zadania/projektu:

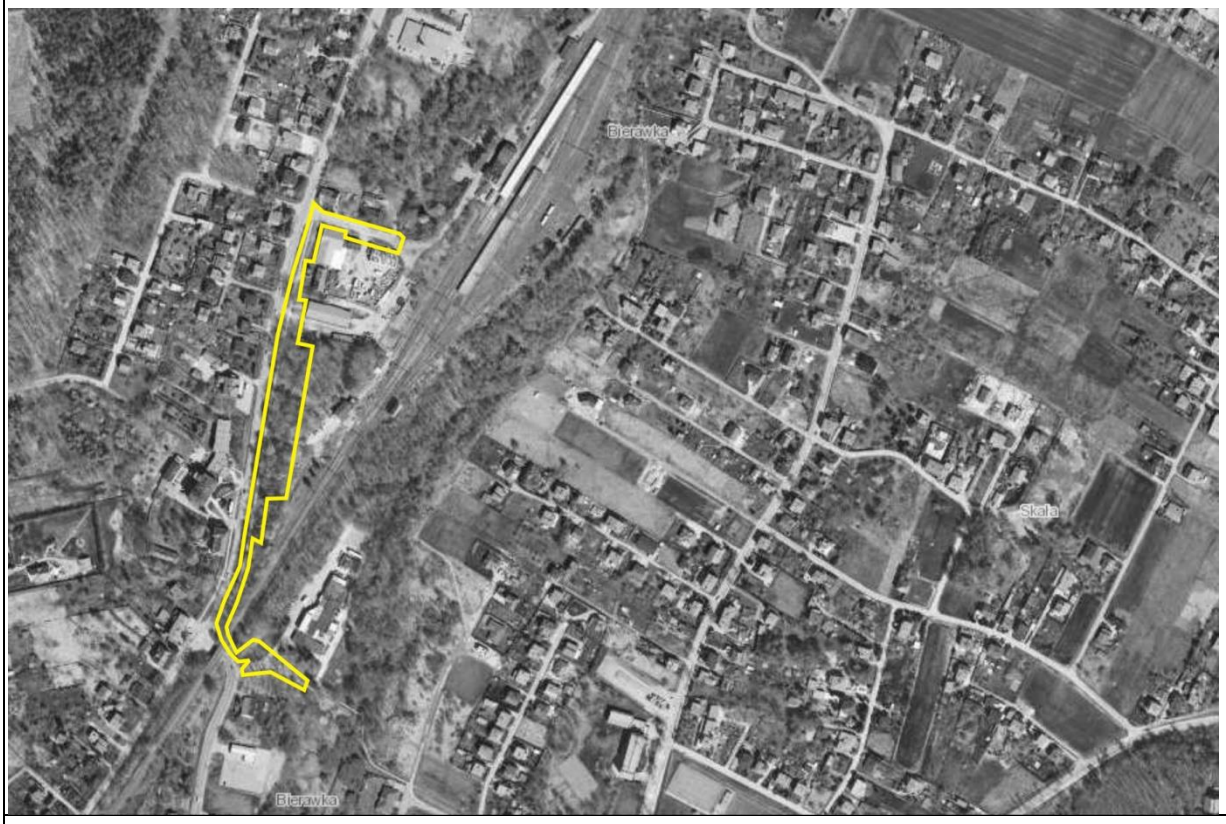

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **IV kwartał 2020 r.**
Partnerzy w realizacji ***FVZ Orzesze***	*Szacunkowy koszy realizacji* **1 029 300,00 zł**
Potencjalne źródła finansowania **Budżet gminy, RPO WSL 2014-2020 - ZIT**	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE - CENTRUM

Tytuł zadania/projektu:

Park & Ride przy stacji kolejowej PKP w Orzeszu

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

W bezpośrednim sąsiedztwie budynku dworca PKP w Orzeszu codziennie, a szczególnie w tzw. dniach pracujących od poniedziałku do piątku, parkuje kilkanaście samochodów osobowych mieszkańców miasta, którzy dojeżdżają do pracy korzystając z komunikacji kolejowej. Główne kierunki dojazdów to: Katowice ale również: Orzesze - Rybnik. Miejsce parkingowe jest w części utwardzone, w części to zdegradowany teren zielony. Miejsce to nie jest bieżąco przystosowane do pełnienia funkcji parkingowych.

Budynek dworca jest zamknięty, w stanie technicznym dobrym, kasy biletowe - zlikwidowane.

W granicach zadania stoi historyczna kolejowa wieża ciśnień z lat 20-tych XX wieku, przy której rośnie zabytek przyrody - kasztanowiec biały.

Teren obejmuje działki: 166, 131, 586/132, 552/132, 585/132, 615/149, 133, 638/148, 632/153, 629/153, 633/151, 636/151, 627/147, 626/147, 631/153, 635/151, 628/147 - fragment.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu w rejonie ograniczonym ul. Gliwicką, granicą Gminy Ornontowice, północną linią lasu, ul. Św. Wawrzyńca, wschodnią linią lasu, ul. Wiosny Ludów oraz ul. Matejki, tereny te oznaczone są jako:

KDD 05a - droga dojazdowa, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i zieleń izolacyjna. Dla tych terenów ustala się m.in..: możliwość lokalizacji ścieżki rowerowej.

KS 01, 02 - przeznaczenie terenu: parkingi oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

U 02 i 04 - przeznaczenie terenu: usługi, w szczególności: handlu, rzemiosła, obsługi firm, administracji, usługi publiczne, w szczególności lokalizacja komisariatów policji, siedziby straży pożarnej oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

KK 03 - przeznaczenie terenu: tereny infrastruktury kolejowej, obszar kolejowy oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej. Dla tych terenów ustala się m. im.: zagospodarowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Opracowanie koncepcji / projektu zagospodarowania przestrzeni park & ride przy dworcu PKP w Orzeszu. Czas: I kw.2017 r.
- Przeprowadzenie prac budowlanych. Czas: do IV kw.2018 r.

Zakres prac modernizacyjnych:

Rewitalizacja terenu przylegającego do budynku Dworca PKP w Orzeszu, stanowiącego własność Gminy Orzesze, celem stworzenia funkcjonalnej przestrzeni typu park & ride.

Ponadto przewiduje się ekspozycję nieczynnej wieży ciśnień jako istotnego elementu w krajobrazie miasta. Uporządkowanie terenu wokół wieży, tj.: pielęgnacja trawników oraz iluminacja obiektu ma na celu kreację mocnego landmarku w funkcjonalnie ważnej dla

mieszkańców strefie miasta.

Elementy zagospodarowania terenu:

- utwardzony parking na 20 stanowisk, o wymiarach stanowiska: 3.0 x 6.0 m, o nawierzchni z płyt betonowych ażurowych;
- modernizacja odcinka ul. Dworcowej, dojazdu do parkingu, nawierzchnia asfaltowa - 1800 m2;
- ścieżka pieszo-rowerowa - szer.: 3.0 m, dł.: 170 m , nawierzchnia asfaltowa;
- zadaszony parking na rowery - 1 szt., wym.: 6 x 12 m;
- kamera monitorująca parking samochodowy i rowerowy - 2 szt.;
- ciąg pieszy łączący ul. Gliwicką z dworcem PKP - dług.: 100 m., szer.: 3.0 m, nawierzchnia betonowa + schody terenowe - dług.: 25 m;
- elementy małej architektury: kosze na śmieci - 4 szt., oświetlenie - 7 szt.
- pielęgnacja zaniedbanej zieleni - koszenie trawników i prześwietlenie istniejącego drzewostanu - 2,4 ha;
- dosadzenia krzewów ozdobnych - 20 szt.;
- oświetlenie wieży ciśnień - 4 punkty świetlne.

Efekt zadania:

W Orzeszu, przy stacji kolejowej znajduje się funkcjonalny punkt przesiadkowy park & ride służący mieszkańcom w dojazdach do pracy. Oprócz wygody obsługi oferuje zadbane tereny zieleni wysokiej z pomnikami przyrody i charakterystycznym budynkiem wieży ciśnień, będącym wizytówką miasta.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Problemy komunikacyjne mieszkańców (niewystarczający poziom obsługi wyjazdów do pracy mieszkańców).

Sfera przestrzenna:

- Nieład przestrzenny Orzesza;
- Niska jakość przestrzeni publicznych;
- Brak ciągłego systemu komunikacji rowerowej w mieście;
- Niezagospodarowana przestrzeń miejska wokół dworca PKP w Orzeszu;
- Negatywny wizerunek miejsca.

Sfera gospodarcza:

- Brak wsparcia infrastrukturalnego mieszkańców miasta w polepszaniu dostępu do rynku zatrudnienia.

Wskaźniki

Uwaga:

W granicach objętych zadaniem, przy stacji kolejowej, zlokalizowany jest jeden obiekt - wieża ciśnień.

Powierzchni zabudowy ok. 60 m^2.

Jest to wodna wieża, wykonana z żelbetonu na planie ośmiokąta foremnego, z charakterystycznym łamanym dachem, krytym ceramiczną dachówką, wybudowana w latach 20-tych XX wieku. Obiekt nie jest wpisany do rejestru zabytków województwa śląskiego.

- powierzchnia [m^2] nowego parkingu;
- liczba korzystających z punktu przesiadkowego [szt.];
- liczba osób [szt.] korzystających z parkingu na rowery;
- liczba [szt.] nowych elementów małej architektury.

- Lokalizacja zadania/projektu:

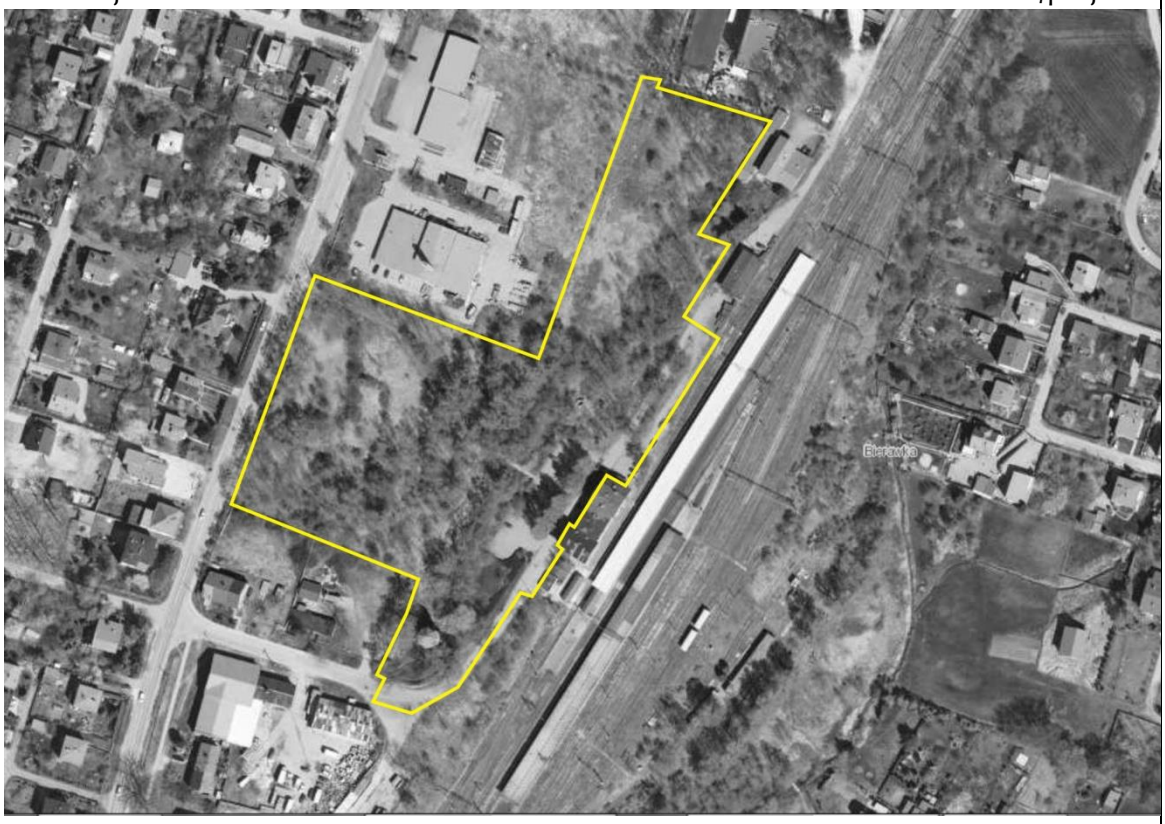

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **do IV kw. 2018.**
Partnerzy w realizacji	*Szacunkowy koszt realizacji* **2 060 000,00 zł**
Potencjalne źródła finansowania **Budżet gminy, RPO WSL 2014-2020 - ZIT**	

8.2. Projekty uzupełniające.

Zestawienie uzupełniających projektów rewitalizacyjnych to wykaz projektów wartych realizacji jednakże nie uznanych za priorytetowe, tym samym nie podlegających działaniom w pierwszej kolejności. Z uwagi jednak na fakt, iż znaczenie ich dla rewitalizacji terenów obecnie zdegradowanych jest ważne, zostały one przygotowane/opisane z taką sam a szczegółowością jak projekty główne. W sytuacji kiedy będzie istniała możliwość ich realizacji (w aspekcie możliwości finansowych budżetu miasta) zostaną one wykonane.

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE - CENTRUM

Tytuł zadania/projektu:

„Góra św. Wawrzyńca - park dla młodych"

- zagospodarowana strefa aktywnej rekreacji w zieleni.

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

Obszar przy Górze Św. Wawrzyńca to pagórkowaty teren porośnięty lasem mieszanym z widocznymi, zniszczonymi elementami zagospodarowania parku, takimi jak: ścieżki spacerowe, boisko asfaltowe, scena, ławki, oświetlenie. Obszar identyfikowany jest przez mieszkańców jako miejsce corocznej, odbywającej się regularnie w miesiącach wiosennych (od kilku lat), masowej imprezy rowerowej, sportowo - rekreacyjnej, pod nazwą: Otwarte Mistrzostwa Orzesza Cross Coutry, pod patronatem Burmistrza Orzesza. Imprezy cieszącej się dużą popularnością, nie tylko wśród mieszkańców miasta, ale także mieszkańców regionu.

Zapomniana funkcja parku, ukształtowanie terenu oraz potrzeby młodzieży, powodują, że miejsce obecnie wykorzystywane jest jako „dzikie" miejsce spotkań i realizacji aktywności w atmosferze free-ridu. Są to przede wszystkim: jazda na rowerach górskich i MTB. W terenie młodzież wykonała samodzielnie prowizoryczne trasy do zjazdów rowerowych tzw. „dawn-hill".

Teren obejmuje działki, będące własnością Gminy Orzesze.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu w rejonie ograniczonym ul. Gliwicką, granicą Gminy Ornontowice, północną linią lasu, ul. Św. Wawrzyńca, wschodnią linią lasu, ul. Wiosny Ludów oraz ul. Matejki, tereny te oznaczone są jako:

US 02 - o przeznaczeniu: usługi sportu i rekreacji. Dla tych terenów ustala się m.in.: możliwość lokalizacji obiektów towarzyszących boisku sportowemu, w szczególności takich, jak: zaplecze socjalne, sanitarne i gastronomiczne, trybuny dla widzów, sala gimnastyczna, siłownia, basen, obiekty małej architektury. Ponadto ustala się obowiązek zapewnienia niezbędnej ilości miejsc parkingowych dla obsługi projektowanych funkcji.

ZL 03 - przeznaczenie terenu: lasy i sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Zorganizowanie badań społeczny / publicznej debaty z młodymi mieszkańcami Orzesza w ramach których zebrane zostaną oczekiwania mieszkańców co do zagospodarowania tej

części miasta. Wyniki posłużą projektantom do przygotowania możliwie najtrafniejszej propozycji. Czas IV kw. 2015 r.

- Opracowanie koncepcji / projektu zagospodarowania terenu – Górki św. Wawrzyńca. Czas: do IV kw. 2016 r.
- Przeprowadzenie prac wykonawczych. Czas: do II kw. 2017 r.

Zakres prac modernizacyjnych:
Rewitalizacja przestrzeni zaniedbanego, starego parku, w obszarze Góry Św. Wawrzyńca obejmuje działania, których celem będzie zagospodarowanie terenu na funkcje rekreacyjno-sportowe, zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie centrum miasta. Przeznaczone dla młodzieży, mają uzupełnić ofertę spędzania wolnego czasu.

Elementy zagospodarowanie parku dla młodych:

- wstępna pielęgnacja zieleni - pow. ok. 4.55 ha;
- wyznaczenie i utwardzenie ścieżek spacerowych - o nawierzchni ziemnej utwardzonej, z elementami ścieżki zdrowia i siłowni na powietrzu + towarzyszącą ścieżką przyrodniczą zawierającą treści edukacyjne - dł. ok. 2 km, tablice informacyjne - 12 szt. elementy siłowni na powietrzu - 8 szt;
- wyznaczenie, wykonanie i oznaczenie trasy rowerowej typu cross country - dł. ok. 1.2 km.;
- wyznaczenie, wykonanie i oznaczenie trasy rowerowej do zjazdów dawnhill'owych - dł. ok. 0.3 km;
- wyznaczenie, wykonanie i oznaczenie trasy dla rolkarzy - dł. ok. 1.0 km; ,
- budowa skateparku;
- budowa na szczycie wzgórza drewnianej wieży widokowej;
- elementy małej architektury: oświetlenie, ławki, kosze na śmieci - x 40 szt.
- wyznaczenie przestrzeni do działalności usługowo – gastronomicznej (serwis rowerowy, mała gastronomia, etc.);
- wyznaczenie parkingu o nawierzchni ziemnej utwardzonej na ok. 20 stanowisk - 500 m^2.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Brak funkcjonalnej przestrzeni sportowo – rekreacyjnej pozwalającej na aktywne spędzanie czasu przez mieszkańców Orzesza;
- Niezagospodarowany fragment miasta obecnie będący nieużytkiem, terenem niebezpiecznym.

Sfera przestrzenna:

- Nieład przestrzenny centrum miasta Orzesze;

- Brak powiązania funkcjonalnego otaczających terenów zabudowy jednorodzinnej;
- Brak wyraźnie wykreowanej centrum dzielnicy;
- „Utracona" funkcjonalnie przestrzeń.

Sfera gospodarcza:

- Brak przestrzeni do prowadzenia działalności gospodarczej o charakterze usługowym.

Wskaźniki

Uwaga:

W granicach objętych zadaniem, nie ma zlokalizowanych żadnych budynków mieszkalnych. Zadanie dotyczy wyłącznie elementów zagospodarowania terenu.

- m^2 oddanych do użytku powierzchni ścieżek spacerowych;
- długość [km] oddanych do użytku tras rowerowych;
- powierzchnia parkingu [m^2] dla korzystających z parku;
- liczba nowych elementów małej architektury: skate-park, siłownia na powietrzu, oświetlenie, ławki, etc. [szt.];
- liczba organizowanych lekcji plenerowych [szt.];
- liczba lekcji z zajęć wychowania fizycznego; (?)
- liczba cyklicznych imprez sportowych o randze miejskiej - rowerowe cross-country, biegi przełajowe;
- liczba cyklicznych imprez rekreacyjno-rodzinnych; przykładowo: Rodzinny piknik na górce, Zbieranie kasztanów dla dzików, *Gdzie jest orzeszek.*

Lokalizacja zadania/projektu:

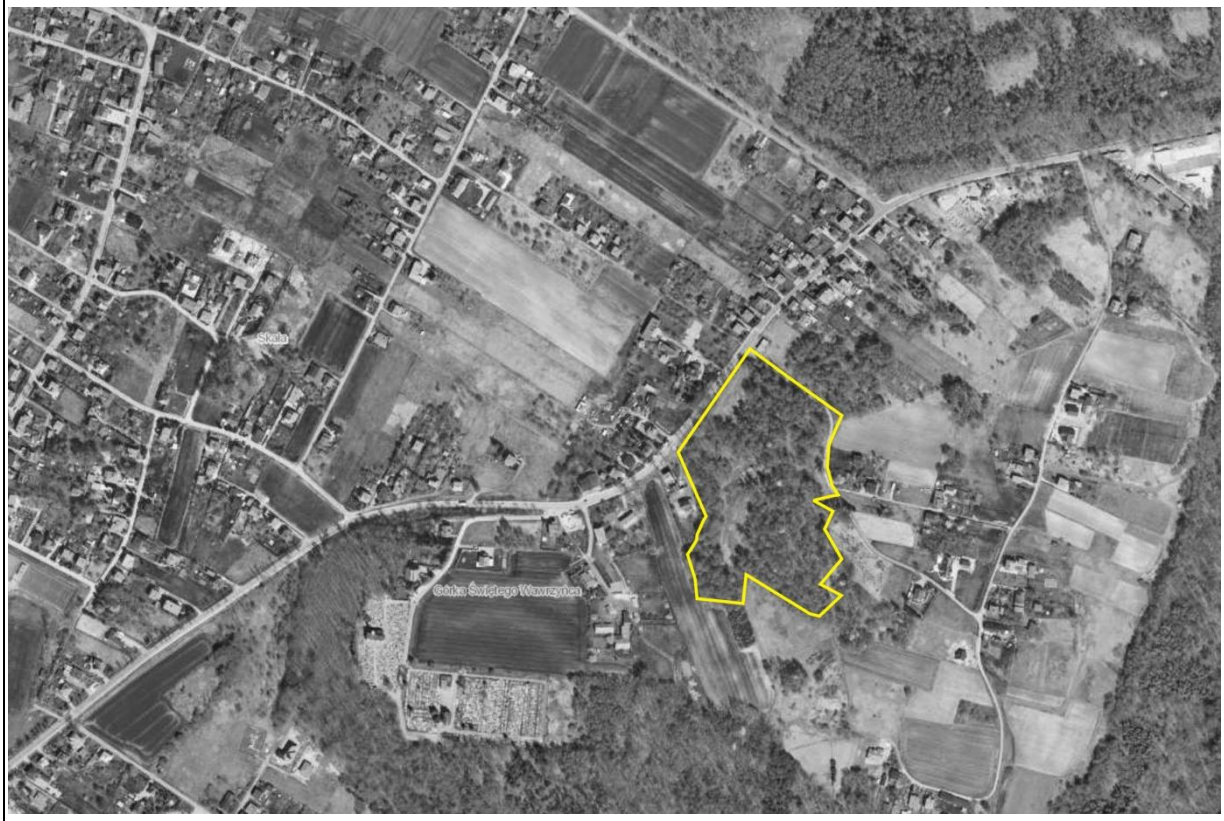

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **II kw. 2017 r.**
Partnerzy w realizacji **Pracownia Edukacji Żywej -** lokalna organizacja pozarządowa zajmująca się edukacją przyrodniczo – ekologiczną.	*Szacunkowy koszt* **5 697 000,00 zł netto**
Potencjalne źródła finansowania **Budżet gminy, RPO WSL 2014-2020 – ZIT, LGD Ziemia Pszczyńska**	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE – CENTRUM, JAŚKOWICE, WOSZCZYCE**
Tytuł zadania/projektu: „Podróż do przyszłości" - nowe trendy w zawodach
Opis zadania/projektu: Celem projektu jest zorganizowanie zajęć grupowych z zakresu doradztwa zawodowego dla uczniów szkół gimnazjalnych. W ramach projektu przeprowadzona zostanie diagnoza oczekiwań i potrzeb edukacyjnych uczniów. Prowadzone będzie doradztwo zawodowe grupowe i indywidualne. Zakłada się udział ok. 100 uczniów szkół gimnazjalnych. Projektem objęci zostaną uczniowie szkół gimnazjalnych z terenu miasta i gminy Orzesze. W szczególności wsparciem objęci zostaną uczniowie z terenów zdegradowanych – z wyznaczonych obszarów rewitalizacji: Jaśkowice, Woszczyce i Centrum.
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Brak pomocy młodzieży do wejścia w dorosłe życie; • Brak doradztwa zawodowego dla młodzieży. **Sfera gospodarcza:** • Znaczny poziom bezrobocia; • Brak stymulowania postaw proprzedsiębiorczych.
Sposób oceny i miary-wskaźniki: • liczba uczestników projektu – 100 os. • grupowe warsztaty z poradnictwa zawodowego – 240h • poradnictwo indywidualne – 500h (dla każdego ucznia 5h) • spotkania zawodoznawcze z przedsiębiorcami – 16h
Lokalizacja zadania/projektu: szkoły gimnazjalne na terenie gminy Orzesze

Odpowiedzialność do realizacji *Fundacja Zmian*	*Szacunkowy termin realizacji*
Partnerzy w realizacji Dyrektorzy szkół gimnazjalnych	*Szacunkowy koszt* **60 000 zł**
Potencjalne źródło finansowania: RPO WSL 2014-2020, PROW 2014-2020, granty z dostępnych dotacji	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE – CENTRUM, JAŚKOWICE, WOSZCZYCE**
Tytuł zadania/projektu: „Jak osiągnąć cele?”
Opis zadania/projektu: Celem projektu jest organizacja warsztatów „usmartwiające” dla uczniów ostatnich klas szkół gimnazjalnych zlokalizowanych na terenie miasta Orzesze. Celem projektu jest odkrywanie własnych celów edukacyjnych, opracowanie strategii realizowania celów, ukazanie sposobów weryfikacji procesu realizowania celów, poznanie sposobów przyspieszających osiągnięcia wyznaczanych celów, zwiększanie świadomości – zidentyfikowanie własnych „złodzei czasu”, nieefektywnych nawyków, sztywnych struktur i strategii itp. Poniesienie efektywności własnej w okresie planowania i organizacji czasu pracy, poznanie reguł pozwalających efektywnie planować czas, pobudzanie do zastosowania w praktyce zdobytej wiedzy, opracowanie indywidualnego planu zastosowania w codziennym życiu.
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Brak pomocy młodzieży do wejścia w dorosłe życie; • Brak stymulowania aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. **Sfera gospodarcza:** • Brak przygotowania młodzieży do wejścia na rynek pracy; • Brak stymulowania kompetencji miękkich wpływających na elastyczność i zorganizowanie w miejscu pracy.
Sposób oceny i miary-wskaźniki: • liczba uczestników projektu – 50 os. • grupowe warsztaty – 60h
Lokalizacja zadania/projektu: szkoły gimnazjalne na terenie gminy Orzesze

Odpowiedzialność do realizacji *Fundacja Zmian*	*Szacunkowy termin realizacji*
Partnerzy w realizacji Dyrektorzy szkół gimnazjalnych	*Szacunkowy koszt* **13 800 zł**
Potencjalne źródło finansowania: RPO WSL 2014-2020, PROW 2014-2020, granty z dostępnych dotacji	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE – CENTRUM, JAŚKOWICE, WOSZCZYCE

Tytuł zadania/projektu:

„Aktywne działanie w zespole" moje lokalne społeczności

Opis zadania/projektu:

Projekt ma na celu aktywizację lokalnej społeczności z terenu objętego Gminnym Programem Rewitalizacji. Projekt realizowany będzie poprzez aktywizowanie oddolnych inicjatyw wśród członków lokalnej społeczności, poznanie czynników warunkujących skuteczne działanie w zespole, diagnoza ról ludzi w dobrze funkcjonującym zespole, nabycie wiedzy w zakresie porozumiewania się i przesyłanie informacji, poznanie specyfiki tworzenie się konfliktów, i ich sposobów rozwiązywania, poznanie indywidualnych stylów rozwiązywania konfliktów, nabycie praktycznych umiejętności stymulowania i ograniczania konfliktów przez osoby neutralne. Projektem zostaną objęci mieszkańcy gminy, ze szczególnym uwzględnieniem osób będących klientami MOPS.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Brak promocji lokalnych talentów, ich prac;
- Brak narzędzi wymiany doświadczeń członków różnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, angażowania wspólnych działań;
- Niewystarczający poziom promocji aktywności kulturalnej;
- Brak wzmacniania współpracy, solidarności lokalnej społeczności poprzez odtwarzanie wspólnych tradycji, ograniczania podziałów między ludźmi, mechanizmów lepszego poznawania grup społecznych i ich tradycji, wzajemnego zrozumienie i poszanowanie;
- Brak informacji i promocji o nowych atrakcyjnych formach spędzania czasu wolnego;
- Brak narzędzi i możliwości do uczenia się, kształcenia i rozwoju osobistego społeczności lokalnych.

Sposób oceny i miary-wskaźniki:

- liczba uczestników projektu – 20 os.
- spotkania grupowe – 36h

Lokalizacja zadania/projektu:

Odpowiedzialność do realizacji *Fundacja Zmian*	*Szacunkowy termin realizacji*
Partnerzy w realizacji Dyrektorzy szkół gimnazjalnych	*Szacunkowy koszt* **6 320 zł**

Potencjalne źródło finansowania: RPO WSL 2014-2020, PROW 2014-2020, granty z dostępnych dotacji

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE – CENTRUM, JAŚKOWICE, WOSZCZYCE**
Tytuł zadania/projektu: „Moja własna działalność gospodarcza”
Opis zadania/projektu: Projekt ma na celu pokazanie młodzieży ponadgimnazjalnej, że prowadzenie własnego biznesu może być bardzo ciekawą drogą w życiu. Projekt będzie skierowany do 20 uczniów szkół gimnazjalnych. Projektem objęci zostaną uczniowie ostatnich klas szkół gimnazjalnych z terenu miasta i gminy Orzesze. W szczególności wsparcie skierowane zostanie do dzieci rodzin zamieszkujących wyznaczone obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji tj. z Centrum, Jaśkowic i Woszczyc.
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Brak stymulowania motywacji uczestników i ich wiara we własne siły; • Brak budowania zaangażowania w podejmowane działania (w naukę) ; • Brak stymulowania świadomości uczniów na temat korzyści płynących z poznania własnych uzdolnień, zainteresowań, predyspozycji zawodowych ; • Niewystarczające motywacje do dążenia do samorozwoju; • Brak narzędzi do poprawy umiejętności interpersonalnych, pewności siebie, umiejętności pracy zespołowej, odpowiedzialności za zadanie, prezentowania siebie. **Sfera gospodarcza:** • Niski poziom wiedzy z zakresu przedsiębiorczości; • Niski poziom wiedzy z zakresu rozwoju mobilności i aktywności edukacyjno – zawodowej.
Sposób oceny i miary-wskaźniki: • liczba uczestników projektu – 20 osób • grupowe warsztaty z prowadzenia działalności gospodarczej – 32 h • gra interaktywna jak prowadzić swoją firmę – 80 h (dla każdego ucznia 4 h)
Lokalizacja zadania/projektu:

Odpowiedzialność do realizacji *Fundacja Zmian*	*Szacunkowy termin realizacji*

Partnerzy w realizacji Dyrektorzy szkół gimnazjalnych	*Szacunkowy koszt* **12 000 zł**
Potencjalne źródło finansowania: RPO WSL 2014-2020, PROW 2014-2020, granty z dostępnych dotacji	

8.3. Komplementarność projektów z celami operacyjnymi Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022

Projekty rewitalizacyjne odpowiadają na potrzeby i oczekiwania mieszkańców, są bezpośrednio związane z celami operacyjnymi i działaniami rewitalizacyjnymi. Poniższa tabela pokazuje powiązania między celami operacyjnymi Programu Rewitalizacji i projektami rewitalizacyjnymi. Te z kolei oddziałują na kilka sfer, przez co w kilku miejscach zostały powtórzone.

Lp.	Nazwa projektu	Cel operacyjny
1.	Modernizacja budynku biurowego ZREMB w Jaśkowicach wraz z strefą wejściową przed budynkiem	3.2 4.1
2.	Strefa rekreacji rodzinnej w Jaśkowicach	1.1 1.2 3.2
3.	Urządzona strefa komunikacji kołowej przed budynkiem ZREMB Orzesze-Jaśkowice	2.2 3.3
4.	„Bulwary Bierawki" – bezpieczny trakt komunikacyjny	1.2 2.2 3.2
5.	Ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Gliwickiej w Orzeszu	2.2 3.2
6.	Park&Ride przy stacji kolejowej PKP w Orzeszu	1.2 2.2 3.2
7.	Centrum Możliwości	1.2 4.1

		4.2
8.	Razem dla Woszczyc	1.1 1.2
9.	Aktywni Młodzi	1.1 1.2
10.	„Góra św. Wawrzyńca – park dla młodych”	1.1 1.2 3.1 3.2
11.	„Podróż do przyszłości” - nowe trendy w zawodach	1.1 1.2 4.1 4.2
12.	„Jak osiągnąć cele”	1.1 1.2
13.	„Aktywne działanie w zespole” moje lokalne społeczności	1.1 1.2 4.1
14.	„Moja własna działalność gospodarcza”	1.1 1.2 4.1 4.2

Zaplanowane projekty charakteryzują się również komplementarnością przestrzenną. Realizowane przedsięwzięcia są spójne między sobą i ich oddziaływanie ma zasięg całego obszaru dotknięty stanem kryzysowym. Jednocześnie ich charakter nie spowoduje pojawienia się bądź zwiększenia zjawiska wykluczenia społecznego na innych obszarach.

9. Ramy finansowe programu rewitalizacji

Działania rewitalizacyjne, uwzględnione w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022, obejmują zarówno zadania o charakterze głównym, jak i zadania uzupełniające, których realizacja uzależniona została przede wszystkim od możliwości finansowych miasta. Koszty poszczególnych przedsięwzięć, z obydwu grup, zaprezentowane zostały w Tabelach A-B. **Koszt wszystkich zadań** (łącznie z zadaniami uzupełniającymi) ustalony został na poziomie **20 896 830,00 zł**.

Tabela A. Szacunkowe koszty zadań głównych uwzględnionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022

Lp.	Tytuł zadania / projektu	Termin realizacji	Koszt całkowity
1.	Modernizacja budynku biurowego ZREMB w Jaśkowicach wraz z strefą wejściową przed budynkiem – prace modernizacyjne i adaptacyjne przystosowujące budynek do nowych funkcji	do II kw.2017 r.	**3 160 700,00 zł**
2.	Strefa rekreacji rodzinnej w Jaśkowicach – na terenie byłych boisk sportowych w Jaśkowicach	do II kw. 2018 r.	**2 844 050,00 zł**
3.	Urządzona strefa komunikacji kołowej przed budynkiem ZREMB Orzesze-Jaśkowice – układ komunikacji kołowej i pieszo-rowerowej z elementami małej architektury	do IV kw. 2019 r.	**1 591 260,00 zł**
6.	„Bulwary Bierawki" – bezpieczny trakt komunikacyjny – rewitalizacja terenu wzdłuż rzeki Bierawki na odcinku: mostek nad rzeką Bierawką (ul. Górna) – Targowisko w Orzeszu przy ul. Gliwickiej, ok.0,6 km	do IV kw. 2020 r.	**2 864 400,00 zł**
7.	Ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Gliwickiej w Orzeszu – bezpieczne połączenie komunikacyjne dla mieszkańców łączące centrum miasta z Dworcem PKP; dodatkowo: przedłużenie i kontynuacja ciągu pieszo-rowerowego Bulwarów Bierawki	do IV kw. 2020 r.	**1 029 300,00 zł**
9.	Park&Ride przy stacji kolejowej PKP w Orzeszu	do IV kw. 2018 r.	**2 060 000,00 zł**

10.	Centrum Możliwości – modernizacja budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Orzeszu	do II kw. 2017 r.	**1 500 000,00 zł**
11.	Razem dla Woszczyc	2017 r.	**7000-8000 zł**
12.	Aktywni Młodzi	2017/2018 r.	**50 000 zł**
	Koszt całkowity		**15 107 710,00 zł**

Tabela B. Szacunkowe koszty zadań uzupełniających uwzględnionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022

Lp.	Tytuł zadania / projektu	Okres realizacji	Koszt całkowity
1.	„Góra św. Wawrzyńca – park dla młodych" – zagospodarowana strefa aktywnej rekreacji w zieleni	do II kw. 2017 r.	**5 697 000,00 zł**
2.	„Podróż do przyszłości" - nowe trendy w zawodach		**60 000 zł**
3.	„Jak osiągnąć cele"		**13 800 zł**
4.	„Aktywne działanie w zespole" moje lokalne społeczności		**6 320 zł**
5.	„Moja własna działalność gospodarcza"		**12 000zł**
	Koszt całkowity		**5 789 120,00 zł**

Przy założeniu, że zdecydowana większość środków podczas realizacji przedsięwzięcia będzie wydatkowana w trakcie etapów związanych z pracami budowlanymi, można określić dodatkowe zapotrzebowanie na środki finansowe miasta Orzesze w związku z realizacją zadań wynikających z programu rewitalizacji. W Tabeli C podano łączne kwoty przypadające na poszczególne lata objęte analizą. W przypadku zadań, dla których prace wykonawcze zostały zaplanowane na okres dłuższy niż 1 rok, środki zostały przypisane proporcjonalnie do kolejnych okresów. Równocześnie – dla uproszczenia – pominięto koszty związane z działaniami podejmowanymi w ramach prac przygotowawczych (tworzenie koncepcji/projektu, badania społeczne, itp.) dokonując ich włączenia do okresów związanych z pracami wykonawczymi.

Jak pokazuje Tabela C **największe wydatki przewidziane zostały w dwóch pierwszych latach** realizacji działań, czyli **2017 – 2018**, zgodnie z Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2020 (w przypadku realizacji także zadań uzupełniających).

Tabela C. Zapotrzebowanie na środki finansowe w związku z realizacją zadań wynikających z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022

Rok	Zadania główne	Zadania główne + uzupełniające
2017	4 718 700,00 zł	10 415 700,00 zł
2018	4 904 050,00 zł	4 904 050,00 zł
2019	1 591 260,00 zł	1 591 260,00 zł
2020	3 893 700,00 zł	3 893 700,00 zł
Łącznie	15 107 710,00 zł	20 896 830,00 zł

Ze względu na charakter przedsięwzięć uwzględnionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesza na lata 2014-2022, ich realizacja może uzyskać znaczące wsparcie finansowe ze środków europejskich. Należy pamiętać, iż jedną z kluczowych cech programów rewitalizacji, obok kompleksowości i koncentracji, jest **komplementarność** mająca również wymiar finansowy. Zgodnie z wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych komplementarność źródeł finansowania uzyskuje się wówczas, gdy realizowane projekty rewitalizacyjne opierają się na umiejętnym uzupełnianiu i łączeniu wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS). Oznacza to więc wskazanie lub wręcz konieczność korzystania z tych środków, przy zachowaniu obowiązującej w sferze funduszy unijnych zasady dodatkowości. Z punktu widzenia miasta oznacza to przede wszystkim konieczność zabezpieczenia środków na tzw. wkład własny – albo ze środków własnych, albo poprzez zaciągnięcie kredytu.

W sytuacji, gdyby Miasto Orzesze zdecydowało się sfinansować planowane przedsięwzięcia ze środków o charakterze nadzwyczajnym (kredyty, pożyczki), istotnym elementem staje się określenie maksymalnej wielkości zobowiązań, które mogą zostać zaciągnięte, czy też stwierdzenia, czy w ogóle istnieje możliwość zwiększenia poziomu już planowanego zadłużenia.

Zgodnie z przepisami prawa, począwszy od roku 2014, określenie tzw. bezpiecznego poziomu zadłużenia odbywa się z wykorzystaniem indywidualnego wskaźnika zadłużenia (art.243 ustawy o finansach publicznych). Wskaźnik ten zastąpił funkcjonujące we wcześniejszym czasie wskaźniki długu oraz obsługi zadłużenia, których limity wynosiły odpowiednio 60% i 15% w odniesieniu do wielkości dochodów danej jednostki samorządu. Wartości te były ujednolicone w stosunku do wszystkich kategorii jednostek samorządu, co stanowiło ich istotny mankament i w rzeczywistości prowadziło do sytuacji „przeszacowania" lub „niedoszacowania" możliwości finansowych poszczególnych jednostek. Wprowadzenie indywidualnego wskaźnika zadłużenia z jednej strony ma na celu zniesienie sztywnych limitów, które w przypadku niektórych jednostek miały charakter ograniczający (między innymi dotyczy to części miast), a z drugiej chodzi o zagwarantowanie ostrożności przy zaciąganiu nowych zobowiązań. Oczywiście rozwiązanie to nie jest wolne od ograniczeń, wśród których wymienia się przede wszystkim bazowanie tylko i wyłącznie na wielkościach historycznych (poprzez wykorzystanie danych finansowych z trzech

wcześniejszych lat), co niekoniecznie – zwłaszcza w sytuacji kryzysów gospodarczych znaczących zmian uwarunkowań makroekonomicznych – będzie prowadzić do przedstawiania faktycznych możliwości finansowych danej jednostki samorządu. Zasadniczo – im wyższa wartość wskaźnika, tym większe możliwości zaciągania nowych zobowiązań. Jednakże – zwłaszcza w kontekście pozyskiwania środków unijnych – obniżenie wartości wskaźnika (zwłaszcza w przypadku jednostek samorządu, które we wcześniejszych latach zaciągnęły większe zobowiązania) może skutkować ograniczeniem możliwości pozyskania w drodze kredytu środków na wkład własny, a tym samym w ogóle szansy na pozyskanie środków unijnych. Konstrukcja omawianego wskaźnika opiera się na założeniu, że w danym roku budżetowym wartość spłaty zobowiązań z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek, powiększonych o koszty ich obsługi, do dochodów ogółem, nie może przekroczyć średniej arytmetycznej z obliczonej dla trzech wcześniejszych lat sumy dochodów bieżących oraz dochodów ze sprzedaży majątku pomniejszonej o wydatki bieżące, do dochodów ogółem. Oznacza to, że kluczową rolę w kształtowaniu wartości wskaźnika odgrywają takie zmienne jak: dochody ogółem, dochody ze sprzedaży mienia oraz wydatki bieżące.

Dokumentem strategicznym w obszarze planowania finansowego w jednostkach samorządu terytorialnego jest przyjmowana corocznie Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF). Zgodnie z przepisami prawa (art.227 ustawy o finansach publicznych) WPF obejmuje okres roku budżetowego oraz co najmniej trzech kolejnych lat. Dodatkowo, prognozę wielkości długu, która stanowi część Wieloletniej Prognozy Finansowej, sporządza się na okres, na który zaciągnięto lub planuje się zaciągnąć zobowiązania finansowe, co w praktyce oznacza opracowywania WPF na taki sam okres, który ze względu na rozłożenie w czasie zobowiązań często przekracza 10 lat.

W przypadku miasta Orzesze **Wieloletnia Prognoza Finansowa obejmuje lata 2014-2030** (zgodnie z Uchwałą Nr XL/435/2013 Rady Miejskiej Orzesze z dnia 12 grudnia 2013 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Orzesze) okres objęty prognozą obejmuje lata 2014-2030.

W obecnej perspektywie finansowania ze środków unijnych przewiduje się znaczne przekierowanie środków na rewitalizację ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) województwa śląskiego. Pieniądze w tym rozdaniu pochodzą z wyżej wymienionych funduszy europejskich – Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Tabela D. Indykatywne źródła finansowania na realizację zadań wynikających z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022. Powiązanie celów z potencjalnymi źródłami finansowania i okresem realizacji

Cele operacyjne	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
1.1. Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej	RPO WSL: Działanie 9.1 Aktywna integracja Działanie 10.3 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych POWER:	Do roku 2022

Cele operacyjne	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
	Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna	
1.2. Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi	RPO WSL: Działanie 9.2 Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne Działanie 9.3 Rozwój ekonomii społecznej w regionie Działanie 11.3 Dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy – kształcenie zawodowe osób dorosłych POWER: Działanie 1.1. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe Działanie 1.3 Wsparcie osób młodych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna Działanie 2.7 Zwiększenie szans na zatrudnienie osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym Działanie 2.9 Rozwój ekonomii społecznej	Do roku 2022
2.1 Zapewnione odpowiednie warunki techniczne obiektów mieszkalnych	RPO WSL: Działanie 4.3. Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej POIiŚ: Działania 1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w	Do roku 2022

Cele operacyjne	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
	budynkach	
2.2 Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych	RPO WSL: POIiŚ: 4.2	Do roku 2022
3.1 Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	RPO WSL: Działanie 5.4. Ochrona różnorodności biologicznej POIiŚ: Działania 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna	Do roku 2022
3.2 Podniesienie jakości przestrzeni publicznych	RPO WSL: Działanie 10.4 Poprawa stanu środowiska miejskiego POIiŚ: Działania 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego	Do roku 2022
4.1 Ożywienie gospodarcze zdegradowanych obszarów gminy	RPO WSL: Działanie 7.1 Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu Działanie 7.3 Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej Działanie 11.4 Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych POWER: Działanie 2.2 Wsparcie na rzecz zarządzania strategicznego przedsiębiorstw oraz budowy przewagi konkurencyjnej na rynku Działanie 2.3 Zapewnienie	Do roku 2022

Cele operacyjne	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
	jakości i dostępności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników Działanie 2.12 Zwiększenie wiedzy o potrzebach kwalifikacyjno-zawodowych	
4.2 Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców	RPO WSL: Działanie 7.3 Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej Działanie 8.2 Wzmacnianie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw, przedsiębiorców i ich pracowników konkurs POWER: Działanie 1.1. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe	Do roku 2022

10. System wdrażania i monitoringu skuteczności działań programu rewitalizacji oraz mechanizmy włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji w Orzeszu.

10.1. Proces włączania mieszkańców oraz przedstawicieli środowisk publicznych, gospodarczych i społecznych Orzesza do prac na Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022

Znaczenie partycypacji w rewitalizacji

Znaczenie partycypacji społecznej w procesach rewitalizacji zostało wyraźnie zaznaczone w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji[5] (Dz.U. poz. 1777). W myśl jej zapisów interesariusze powinni mieć możliwość aktywnego udziału w przygotowaniu i przeprowadzaniu rewitalizacji, jak również jej późniejszej ocenie.

Na konieczność taką wskazuje również dokument „Zasady wsparcia rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020"[6]. Zwrócono w nim uwagę na fundamentalne znaczenie partycypacji dla powodzenia procesów rewitalizacyjnych.

Opracowanie pogłębionej diagnozy uwzględniającej perspektywy różnych grup interesariuszy umożliwiło optymalne dopasowanie Gminnego Programu Rewitalizacji do potrzeb lokalnej społeczności. Równie ważne było uspołecznienie opracowania części projekcyjnej dokumentu. Uwzględnienie opinii lokalnej społeczności miało również przełożenie na budowanie jej pozytywnego stosunku do późniejszych działań rewitalizacyjnych. Zgodnie z zapisami kolejnego rozdziału zakłada się również umożliwianie aktywnego udziału różnych grup interesariuszy we wdrażaniu i monitorowaniu Gminnego Programu Rewitalizacji. Ich partycypacja będzie więc miała w przyszłości charakter kontroli obywatelskiej.

Główne zasady partycypacji w ramach projektu

1. Podczas opracowywania Gminnego Program Rewitalizacji przyjęto następujące zasady dotyczące organizacji i przebiegu partycypacji społecznej:
2. Zaangażowanie społeczności przez cały czas trwania projektu,
3. Włączenie w proces rewitalizacji różnych grup interesariuszy,
4. Równouprawnienie wszystkich uczestników konsultacji,
5. Dwustronny przepływ informacji – koncentracja na dojrzałych formach partycypacji (współdecydowanie i kontrola obywatelska),
6. Wieloaspektowość partycypacji,
7. Jawność przebiegu partycypacji oraz jej efektów,
8. Responsywność i dopasowanie form oraz treści partycypacji do potrzeb interesariuszy.

[5] Dz.U. 2015 poz. 1777
[6] Załącznik do Uchwały nr 2483/83/V/2015 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 29 grudnia 2015r

Interesariusze rewitalizacji

Ze względu na wieloaspektowość procesu rewitalizacji zakłada się konieczność aktywnego udziału w jego planowaniu wszystkich grup interesariuszy. Umożliwi to uwzględnienie w dokumencie różnych punktów widzenia, a także potrzeb i preferencji osób oraz podmiotów związanych z obszarem rewitalizacji więziami o różnorodnym charakterze. Dlatego też organizacja prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji została zaplanowana, w taki sposób aby umożliwić aktywne włączenie się następujących grup interesariuszy:

- Różnych grup mieszkańców (rodziny z dziećmi, młodzież, seniorzy, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym),
- Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych (m.in. szkół i przedszkoli, MOPS, MOK i MOSiR)
- Przedsiębiorców i pracodawców,
- Działaczy organizacji pozarządowych (w tym działających w sferze kultury, sportu oraz działających na rzecz dziedzictwa historycznego i tradycji lokalnych),
- Przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych.

Oczywiście szczególny charakter będzie miało zaangażowanie w opracowywanie, a później wdrażanie Programu osób bezpośrednio związanych z obszarem rewitalizacji (mieszkańców, właścicieli, zarządców oraz użytkowników wieczystych nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących tam działalność gospodarczą). Z drugiej strony ze względu na znaczenie rewitalizacji dla rozwoju całej gminy partycypacja miała charakter otwarty.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2020 został przygotowany w procesie szerokich konsultacji społecznych. Wszystkim działaniom podejmowanym w czasie jego tworzenia towarzyszyła zasada partnerstwa rozumiana jako powszechna partycypacja w budowie Lokalnego Programu rewitalizacji Miasta Orzesze.

W ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 –2020 wykorzystano następujące mechanizmy szerokiego włączania środowisk miejskich, mieszkańców, w myślenie o rewitalizacji:

- **warsztaty strategiczne i diagnostyczne** z udziałem przedstawicieli władz miasta, Rady Miasta, pracowników Urzędu Miasta w Orzeszu oraz jednostek podległych, przedstawicieli środowiska biznesu oraz organizacji społecznych na który m.in. przeprowadzono analizę zasobów miasta oraz zewnętrznych trendów / oddziaływań mających wpływ na rozwój miasta jak też bieżące i przyszłe procesy rewitalizacyjne, określono misję czyli główny cel rewitalizacji Orzesza, wstępnie wskazano obszary zdegradowane w mieście a dalej przyjęto granice wyznaczony już ostatecznie obszarów jakie podlegają działaniom rewitalizacyjnym oraz sformułowano projekty rewitalizacyjne – dwa spotkania warsztatowe w dniach 04.06.2014 i 02.07.2014.
  Wykaż uczestników warsztatów – poniżej.
- **spotkania konsultacyjne;**
- powszechne, otwarte **konsultacje on-line** z mieszkańcami miasta z wykorzystaniem strony internetowej Urzędu Miasta w Orzeszu i indywidualnego adresu, na który mieszkańcy zgłaszali własne propozycje działań rewitalizacyjnych oraz komentowali na bieżącego postęp prac nad sformułowaniem programu rewitalizacji. Konsultacje trwały przez cały czas prac nad programem rewitalizacji;

- **artykuły w prasie lokalnej** informuje o przystąpieniu do prac nad programem rewitalizacyjnych dla Orzesza i dalej prezentujące przebiegu i efektach prac nad programem rewitalizacji, jak również zachęcające mieszkańców do korzystania z konsultacji on-line,
- **badania społeczne ilościowe z mieszkańcami** miasta Orzesza (próba N: 237),skupione głównie na społeczności obszarów zdegradowanych, pozwalające na poznanie potrzeb mieszkańców z zakresu rewitalizacji przestrzennej, społecznej i gospodarczej miasta,
- **badania społeczne jakościowe – wywiady pogłębione z lokalnymi ekspertami / osobami odpowiednymi za rozwój miasta** Orzesza w aspektach gospodarczym, społecznym oraz przestrzennym (N: 6 - indywidulanych wywiadów pogłębionych).

Tym samym Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 został opracowany przez samorząd lokalny w ścisłej współpracy z parterami – przedstawicielami środowiska gospodarczego Orzesza, organizacji społecznych oraz instytucji publicznych działających na terenie miasta. Do myślenia o przyszłości Orzesza, w kontekście rewitalizacji terenów zdegradowanych, szeroko włączono społeczność lokalną. Na uwagę zasługuje także realne partnerstwo jakie zawiązano m.in. na poziomie realizacji części projektów pomiędzy samorządem lokalnym a konkretnymi podmiotami gospodarczymi.
Określenie partycypacja dla Orzesza, i działań rewitalizacyjnych tutaj zaplanowanych do realizacji, to przejaw pełnego, czynnego zaangażowanie wielu środowisk miejskich w działania współdecydowania o rozwoju miasta jak również (na poziomie monitoringu realizacji programu rewitalizacji) oraz późniejszej kontroli obywatelskiej.

10.2. System wdrażania i monitorowania wraz z procedurami wprowadzania modyfikacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 to jedno z ważniejszych narzędzi efektywnego i profesjonalnego zarządzania jednostka samorządową. Należy jednak pamiętać, iż jako plan długoterminowy powinien być podawany nie tylko monitoringowi realizacji ale także przewidywać system wprowadzania modyfikacji w odpowiedzi na zmiany / potrzeby jakie pojawiają się w otoczeniu. Mając tego świadomość dokument programu rewitalizacji został wyposażony w szereg procedur pozwalających na jego efektywne wdrażanie i monitoring postępów prac, jak również na wprowadzenie stosownych modyfikacji. Poniżej przestawiono strukturę odpowiedzialną za Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 oraz zestaw stosownych procedur.

Osobą odpowiedzialna za realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 jest Burmistrz Miasta Orzesze.

Burmistrzowi podlega Pełnomocnik ds. Rewitalizacji, osoba powołana przez Burmistrza Miasta Orzesze jeszcze na poziomie projektowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022, i pełniąca nadal obowiązki operatora (zarządcy) Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022.

Zespół ds. Rewitalizacji Miasta Orzesze to ciało powołane przez Burmistrza Miasta Orzesze (w skład którego wchodzi także Pełnomocnik ds. Rewitalizacji) na poziomie projektowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022, i pełniące nadal rolę

doradczą i opiniotwórcza dla wdrażania i monitoringu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022.

Główne elementy budujące system wdrażania i monitoringu Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 to:

– planowanie – czyli:

- procedura wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022,
- sposoby oceny wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022
- oraz system aktualizowania zapisów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022

– monitoring, sprawozdawczość i bezpośredni nadzór nad realizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 – czyli:

- opracowywanie kart projektów,
- organizacja corocznych konsultacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022,
- przygotowywanie sprawozdania z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022

– upowszechnianie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 wraz z mechanizmami włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w procesy rewitalizacji Orzesza

- upublicznianie i upowszechnianie treści Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022,
- inicjowanie współpracy pomiędzy sektorami (publicznym, gospodarczym i organizacji społecznych) / mieszkańcami miasta Orzesze.

Przebieg procedury planowania:

KROK 1

A. Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesz na lata 2014 – 2022 (LPR) zbiera propozycje nowych zadań do LPR od:

– Jednostek Organizacyjnych Urzędu Miasta,
– Referatów Urzędu Miasta,
– Partnerów społecznych,
– Podmiotów gospodarczych,
– Osób prywatnych będących właścicielami nieruchomości położonych na obszarze rewitalizowanym.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

B. Pełnomocnik przygotowuje Listę Nowych Proponowanych Zadań do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 2

Pełnomocnik przedstawia Burmistrzowi miasta do weryfikacji Listę Nowych Proponowanych Zadań do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

W efekcie następuje wypracowanie projektu listy nowych zadań do LPR rekomendowanej przez Burmistrza miasta. Projekt ten jest przekazany do Komisji Rady Miejskiej w celu uzyskania opinii.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 3

Następuje przekazanie Listy Nowych Proponowanych Zadań do LPR z opinią Burmistrza oraz Komisji do biura Rady Miejskiej w Orzeszu.

Odpowiedzialność: Burmistrz Orzesza.

Monitoring i sprawozdawczość

Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 rozpoczyna się z chwilą przyjęcia przez Radę Miejską w Orzeszu dokumentu programu rewitalizacji. Procedura działań jest następująca:

KROK 1

Zespół ds. Rewitalizacji Miasta Orzesze oraz partnerzy programu rewitalizacji odpowiedzialni za realizację bądź współrealizację danego zadania przygotowują karty projektów (według formatki obowiązującej dla Lokalnego Programu rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022), w których zawierają m.in. nazwę zadania, cel oraz krótką charakterystykę zakresu rzeczowego zadania wraz z planowanym harmonogramem realizacji, szacunkowy koszt zadania. Karty te gromadzi Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji i zgodnie z poczynionymi w nich zapisami prowadzi monitoring i sprawozdawczość Programu w kontekście planowanych zadań.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 2

Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji w kwartale poprzedzającym kwartał sprawozdawczy (który przypada co roku na kwartał, w którym podjęto uchwałę Rady Miejskiej dotyczącą przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji) organizuje konsultacje Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lala 2014 – 2022. Konsultacje mają formę spotkania/spotkań z przedstawicielami partnerów Programu, lokalnych instytucji/organizacji, mieszkańców miasta, lokalnych przedsiębiorców oraz podmiotów zainteresowanych realizacją Programu. Proces konsultacji jest procesem otwartym, w którym mogą wziąć udział wszyscy zainteresowani. Informacja o planowanym spotkaniu/spotkaniach jest odpowiednio wcześniej zamieszczona na tablicach informacyjnych, stronie www Urzędu Miasta Orzesze oraz w lokalnej prasie. Spotkania mają na celu weryfikację poziomu wypełniania oraz aktualności celów Programu, zebranie propozycji nowych zadań oraz przedstawienie zakresu podjętych w okresie sprawozdawczym działań.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 3

Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji przygotowuje coroczne sprawozdanie z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji w okresie sprawozdawczym.

Sprawozdanie z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji zawiera m.in.:

– wyniki działań związanych z pozyskiwaniem funduszy zewnętrznych na realizację zadań zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 (ile i jakie wnioski o dofinansowanie zostały złożone w okresie sprawozdawczym, na jakie zadania udało się pozyskać środki, w jakiej wysokości, jakie zadania nie otrzymały wsparcia finansowego);

- prezentację przebiegu realizacji projektów, które otrzymały dofinansowanie z funduszy zewnętrznych lub realizowane są w ramach innych środków (w układzie: projekt – planowane działania/założone wskaźniki realizacji projektu – poziom dotychczas zrealizowanych działań/ wypełnionych wskaźników, zidentyfikowane problemy w realizacji projektu i sposób ich rozwiązania);
- analizę przyczyn nie zrealizowania projektów zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 w czasie sprawozdawczym lub szerszym. Wskazanie podjęcia pożądanych działań zapobiegawczych i naprawczych wraz z oznaczeniem odpowiedzialności i harmonogramu ich wdrażania.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 4

Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji przekazuje sprawozdanie Burmistrzowi i Radzie Miejskiej.

W razie uwzględnienia w sprawozdaniu kwestii problemów związanych z realizacją założonych w Programie projektów, Burmistrz - po zasięgnięciu opinii Komisji – zatwierdza, na podstawie propozycji przedstawionych przez Pełnomocnika ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji, plan działań naprawczych i zapobiegawczych wraz z harmonogramem jego realizacji.

Odpowiedzialność: Burmistrz Miasta Orzesze, Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Wskaźniki

Monitoring realizacji poszczególnych celów operacyjnych odbywać się będzie w oparciu przypisane do nich mierzalne wskaźniki rezultatu i produktu. Ocena powinna być dokonywana przez odpowiednie jednostki administracyjne w cyklach rocznych (chyba że ze względu na charakter konkretnego wskaźnika optymalna jest inna częstotliwość pomiaru).

Zaproponowany system wskaźników został zaprojektowany w oparciu o następujące kryteria:

- Mierzalność – wskaźniki powinny być możliwe do zmierzenia na odpowiednio wysokim poziomie dokładności,
- Rzetelność – pomiar wskaźników powinien być dokonywany w sposób obiektywny, za każdym razem na tych samych zasadach,
- Trafność – wskaźniki powinny odzwierciedlać rzeczywisty poziom realizacji celów, a więc być dobrane tak, aby odzwierciedlać rzeczywiste wyniki działań,
- Dostępność – wskaźniki powinny być dostępne dla osób lub instytucji dokonujących ewaluacji, ich pozyskanie powinno być proste i nie wymagać nadmiernych nakładów finansowych ani czasowych.

Ze względu na zróżnicowanie celów operacyjnych Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze zastosowane zostaną zarówno wskaźniki produktu, jak i rezultatu. Pierwsze z nich

mierzą konkretne, materialne efekty podejmowanych działań w ramach Programu (co oznacza, że poziom wyjściowych tych wskaźników wynosi zero). Z kolei wskaźniki rezultatu pokazują zmiany wynikające z wykorzystania wytworzonych produktów. Punktem odniesienia powinien być poziom danego wskaźnika przed rozpoczęciem działań.

Cel operacyjny	Wskaźnik	Rodzaj	Źródło
1.1. Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców	Liczba zrealizowanych projektów wspierających aktywność społeczną (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba organizacji pozarządowych	Rezultatu	Urząd Miasta
1.2. Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi	Liczba zrealizowanych projektów ukierunkowanych na wyrównywanie szans i włączenie społeczne (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
2.1. Zapewnione odpowiednie warunki techniczne obiektów mieszkalnych	% budynków podłączonych do sieci ciepłowniczej	Rezultatu	Urząd Miasta
	Powierzchnia terenów nieużytkowanych i niezabudowanych zagospodarowanych na cele rekreacyjne w ha (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Zrealizowana termomodernizacja budynku biurowego ZREMB w Jaśkowicach	Produktu	Zespół Projektowy
2.2. Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych	Długość zmodernizowanych dróg (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Powierzchnia terenów nieużytkowanych i niezabudowanych zagospodarowanych na nowe ciągi komunikacyjne w ha (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba wypadków drogowych (w danym roku)	Rezultatu	Komisariat Policji w Orzeszu
3.1. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	Powierzchnia nowo zagospodarowanych terenów zielonych (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba zrealizowanych projektów ukierunkowanych na podnoszenie świadomości ekologicznej (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Ocena jakości powietrza – liczba substancji dla których przekroczone zostały dopuszczalne poziomy (w danym roku)	Rezultatu	Wojewódzki Inspektorat Ochrony środowiska w Katowicach
3.2. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości	Powierzchnia nowo zagospodarowanych terenów zielonych (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Wartość inwestycji modernizacyjnych w PLN	Produktu	Zespół

przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	(w danym roku)		Projektowy
4.1. Ożywienie gospodarcze zdegradowanych obszarów gminy	Liczba podmiotów ekonomii społecznej	Rezultatu	Zespół Projektowy
	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
4.2. Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców	Utworzony podmiot działający na rzecz rozwoju przedsiębiorczości	Rezultatu	Zespół Projektowy
	Liczba zrealizowanych projektów ukierunkowanych na rzecz promocji przedsiębiorczości, w tym działań edukacyjnych dla osób bezrobotnych (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba działalności gospodarczych na 1000 mieszkańców	Rezultatu	CEIDG

System obiegu informacji i środków finansowych

Urząd Miasta Orzesze dysponuje wewnętrznym systemem obiegu zarówno informacji jak i środków finansowych. Realizacja zapisów dokumentu i działalność operatora Programu zostanie zatem oparta o wykorzystanie funkcjonującego i sprawdzonego systemu obiegu danych i kapitału.

W zakresie kontaktów i współpracy z partnerami oraz instytucjami/jednostkami zainteresowanymi wdrażaniem poszczególnych przedsięwzięć zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Pełnomocnik ds. Rewitalizacji dysponuje szeregiem narzędzi pozwalających na sprawny przebieg tego procesu. Nalży do nich m.in.:

- aktualna (na bieżąco aktualizowana) lista kontaktowa podmiotów biorących udział w pracach warsztatowych mających na celu przygotowanie niniejszego dokumentu,
- ponadto dostępna jest również możliwość dotarcia do osób zainteresowanych Programem poprzez wykorzystanie strony internetowej Urzędu Miasta Orzesza oraz lokalnej prasy,
- dodatkowym instrumentem, uzupełniającym bieżące kontakty, konsultacje i monitoring wdrażania zapisów dokumentu, będą coroczne spotkania partnerów oraz instytucji/organizacji zaangażowanych lub zainteresowanych wdrażaniem Programu, za organizację których odpowiada Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji i które zwoływane są w ostatnim kwartale okresu sprawozdawczego. Stanowić będą one forum wymiany informacji, ale również staną się elementem upowszechniania oraz monitoringu postępów w realizacji Programu i punktem wyjścia dla opracowania wskazanych wyżej sprawozdań (w tym rekomendacji zmian).

Szerokie upowszechnianie programu rewitalizacji

Podstawowym celem działań związanych z promocją i upowszechnianiem Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 jest dotarcie do możliwie szerokiej grupy

beneficjentów działań podejmowanych w jego ramach, instytucji mogących być partnerami w realizacji przedsięwzięć zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji, ale także zachęcenie mieszkańców do podejmowania nowych inicjatyw mogących uzupełnić program rewitalizacji w kolejnych latach.

Informowanie społeczności lokalnej o postępach w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 odbywać się będzie w sposób pośredni – medialny, jak i bezpośredni – interaktywny. Pośrednio informacje zamieszczane będą na stronie internetowej Urzędu Miasta i w materiałach informacyjnych lokalnej prasy. Bezpośrednio program rewitalizacji prezentowany będzie podczas spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami lokalnych środowisk, organizacjami pozarządowymi. Głównymi partnerami, wobec których prowadzona będzie polityka komunikacji i informacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 będą: mieszkańcy miasta, przedsiębiorcy lokalni oraz organizacje społeczne.

W ramach promocji i upowszechniania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 podejmowane będą w szczególności takie działania jak:

- umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Miasta dokumentu Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022;
- wzbogacanie działu aktualności na stronie internetowej Urzędu Miasta Orzesze o nowo realizowane zadania w ramach programu rewitalizacji;
- zamieszczenie informacji - o powstałym dokumencie i możliwości zapoznania się z nim na wskazanej stronie www i w prasie lokalnej;

Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi:

- przygotowywanie bieżących informacji z przebiegu wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022;
- organizowanie wspólnych spotkań trzech sektorów, w trakcie których będzie możliwe ustalenie propozycji nowych zadań do wprowadzenia do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 (w ramach kroku 2 procesu sprawozdawczości i monitoringu).

Tak szeroko zakrojone działania zapewnią upowszechnienie i upublicznienie tego dokumentu, a tym samym uzyskanie akceptacji społecznej dla jego realizacji poprzez zapobieganie potencjalnym konfliktom interesów.